

Zagadnienia ekonomiki rolnej

Dwumiesięcznik

**Organ Komitetu Organizacji Produkcji Rolnej
i Wyżywienia Kraju PAN, Instytutu Ekonomiki Rolnej
i Sekcji Ekonomiki Rolnictwa PTE**

**Państwowe Wydawnictwo
Rolnicze i Leśne**

Dodatek do zeszytu 5/1977

**KOSZTY I OPLACALNOŚĆ
PRODUKCJI ROLNEJ W POLSCE**

KOMITET REDAKCYJNY:

*M. Brzóska, Z. Grochowski, F. Kolbusz, T. Marszałkiewicz,
Z. Smoleński (sekretarz redakcji), Z. Wojtaszek,
A. Woś (redaktor naczelny)*

Redaktor: T. Gronkiewicz

Cena prenumeraty krajowej: półrocznie zł 45,—, rocznie 90 zł, cena numeru pojedynczego 18 zł.

Prenumeratę przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach:

- do dnia 25 listopada na styczeń, I kwartał, I półrocze i cały rok następny,
- do dnia 10 każdego miesiąca (z wyjątkiem grudnia) poprzedzającego okres prenumeraty.

Jednostki gospodarki uspołecznionej, instytucje i organizacje społeczno-polityczne oraz wszelkiego rodzaju inne zakłady pracy, składają zamówienia w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch”.

Zakłady pracy w miejscowościach, w których nie ma Oddziałów RSW oraz prenumeratorzy indywidualni, zamawiają prenumeratę w urzędach pocztowych lub u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71 — w terminach podanych dla prenumeraty krajowej.

Mgr inż. Rozalia Bachańska
1929—1977

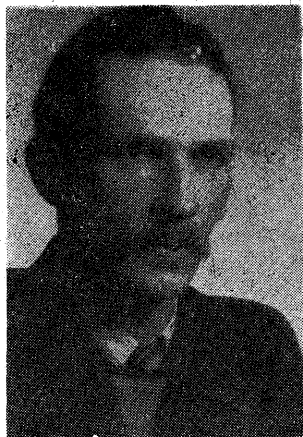
W dniu 18 marca 1977 r. przedwczesna śmierć przerwała działalność wieloletniej autorki publikowanych w niniejszej serii dodatków do „Zagadnień Ekonomiki Rolnej” opracowań na temat kosztów i opłacalności produkcji w indywidualnej gospodarce chłopskiej. Odeszła w pełni rozwoju swoich sił twórczych, w okresie przygotowania dysertacji doktorskiej dotyczącej metody porównawczej makroekonomicznego rachunku kosztów w gospodarce indywidualnej i państwowej. Pracy tej niestety, ze szkodą dla dalszego rozwoju tej dziedziny wiedzy, nie było jej dane dokończyć.

Mgr Rozalia Bachańska rozpoczęła pracę w Instytucie Ekonomiki Rolnej bezpośrednio po jego utworzeniu w 1950 r., kończąc równocześnie studia I stopnia na Wydziale Ogrodniczym, a następnie II stopnia na Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Jej dorobek naukowy w Instytucie obejmuje 32 pozycje publikowane, oraz szereg analiz i ekspertyz wykonywanych na zlecenie władz centralnych, instytucji gospodarczych i instytutów naukowych. W dziedzinie rachunku kosztów i opłacalności produkcji była cenionym ekspertem, chętnie też służyła swoją wiedzą udzielając konsultacji instytucjom i osobom, które się do Niej o to zwracały. Znalazło to m. in. wyraz w pismach z podziękowaniami za cenną pomoc, skierowanymi do dyrekcji Instytutu Ekonomiki Rolnej.

Od 1965 r. mgr Rozalia Bachańska była początkowo współautorką, a następnie autorką publikowanych w „Zagadnieniach” tabel wynikowych rachunku kosztów, a w ostatnich latach samodzielną autorką analiz kosztów i opłacalności produkcji w indywidualnej gospodarce chłopskiej. Wniosła Ona swój znaczący wkład do doskonalenia metod liczenia kosztów produkcji, zwłaszcza w zastosowaniu do układów regionalnych i grup obszarowych gospodarstw chłopskich, a także zastosowania elektronicznej techniki obliczeniowej w rachunku kosztów i opłacalności produkcji.

Pozostawiła po sobie wśród przyjaciół, kolegów i osób, które się z Nią kontaktowały w pracy badawczej, wdzięczną pamięć człowieka życzliwego dla wszystkich, chętnego do pomocy i cierpliwego w wyjaśnianiu skomplikowanych nieraz subtelności rachunku kosztów i opłacalności produkcji.

Zdzisław Grochowski

Mgr. inż. Edward Jeleński
1907—1977

W dniu 1 października 1977 r. nieubłagana śmierć zabrała również wieloletniego autora publikowanych w niniejszej serii dodatków do „Zagadnień Ekonomiki Rolnej” opracowań dotyczących kosztów podstawowych produktów rolnych w państwowych gospodarstwach rolnych. Odszedł zaledwie w miesiąc po przejściu w stan spoczynku, pełen jeszcze inicjatywy, chęci życia i pracy.

Mgr Edward Jeleński należał do grupy najstarszych stażem pracowników Ekonomiki Rolnej. Pracując w nim bez przerwy od 1950 r. współdziałał aktywnie w formowaniu i kształtowaniu zarówno jego struktury, jak i problematyki badawczej. Specjalizował się od lat w zagadnieniach rachunku kosztów oraz w analizie działalności przedsiębiorstw rolnych. Jego dorobek naukowy i popularyzatorski obejmuje łącznie 160 pozycji, publikowanych w wydawnictwach wewnętrznych IER, w PWRiL oraz w periodykach i czasopismach fachowych.

Przygotowywane przez Niego i pod Jego kierunkiem przez wiele lat wskaźniki ekonomiczne i jednostkowe koszty produkcji 100 PGR oraz wybranych kombinatów rolnych stanowiły jedyny dostępny w skali kraju źródłowy materiał analityczny, wysoce przydatny w planowaniu i kierowaniu państwowymi gospodarstwami rolnymi. Szczególna wartość poznawcza i wnikliwa analiza cechuje również liczne opracowania monograficzne dotyczące zespołów, przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych.

Mgr Edward Jeleński przeszedł bardzo pracowicie kolejne szczeble kariery naukowo-badawczej — od asystenta poprzez adiunkta i kierownika pracowni do samodzielnego pracownika naukowo-badawczego w stopniu docenta. Był cenionym specjalistą, ekspertem i konsultantem z zakresu organizacji i ekonomiki przedsiębiorstw rolnych i rachunku kosztów. Aktywnie uczestniczył w pracach wielu komisji i grup roboczych oraz chętnie dzielił się swoją wiedzą i praktycznymi umiejętnościami. Na szczególne wyróżnienie zasługują Jego zdolności popularyzatorskie skonkretyzo-

wane w kolejnych (od 1960 r.) wersjach podręcznika dla zaocznych techników rolniczych, w poradnikach dla kadry kierowniczej PGR oraz w licznych skryptach i materiałach szkoleniowych dla księgowych i służby rolnej.

Był Zmarły pracownikiem wysoce zdyscyplinowanym, sumiennym i dociekliwym. Wniósł swój istotny wkład w doskonalenie metod rachunku ekonomicznego i liczenia kosztów. Współdziałał czynnie i owocnie w usprawnianiu systemów księgowości i sprawozdawczości PGR. Uczynny, życzliwy i koleżeński w stosunku do wszystkich, którzy z nim pracowali i kontaktowali pozostawił po sobie nieprzemijającą pamięć człowieka o nieprzeciętnej prawości.

Michał Kosieradzki

METODA OBLICZANIA KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH, OPLACALNOŚCI I DOCHODOWOŚCI PRODUKCJI

Opracowanie niniejsze zawiera dane o nakładach, kosztach jednostkowych, opłacalności i dochodowości produkcji rolnej w gospodarstwach indywidualnych, obliczone według metody makroekonomicznej, której podstawę stanowią materiały statystyki powszechnej. Obok danych statystyki GUS w rachunku kosztów produkcji wykorzystywane są informacje z rachunkowości rolnej IER, głównie w postaci kluczy podziałowych. Materiały uzyskano z gospodarstw prowadzących rachunkowość posłużyły do ustalenia następujących parametrów:

- 1) nakładów pracy żywej i siły pociągowej (odpowiednio skorygowanych i dostosowanych do innej wielkości gospodarstwa, innej struktury i wielkości produkcji),
- 2) propozycji w zużyciu pasz (korygowanych przez bilans pasz sporządzony na podstawie danych statystycznych),
- 3) kluczy podziałowych niektórych nakładów pieniężnych na poszczególne grupy zwierząt (ubezpieczenie, opał, wydatki weterynaryjne).

Pozostałe parametry konieczne do przeprowadzenia rachunku kosztów i opłacalności produkcji przyjęto na podstawie danych statystyki powszechnej, a mianowicie:

- 1) wielkość obszaru użytków rolnych gospodarstwa,
- 2) struktura zesiewów i struktura użytkowania gruntów,
- 3) obsada inwentarzem żywym,
- 4) plony i wydajności jednostkowe zwierząt,
- 5) bilans produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- 6) wysokość i struktura nakładów pieniężnych,
- 7) stopa amortyzacji środków trwałych,
- 8) proporcje w nawożeniu mineralnym poszczególnych roślin.

Na podstawie wymienionych wyżej danych skonstruowano przeciętny dla Polski model gospodarstwa statystycznego, w którym koszty produkcji liczone są podobnie, jak w konkretnym gospodarstwie.

Przy określaniu obszaru gospodarstwa statystycznego przyjęto za podstawę tylko gospodarstwa powyżej 2 ha obszaru ogólnego, pominięto natomiast gospodarstwa do 2 ha, które nie są w pełni tego słowa znaczeniu gospodarstwami rolnymi, lecz raczej działkami pracowniczymi. Przeciętny

obszar gospodarstwa statystycznego w Polsce wynosi 6,7 ha użytków rolnych¹.

1. Kategorie nakładów i kosztów jednostkowych

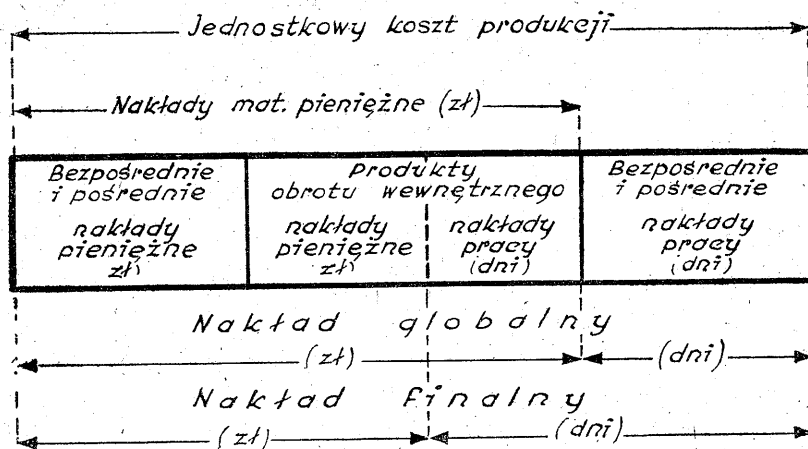
W rachunku kosztów i dochodów z produkcji w gospodarce chłopskiej istotnym elementem tego rachunku jest wyliczenie produkcji czystej (dochodu globalnego) z 1 ha i na 1 dzień pracy. Dlatego też technika liczenia jest dostosowana do określenia nakładów na jednostkę produktu w dwóch miernikach: dniach pracy i nakładach pieniężnych. Ażeby suma jednostkowych nakładów pracy i nakładów pieniężnych na produkcję finalną dała sumę nakładów całego gospodarstwa, produkty obrotu wewnętrznego są także liczone w dwóch miernikach. Liczenie ich w jednym mierniku pieniężnym (według kosztów własnych) uniemożliwiłoby bowiem obliczenie w końcowym rachunku pełnego dochodu globalnego z produkcji finalnej. Na dochód globalny, np. z produkcji zwierzęcej, składa się nie tylko dochód wytworzony bezpośrednio z samej produkcji zwierzęcej, lecz także dochód wytworzony przy produkcji pasz. Przy obliczaniu natomiast struktury nakładów na 1 ha w produkcji roślinnej lub na 1 sztukę inwentarza nie byłoby celowe podawanie np. nakładu na nasiona lub pasze w dwóch miernikach. Dlatego też w tabelach nakładów na poszczególne produkty, nasiona i pasze liczone są w jednym mierniku — pieniężnym. Niezależnie jednak od kosztu jednostkowego poszczególnych produktów, podajemy w tabelach nakłady jednostkowe w dwóch miernikach, przy czym jednostkowe nakłady pracy na 1 q w produkcji roślinnej obejmują nakłady bezpośrednie i pośrednie, jak również nakłady pracy na nasiona i pasze dla koni.

W tabeli 1 przedstawiono koszty i nakłady jednostkowe w dwóch miernikach na 1 q żywca wieprzowego. Przy czym nakłady jednostkowe podane są tu w dwóch wersjach, a mianowicie: w wersji pierwszej (nakład globalny) nakłady te wynoszą 9,7 dni oraz 3600 zł, w wersji drugiej (nakład finalny) — 16,9 dni i 2267 zł. W wersji pierwszej nakłady pracy obejmują nakłady bezpośrednie i ogólnogospodarcze (8,2+1,5), a wszystkie inne nakłady, włącznie z paszami mieszczą się w nakładach pieniężnych, przy czym pasze wyprodukowane w gospodarstwie liczone są według kosztów własnych. W drugiej wersji zarówno nakłady pracy, jak i nakłady pieniężne odnoszą się do całego cyklu produkcyjnego, tzn. do produkcji pasz i do produkcji żywca.

Ponieważ nakłady jednostkowe w wersji pierwszej odnoszą się do rachunku, w którym wynik produkcyjny gospodarstwa ujmowany jest za pomocą produkcji globalnej, zaś w wersji drugiej — za pomocą produkcji finalnej, to przez analogię do odpowiedniej kategorii produkcji, nakład

¹ W poprzednich publikacjach obszar przeciętnego gospodarstwa statystycznego w kraju przyjmowano w latach 1960—1969 w wysokości 6,7 ha użytków rolnych. W 1970 roku na skutek uściślenia przez GUS ewidencji gruntów w użytkowaniu indywidualnych gospodarstw chłopskich nastąpiło obniżenie obszaru przeciętnego gospodarstwa do 6,5 ha. W roku 1974 nastąpił wzrost do 6,6 ha a w 1975 r. do 6,7 ha użytków rolnych. Obszar przeciętnego gospodarstwa w 1976 r. pozostał na poziomie roku poprzedniego.

w wersji pierwszej określamy terminem **nakład globalny**, w drugiej zaś — **nakład finalny**. Rys. 1 przedstawia graficznie zależności pomiędzy poszczególnymi elementami produkcji i różnicę pomiędzy nakładem globalnym, a nakładem finalnym.

Rys. 1. Elementy składowe jednostkowego kosztu produkcji

Kategorie kosztów jednostkowych. Rozróżniamy dwie kategorie kosztów jednostkowych. Pierwsza kategoria kosztów obejmuje sumę nakładów jednostkowych wyrażoną w jednym mierniku pieniężnym. Przy czym jest sprawą obojętną, czy będzie to suma nakładów globalnych czy finalnych, w obu przypadkach suma ta jest jednakowa. Sumę tych nakładów w wyrażeniu pieniężnym określamy terminem **koszt własny produkcji**.

Druga kategoria kosztu jednostkowego różni się od pierwszej tym, że skarmiane przez inwentarz produkcyjny zboże liczy się nie według kosztów własnych, lecz według cen wolnorynkowych². W rachunku tym zakłada się pełną alternatywność wyboru przez rolnika pomiędzy sprzedażą zboża a jego przerobem na produkty zwierzęce. Dlatego też tę kategorię kosztu określamy terminem **koszt alternatywny**.

Sposób obliczania oraz wielkość kosztu alternatywnego, omawianego tu w formie przykładu żywca wieprzowego (tabela 1), przedstawia się następująco: średnio ważona cena wolnorynkowa zbóż przeznaczonych w gospodarstwie na pasze wynosiła w 1976 r. 514 zł, koszt własny tych zbóż 407 zł, różnica między ceną a kosztem wynosi więc 107 zł za 1 q. Na 100 kg żywca zużyto 2,55 q zboża (nie licząc kupnych pasz treściwych i otrąb własnych z przemiału). Ilość ta pomnożona przez różnicę pomiędzy ceną wolnorynkową a kosztem własnym daje wzrost kosztu o 273 zł na 1 q żywca. W sumie koszt alternatywny żywca wynosi 5667 zł (5394 + 273).

² Ceny wolnorynkowe zbóż (według Rocznika Statystycznego) obniżamy o 10%, ze względu na koszty transportu i zużywanie na pasze pewnej ilości zboża o niższym standardzie (poślady).

Tabela 1

**Oplacalność i dochodowość produkcji żywca wieprzowego w 1976 roku
obliczona na podstawie różnych kategorii kosztów i nakładów jednostkowych**

Wyszczególnienie	Koszt własny		Koszt alternatywny nakład globalny
	nakład globalny	nakład finalny	
Nakład na 1 q żywca			
dni	9,7	16,9	9,7
zł	3600	2267	3873
Koszt 1 q żywca zł	5394	5394	5667
Wskaźnik opłacalności % ^a	63,7	63,7	60,6
Dochód globalny z produkcji żywca			
zł/q	—165	1168	—438
zł/dzień	—17,0	69,1	—45,1
Dochód globalny z produkcji pasz			
zł/q	1333		1606
zł/dzień ^b	185,0		223,0

^a Przeciętna cena żywca wynosiła 3435 zł za 1 q

^b Nakłady pracy przy produkcji pasz na 1 q żywca wynoszą 7,2 dni (16,9—9,7)

Dla pierwszej kategorii kosztu, tj. kosztu własnego produkcji, przedstawiono w tabeli 1 dochodowość w dwóch wersjach, a mianowicie: obliczoną na podstawie jednostkowego nakładu globalnego i finalnego. Przy zastosowaniu nakładu globalnego pasze liczone są w jednym mierniku — pieniężnym, można więc obliczyć oddzielnie dochód globalny z produkcji żywca i z produkcji paszy. Dochód globalny na 1 dzień pracy z produkcji pasz będzie oczywiście równy opłacie pracy. Przy zastosowaniu nakładu finalnego dochód globalny z produkcji żywca odnosi się do całego cyklu produkcyjnego, łącznie z produkcją pasz. Jak widać z tabeli 1, różny sposób liczenia nakładów jednostkowych (globalnych lub finalnych) nie ma wpływu na wysokość kosztu własnego i opłacalność produkcji. Różny jest tylko dochód globalny na 1 q żywca i na 1 dzień pracy, gdyż w pierwszym przypadku dochód ten obliczony jest oddzielnie dla samej produkcji żywca, w drugim zaś dochód ten odnosi się do całego cyklu produkcyjnego i do łącznych nakładów pracy na produkcję pasz i na produkcję zwierzęcą.

W drugiej kategorii kosztu (koszt alternatywny) zastosowano jednostkowy nakład globalny, gdyż część pasz liczona jest według cen wolnorynkowych. Jak wynika z tabeli, tego rodzaju rachunek wykazuje spadek opłacalności produkcji żywca wieprzowego (z 63,7 do 60,6%).

Z przedstawionych wyżej trzech różnych ujęć nakładów i kosztów jednostkowych najbardziej istotne różnice wykazuje dochód globalny uzyskiwany z produkcji 1 q żywca. Dochód ten wytworzony w całym cyklu produkcyjnym, tzn. zarówno w produkcji pasz jak i w produkcji żywca wynosił tylko 1168 zł, co zapewnia dochód na 1 dzień pracy w wy-

sokości zaledwie 37% opłaty pracy (185 zł). Zważywszy jednak na to, że dochód globalny z produkcji pasz wynosi 1333 zł, dochód uzyskany z produkcji żywca jest ujemny (—165 zł). Tak więc przetworzenie pasz na żywca nie tylko nie pomnaża dochodu, ale nie zapewnia również zwrotu kosztów pracy wydatkowanej przy ich produkcji w wysokości przyjętej opłaty pracy. Analogicznie kształtuje się sytuacja w wypadku liczenia zbóż po cenach wolnorynkowych. Sprzedaż pasz pozwala na uzyskanie dochodu o 438 zł wyższego od dochodu z produkcji żywca.

2. Kryteria oceny opłacalności i dochodowości produkcji

Opłacalność produkcji określamy za pomocą wskaźnika wyrażającego procentowy stosunek ceny do kosztu, **dochodowość** zaś — za pomocą wielkości dochodu odniesionego do innej wielkości, jak np. 1 ha lub 1 dnia pracy.

Wskaźnik opłacalności w odniesieniu do indywidualnej gospodarki chłopskiej jest stosunkowo najmniej miarodajnym kryterium opłacalności produkcji ze względu na cel działalności gospodarstwa chłopskiego, którym jest nie maksymalizacja zysku, lecz maksymalizacja dochodu. Wskaźnik ten, jakkolwiek wyraża stosunek ceny do kosztu produkcji, nie może mieć bezpośredniego zastosowania do porównywania pomiędzy sobą opłacalności różnych produktów rolnych, ani też do oceny poziomu i relacji cen. Użyteczność tego wskaźnika polega na możliwości oceny zmian opłacalności tych samych produktów w czasie.

Dochodowość produkcji możemy wyrazić za pomocą dochodu globalnego i czystego w przeliczeniu na różne jednostki odniesienia. Jednostką odniesienia może być jednostka produkcji (1 q, 1 kg, sztuka inwentarza), jednostka powierzchni (1 ha) lub jednostka pracy (1 dzień, 1 godzina).

Mierniki dochodowości w przeliczeniu na jednostkę produkcji mogą mieć zastosowanie przy analizie dochodowości tych samych produktów w różnych gospodarstwach (rejonach) bądź w różnych latach, nie nadają się natomiast do porównywania dochodowości różnych produktów (z wyjątkiem porównywania dochodowości czterech zbóż pomiędzy sobą).

Mierniki dochodowości w przeliczeniu na 1 ha posiadają znacznie większy walor porównawczy, gdyż wskazują na dochodowość powierzchni przeznaczonej pod uprawę różnych produktów. Przy czym inną rolę odgrywa tu miernik dochodu globalnego i inną miernik dochodu czystego. Dochód globalny z 1 ha spełnia rolę kryterium dochodowości przede wszystkim w gospodarstwach mniejszych, w których czynnikiem produkcji znajdującym się w minimum jest obszar gospodarstwa, zaś dochód czysty z 1 ha spełnia tu rolę głównie w gospodarstwach większych, w których czynnikiem produkcji znajdującym się w minimum są zasoby siły roboczej. Dochód globalny z 1 ha daje możliwość oceny dochodowości produkcji z punktu widzenia maksymalizacji dochodu z całej powierzchni będącej w posiadaniu gospodarstwa, niezależnie od ilości zużytej pracy,

zaś dochód czysty z 1 ha — z punktu widzenia maksymalizacji tej części dochodu, która pozostaje jako nadwyżka po opłaceniu zastosowanych w produkcji nakładów pracy.

Miernik dochodowości w przeliczeniu na 1 dzień pracy stosujemy tylko w odniesieniu do dochodu globalnego, bowiem dochód czysty na dzień pracy równa się po prostu różnicy pomiędzy dochodem globalnym a opłatą pracy. Dochód globalny na 1 dzień pracy — w przeciwieństwie do dochodu z 1 ha — oprócz oceny dochodowości produkcji daje również pewną orientację co do jej opłacalności. Dochód ten bowiem porównywany z przeciętnym kosztem pracy pozwala stwierdzić, czy i w jakim stopniu produkcja danego artykułu jest opłacalna. Miernik dochodu na 1 dzień pracy odpowiada ocenie dochodowości produkcji z punktu widzenia maksymalizacji dochodu w stosunku do zastosowanych w produkcji nakładów pracy rolnika i jego rodziny, nie odpowiada natomiast ocenie maksymalizacji sumy dochodu z całego gospodarstwa. To ostatnie zadanie spełnia miernik dochodu globalnego z 1 ha. Dlatego też tylko równoczesne rozpatrywanie obu mierników może dać właściwą ocenę nie tylko względnej, lecz i absolutnej dochodowości, jak również opłacalności poszczególnych produktów.

3. Obliczenie kosztu pracy w gospodarce indywidualnej

W początkowym okresie obliczania kosztów produkcji w gospodarce indywidualnej, dla lat 1960—1965, przyjmowano umowną opłatę pracy, ustaloną na podstawie kosztu 1 godziny pracy robotników w Państwowych Gospodarstwach Rolnych z roku 1959/60.

W 1967 roku, gdy zostały udostępnione dane Głównego Urzędu Statystycznego o wielkości i podziale dochodu w gospodarstwach indywidualnych, przyjęto koncepcję corocznego ustalania wielkości rzeczywistej opłaty pracy na 1 dzień. Dane GUS pozwalały bowiem obliczyć takie kategorie ekonomiczne, jak koszt pracy, koszt produkcji i dochód czysty w gospodarce indywidualnej w oparciu o obiektywne, a nie tylko czysto umowne kryteria. Przy takiej metodzie ustalania opłaty pracy, koszt pracy w gospodarstwach chłopskich równa się wartości funduszu spożycia z dochodu rolniczego przypadającego na 1 dzień pracy w produkcji rolnej. Sposób obliczenia funduszu spożycia i opłaty pracy przedstawiono w tabeli 2, przyjmując za podstawę dane o wartości produkcji finalnej, nakładach pieniężnych, akumulacji społecznej i wewnątrzgospodarczej w gospodarce indywidualnej. Produkcja czysta brutto stanowi różnicę pomiędzy przychodami i wydatkami pieniężnymi (bez amortyzacji). Pomniejszając produkcję czystą brutto o akumulację społeczną i wewnątrzgospodarczą uzyskuje się wartość funduszu spożycia, który odniesiony do ogólnej ilości nakładów pracy zużytej w produkcji rolnej stanowi opłatę jednego dnia pracy.

Przyjęcie kosztu pracy według wartości funduszu spożycia spełniało swoją rolę w rachunku kosztów i opłacalności produkcji w gospodarce chłopskiej, gdy fundusz spożycia z roku na rok wzrastał. W latach, w których występuje zahamowanie wzrostu lub spadek produkcji obniża się również fundusz spożycia w przeliczeniu na 1 dzień pracy. Oznacza to oczywiście spadek opłacalności produkcji rolnej. Przyjęcie natomiast

Tabela 2

**Produkcja, nakłady pieniężne, dochody i ich podział w gospodarce indywidualnej
w latach 1975 i 1976
(ceny bieżące)**

Wyszczególnienie	1975		1976	
	ogółem mln zł	zł za 1 ha użytków rolnych	ogółem mln zł	zł na 1 ha użytków rolnych
Produkcja finalna	228 852	15 077	268 714	18 056
Inne przychody z produkcji rolnej	802	53	850	57
Razem przychody z produkcji rolnej	229 654	15 130	269 564	18 113
Nakłady pieniężne (bez amortyzacji)	66 617	4 389	72 851	4 895
Produkcja czysta brutto	163 037	10 741	196 713	13 218
Podatki i opłaty	12 910	850	13 085	879
Wpłaty na PFZ	316	21	299	20
Saldo wpłat i wypłat PZU	790	52	2 783	187
Inne obciążenia	1 896	125	1 998	134
Razem obciążenia finansowe	15 912	1 048	18 165	1 220
Wydatki na inwestycje produkcyjne	14 354	946	16 984	1 141
Przyrost wartości stada	—3 360	—221	—18 902	—1 270
zapasów	—7 000	—461	5 924	398
Saldo kredytów	—4 657	—307	—5 059	—340
Razem akumulacja wewnątrz gospodarcza	—663	—43	—1 053	—71
Akumulacja ogółem	15 249	1 005	17 112	1 149
Fundusz spożycia	147 788	9 736	179 601	12 069
Dni pracy na 1 ha użytków rolnych	×	67,5	×	67,5
Fundusz spożycia zł/dzień	×	144,2	×	178,8

w rachunku kosztów rzeczywistej wartości funduszu spożycia na 1 dzień pracy powoduje, że koszty produkcji nie ulegają większej zmianie, nie zmienia się również w większym stopniu opłacalność produkcji, co oczywiście nie odpowiada rzeczywistości, bowiem spadek opłaty pracy jest przecież rezultatem spadku opłacalności produkcji. Z takimi przypadkami mieliśmy do czynienia w roku 1969 i 1970, gdy rzeczywista opłata pracy była niższa w stosunku do roku 1968. Przyjęliśmy wtedy zasadę, iż opłata pracy powinna kształtować się na poziomie wynikającym z dotychczasowego trendu. W 1969 roku koszt jednego dnia pracy przyjęliśmy o 6,2 zł, a w 1970 roku o 9,7 zł wyższy od rzeczywistej opłaty pracy.

W 1974 roku wystąpiła nieco inna sytuacja. Wprawdzie rzeczywista, nominalna opłata pracy w gospodarce indywidualnej była nieco wyższa w stosunku do lat poprzednich, lecz wzrost jej był znacznie niższy niż dochodów z pracy ludności zatrudnionej w gospodarce społecznej.

Obecnie przyjmujemy zasadę, iż tempo wzrostu opłaty pracy ludności zatrudnionej w gospodarce chłopskiej nie powinno być niższe niż w pozostałych działach gospodarki narodowej. Istotne przy tym znaczenie ma przyjęcie odpowiedniej podstawy do porównywania zmian w dochodach ludności rolniczej w stosunku do nierolniczej, tj. zmian w paryecie dochodów. Parytet dochodów stanowi procentowy stosunek funduszu spożycia na jednego zatrudnionego w gospodarce chłopskiej do dochodów z pracy na jednego zatrudnionego w gospodarce społecznej. Z wieloletnich analiz wynika, że korzystne dla rozwoju produkcji rolnej warunki ekonomiczne istnieją wtedy, gdy parytet dochodów ludności rolniczej do nierolniczej wynosi około 80%. Wyższy parytet dochodów sprzyja wzrostowi nakładów i intensyfikacji produkcji, niższy natomiast hamuje ten proces. Parytet dochodów w wysokości 80% przyjęliśmy więc jako parytet graniczny opłacalności produkcji rolniczej.

Fundusz spożycia w cenach bieżących na jednego zatrudnionego w gospodarce społecznej wyniósł w 1976 roku 55,6 tys. zł. Według przyjętego parytetu fundusz spożycia na jednego zatrudnionego w gospodarce chłopskiej powinien w 1976 roku wynieść 44,5 tys. zł, (w cenach stałych z 1971 r.), tzn. powinien być o 1,5 tys. zł (o około 3,5%) wyższy od rzeczywistego funduszu spożycia, który wyniósł 43,0 tys. zł na jednego zatrudnionego. W celu uniknięcia zniekształceń oceny opłacalności produkcji rolniczej w 1976 r., koszt 1 dnia pracy w cenach bieżących przyjmujemy o 3,5% wyższy od rzeczywistego funduszu spożycia, a mianowicie 185 zł. W 1975 r. rzeczywisty fundusz spożycia na 1 dzień pracy wyniósł 144,2 zł, natomiast koszt 1 dnia pracy — obliczony podobnie jak dla roku 1975 — przyjęliśmy w wysokości 157,7 zł.

Fundusz spożycia i koszt pracy w przeliczeniu na 1 dzień kształtowały się w latach 1970—76 następująco (w cenach bieżących):

	Fundusz spożycia zł/dzień	Koszt pracy zł/dzień
1970	80,0	89,7
1971	104,2	104,2
1972	117,0	117,0
1973	126,0	126,0
1974	134,7	141,8
1975	144,2	157,7
1976	178,8	185,0

4. Uwagi na temat techniki obliczania kosztów jednostkowych

Nakłady pracy na jednostkę powierzchni w gospodarstwach statystycznych określono w oparciu o odpowiednie dane z gospodarstw prowadzących rachunkowość. Ponieważ gospodarstwa prowadzące rachunkowość różnią się od gospodarstw statystycznych wielkością obszaru, ustalono najpierw wielkość nakładów pracy na 1 ha przy tej samej wielkości obszaru. W tym celu wykreślono krzywą obrazującą kształtowanie się nakładów pracy w zależności od wielkości obszaru w gospodarstwach prowadzących rachunkowość. Na podstawie tej krzywej wyznaczono liczbę dni pracy na 1 ha, odpowiadającą danej wielkości gospodarstwa sta-

tystycznego, tzn. 6,7 ha użytków rolnych. Biorąc za podstawę ogólną, znaną liczbę dni pracy w gospodarstwie prowadzącym rachunkowość, rozdzielono je na poszczególne rośliny i grupy zwierząt według określonych norm. Następnie normy te skorygowano tak, aby zbilansować nakłady pracy w całym gospodarstwie. Nie wydzielano przy tym ogólnogospodarczych nakładów pracy, lecz całą ilość dni pracy rozdzielono na poszczególne produkty. W ten sposób skorygowane i powiększone o nakłady ogólnogospodarcze normy pracy przeniesiono na gospodarstwo statystyczne. Normy te na 1 ha i na 1 sztukę inwentarza oraz zestawienie nakładów pracy w całym gospodarstwie zawiera tabela 3.

Tabela 3

Nakłady pracy na produkcję rolną w gospodarstwie indywidualnym o powierzchni 6,7 ha użytków rolnych w 1976 r.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Liczba jednostek	Nakłady pracy w dniach	
			na jednostkę	ogółem w gospodarstwie
Pszenvica	ha	0,675	24,7	16,7
Zyto	"	1,175	20,9	24,6
Jęczmień	"	0,390	22,1	8,6
Owies	"	0,433	19,9	8,6
Mieszanki zbożowe	"	0,249	20,7	5,2
Inne zboża	"	0,024	26,5	0,6
Ziemniaki	"	1,014	63,6	64,5
Buraki cukrowe	"	0,191	89,4	17,1
Okopowe pastewne	"	0,107	73,1	7,8
Warzywa	"	0,124	150,2	18,6
Owoce (sad)	"	0,077	213,3	16,4
Oleiste	"	0,096	28,5	2,7
Len	"	0,037	40,5	1,5
Inne przemysłowe	"	0,067	113,0	7,6
Strączkowe jadalne	"	0,010	39,7	0,4
Strączkowe pastewne	"	0,033	27,7	0,9
Koniczyna na siano	"	0,333	14,4	4,8
Koniczyna nasienna	"	0,025	73,9	1,8
Seradela	"	0,188	14,8	2,8
Zielonki	"	0,052	9,6	0,5
Poplony	"	0,407	5,2	2,1
Łąka	"	0,875	14,7	12,9
Pastwisko	"	0,486	2,7	1,3
Razem produkcja roślinna	—	×	×	228,0
Trzoda	1 q	5,27	9,7	51,1
Bydło	1 krowa	2,35	60,7	142,6
Drób	10 szt.	3,34	7,2	24,0
Owce	1 szt.	1,08	4,8	5,2
Konie	1 szt.	0,94	37,5	—
Pozostałe	100 zł	11,74	—	1,4
Razem produkcja zwierzęca	—	×	×	224,3
Ogółem gospodarstwo	ha	6,7	67,5	452,3

Uwaga: przedstawione wyżej nakłady pracy obejmują zarówno nakłady bezpośrednie, jak i pośrednie. Ze względu na małe powierzchnie poszczególnych upraw i możliwość błędów z powodu zaokrąglenia, za podstawę przy obliczaniu kosztów przyjęto 10 gospodarstw (obszar 67 ha użytków rolnych).

Produkty obrotu wewnętrznego liczone są według kosztów własnych badanego roku. Produkty te liczone są zarówno w jednym mierniku pieniężnym — co ma zastosowanie przy obliczaniu struktury nakładów na 1 ha, na 1 sztukę inwentarza lub na jednostkę produkcji, jak i w dwóch miernikach — co ma zastosowanie przy obliczaniu produkcji czystej z jednostki produkcji finalnej. Oprócz liczenia obrotu wewnętrznego według kosztów własnych, przeprowadzono dla produktów zwierzęcych dodatkowy rachunek kosztów alternatywnych, w których zboża (własnej produkcji) policzono według cen wolnorynkowych.

Wycena produktów ubocznych. Produkty uboczne (słoma, obornik, liście buraczane) liczone są według cen zaliczeniowych, które są wyrazem normatywnych kosztów własnych tych produktów. Ceny zaliczeniowe tych produktów dla roku 1976 przyjęto w następującej wysokości: słoma 35, obornik 35, liście buraczane 20, koniczyna ścierniskowa 12 zł za 1 q.

Nakłady żywej siły pociągowej na poszczególne produkty ustalane są na podstawie dotychczas przyjmowanych norm na 1 ha lub 1 sztukę inwentarza żywego. Koszt żywej siły pociągowej liczony jest według kosztów własnych badanego roku. W strukturze nakładów pozycja „koszty siły pociągowej” nie zawiera w sobie nakładów pracy przy obsłudze koni, gdyż są one doliczane bezpośrednio do nakładów pracy na poszczególne produkty.

Nawożenie organiczne. Ilość obornika ustalono na podstawie norm od jednej sztuki oraz struktury inwentarza żywego. Koszt nawożenia obornikiem rozdzielany jest równomiernie na całą powierzchnię z tym, że 1 ha użytków zielonych obciążany jest w wysokości 1/4 kosztu przypadającego na 1 ha gruntów ornych.

Koszt stanowiska. Koszty uprawy 1 ha roślin motylkowych i strączkowych pomniejszone są o wartość stanowiska w wysokości 1000 zł. Koszt stanowiska po koniczynie obciąża w całości koszty uprawy pszenicy, po seradeli — w całości koszty uprawy żyta, po strączkowych — koszty uprawy pszenicy i żyta proporcjonalnie do ich powierzchni, z tym, że koszt stanowiska przy uprawie pszenicy nie może przekroczyć 1000 zł na 1 ha.

Amortyzacja trwałych środków produkcji liczona jest od bieżącej wartości odtworzenia według następującej stopy procentowej: **budynki i budowle 2%, maszyny, narzędzia i środki transportowe 7%, pozostałe 3%.** Amortyzację koni (10%) obliczono nie od pełnej wartości, lecz tylko od różnicy pomiędzy wartością konia roboczego a wartością żywca końskiego.

Przyjęte w tej publikacji stopy amortyzacji różnią się od stosowanych w rachunku kosztów jednostkowych w latach poprzednich ale są zgodne z nowymi stopami amortyzacji stosowanymi przez GUS. Różnica między amortyzacją liczoną według nowych i starych stóp wynosi około 20%.

Koszty remontów trwałych środków produkcji liczone są według danych GUS. Na tej podstawie ustalono wskaźniki, określające koszt remontu w stosunku do bieżącej wartości odtworzeniowej. W roku 1975

i 1976 wynoszą one dla budynków 1,28 i 1,30%, dla maszyn i narzędzi 5,26 i 5,17%.

Nakłady ogólnogospodarcze. Całość nakładów pracy w gospodarstwie rozdzielona jest bezpośrednio na poszczególne produkty, nie wydzielano więc ogólnogospodarczych nakładów pracy. Ogólnogospodarcze nakłady pieniężne rozdzielono na produkcję roślinną i zwierzęcą proporcjonalnie do nakładów bezpośrednich, przy czym — aby uniknąć podwójnego obciążenia produkcji zwierzęcej nakładami ogólnogospodarczymi, na skutek liczenia obrotu wewnętrznego według kosztów własnych — w nakładach bezpośrednich na produkcję zwierzęcą nie brano pod uwagę pasz własnych. Ogólnogospodarcze nakłady pieniężne wewnątrz poszczególnych działów produkcji rozdzielane są proporcjonalnie do nakładów pracy.

Koszty produkcji sprzężonej. W przeciętnych gospodarstwach indywidualnych w produkcji zwierzęcej występuje z reguły kilka równorzędnych artykułów dla danej grupy zwierząt, a więc: w bydło — mleko i żywiec, w owcach — żywiec, wełna i mleko, w drobiu — jaja i żywiec, a nakłady na produkcję są ponoszone wspólnie na całe bydło, owce i drób. W dotychczasowym rachunku kosztów przy ustalaniu kosztów mleka i żywca wołowego był stosowany klucz podziałowy oparty na przeciętnej relacji cen mleka i żywca wołowego w dłuższym okresie czasu, a mianowicie jak 1 do 5, a jaj i żywca drobiowego jak 1 do 16,3. Nakłady na owce były rozliczane na żywiec i wełnę przy pomocy klucza podziałowego opartego o wartość produkcji finalnej. W związku z dużymi zmianami w relacjach cen dla produktów zwierzęcych, został poprawiony klucz podziałowy dla mleka i żywca wołowego i kształtuje się on obecnie jak 1 do 6. Został również ustalony stały klucz podziałowy dla produkcji wełny i żywca baraniego, na podstawie którego 1 kg wełny równoważy 10 kg żywca baraniego. Mleko owcze ze względu na znikome ilości występujące w produkcji jest traktowane jak produkt uboczny i jego wartość jest odejmowana od nakładów materiałowo-pieniężnych poniesionych na utrzymanie owiec.

W tabelach nakładów na 1 ha i na 1 sztukę inwentarza w jednostkach naturalnych podaje się tylko nakłady pracy. Ze względu na brak miejsca w tabelach nakładów, ilości pasz skarmianych przez poszczególne gatunki inwentarza żywego zestawione są w oddzielnych tabelach. Nakłady pracy na poszczególne produkty zawierają w sobie nie tylko nakłady bezpośrednie, lecz również pośrednie, włącznie z nakładami pracy przy obsłudze koni. Wszystkie inne nakłady podane są tylko wartościowo. Wartość produktów ubocznych liczona jest tu według cen zaliczeniowych, koszty amortyzacji i remontów budynków i maszyn według kosztów badanego roku, wszystkie inne nakłady według faktycznie poniesionych kosztów.

W wyniku liczenia pasz i nasion według kosztów własnych występują pewne wahania wartości tych nakładów w różnych latach. Koszt nasion własnych na 1 ha tych samych roślin w różnych latach zmienia się nie tylko na skutek zmian w ilości wysiewanych nasion — różnice są tu bowiem niewielkie — ile na skutek zmian ich kosztów własnych. Ogólnie możemy stwierdzić, że po odliczeniu zakupionych nasion i sadzeniaków

zmiany w kosztach nasion własnych na 1 ha są proporcjonalne do zmian kosztu jednostkowego danego produktu.

Wartość pasz w przeliczeniu na 1 sztukę inwentarza zmienia się w zależności od ilości, struktury i kosztów własnych skarmianych pasz. Zmiany w pozostałych nakładach pieniężnych na 1 ha lub na 1 sztukę, jakie obserwujemy pomiędzy rokiem 1970 i 1976 wynikają bezpośrednio ze zmian w ilości lub wartości tych nakładów.

Zmiany wartościowe przy niewielkich stosunkowo zmianach ilościowych mają miejsce głównie w kosztach utrzymania budynków. Mimo ogólnego wzrostu kosztów utrzymania budynków, w wielu przypadkach obserwujemy spadek tych kosztów na 1 ha lub na 1 sztukę inwentarza. Jest to wynikiem nierównomiernych zmian w plonach poszczególnych roślin lub w ilości różnych gatunków inwentarza. W produkcji roślinnej koszty utrzymania budynków (stodoły) obciążają tylko zboża i siano. Koszty te dzielone są proporcjonalnie do zbiorów słomy i siana. W produkcji zwierzęcej koszt utrzymania wszystkich budynków inwentarskich dzielony jest w każdym roku w stosunku do aktualnego stanu inwentarza według klucza opartego na normatywnych kosztach jednego stanowiska.

Oddzielnego wyjaśnienia wymagają zmiany w nakładach pracy na 1 ha lub na 1 sztukę inwentarza. W latach 1975 i 1976, w związku z dużym obniżeniem się produkcji trzody, nastąpił nieznaczny wzrost nakładów pracy zarówno na 1 ha jak i na 1 sztukę inwentarza. W skali całego kraju w latach tych nakłady pracy na 1 ha użytków rolnych nie uległy zmianie.

Jednostkowy nakład globalny, w tabelach wynikowych, jest rezultatem podzielenia nakładów pracy i nakładów materiałowo-pieniężnych netto na 1 ha lub na 1 sztukę przez plon lub ilość produkcji od sztuki. Jednostkowy nakład finalny nie wynika tu z liczb zawartych w tabelach, lecz z rachunku wyjściowego, w którym nasiona i pasze liczone były w dwóch miernikach. Jednostkowy nakład finalny różni się od globalnego większymi nakładami pracy i mniejszymi nakładami pieniężnymi. Suma tych nakładów wyrażona w jednym mierniku pieniężnym jest oczywiście w obu wypadkach identyczna, równa jednostkowemu kosztowi produkcji.

W obecnym opracowaniu, podobnie jak w latach poprzednich, **do obliczenia jednostkowych kosztów produkcji zbóż i ziemniaków przyjęto plon netto** — po odliczeniu strat w produkcji. Wysokość strat ustalono na poziomie przyjmowanym przez GUS: dla zbóż 3,5%, a dla ziemniaków 10%.

W tabelach opłacalności i dochodowości produkcji finalnej zastosowano kryteria dochodowości w postaci dochodu globalnego i czystego z 1 ha oraz dochodu globalnego na 1 dzień pracy. Kryterium opłacalności jest wskaźnik wyrażający procentowy stosunek wartości produkcji do wartości nakładów. Zarówno wartość produkcji, jak i nakładów wyrażone są w cenach bieżących danego roku.

W tabelach opłacalności i dochodowości produkcji wyjaśnienia wymaga sprawa wielkości obszaru przypadającego na poszczególne produkty finalne. Zarówno w produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej, obszar uwidoczniiony w tabelach obejmuje nie tylko obszar efektywny, wynika-

jący z podzielenia ilości produktu finalnego przez plon (w produkcji zwiększającej ilości zużytych pasz własnych przez ich plony), lecz również obszar reprodukcji wewnętrznej gospodarstwa, tzn. obszar przeznaczony na produkcję nasion, pasz dla koni i nawozy zielone. Obszar ten obciąża również produkty finalne i został rozdzielony proporcjonalnie do obszaru efektywnego. Poniżej podajemy zestawienie konkretnych danych dla przeciętnego gospodarstwa statystycznego w latach 1971, 1975 i 1976.

Powierzchnia przeznaczona na:	1971	1975	1976
bezpośrednią produkcję	5,151	5,167	5,119
pasze dla koni	0,936	1,132	1,181
nasiona	0,348	0,366	0,362
nawozy zielone i ziemię nieobsianą	0,065	0,035	0,038
Ogółem w gospodarstwie	6,500	6,700	6,700

Ujmowanie jednostkowych nakładów finalnych w dwóch miernikach umożliwiło bezpośrednie dodanie nakładów pracy i nakładów pieniężnych, poniesionych na obszar reprodukcji wewnętrznej do nakładów pracy i nakładów pieniężnych poniesionych na obszar efektywny. W rezultacie tak prowadzonego rachunku uzyskano całkowitą zgodność bilansu nakładów gospodarstwa. Nakłady pracy i nakłady pieniężne na 1 ha poszczególnych produktów pomnożone przez liczbę hektarów odpowiadających ilości produktu finalnego, dają sumę nakładów całego gospodarstwa. Suma nakładów całego gospodarstwa obejmuje tylko nakłady pracy i nakłady pieniężne, nie obejmuje natomiast nakładów materiałowych w postaci produktów obrotu wewnętrznego, które — mimo że wchodzi do nakładów pieniężnych na poszczególne produkty — w całości nakładów gospodarstwa nawzajem się eliminują. Nakłady pracy i nakłady pieniężne na wytworzenie produktów obrotu wewnętrznego zaliczane są w końcowym rachunku do nakładów obciążających produkty finalne.

W rachunku kosztów i opłacalności produktów rolnych w gospodarstwie zastosowano pewne uzupełnienia i korekty oraz przyjęto nieco inną klasyfikację niektórych pozycji przy ustalaniu wysokości nakładów i przychodów, niż to ma miejsce w materiałach źródłowych GUS. Do nakładów pieniężnych na produkcję rolną, oprócz wydatków pieniężnych na zakup obrotowych środków produkcji i usług, przyjmowanych według GUS, zaliczamy inne nakłady nie uwzględnione w makroekonomicznym rachunku dochodów gospodarki chłopskiej. Do nakładów tych należą: ubezpieczenia, wartość produktów przetworstwa rolniczego (wysłodki, otręby z przemiału własnego zboża, mleko chude pobrane z mleczarni oraz mleko chude z własnego przerobu).

Przy ustalaniu wartości produkcji finalnej do wartości tej produkcji podanej przez GUS doliczamy dopłaty do ceny buraków cukrowych, wartość wysłodków oraz wartość mleka chudego pobranego z mleczarni. Oprócz korekty wartości produkcji finalnej uwzględniamy jeszcze w przychodach gospodarstwa pozycje będące odpowiednikiem pozycji zaliczanych poprzednio do wydatków pieniężnych, a więc odszkodowania PZU, wartość otrąb z przemiału własnego zboża i wartość mleka chudego

z przerobu mleka pełnego na śmietanę lub masło. Przy takim sposobie obliczeń, zarówno nakłady jak i wartość produkcji w gospodarstwie są powiększane w stosunku do danych GUS o taką samą wartość produktów obrotu wewnętrznego, dzięki czemu nie ulega zmianie wynik ekonomiczny (produkcja czysta) całego gospodarstwa.

RYSZARD BRZEZIK,
HANNA SCHEFFS

ANALIZA KOSZTÓW, OPLACALNOŚCI I DOCHODOWOŚCI PRODUKCJI ROLNEJ W GOSPODARSTWACH INDYWIDUALNYCH W LATACH 1971—1976

Po korzystnych dla rozwoju rolnictwa latach 1971—1973, trzy następne lata przyniosły spadek produkcji rolnej. W stosunku do poziomowi osiągniętego w roku 1973 produkcja końcowa brutto w gospodarstwach indywidualnych była niższa w roku 1974 o 1,3%, w roku 1975 o 5,7% i w roku 1976 o 5,3%. Spadek produkcji w latach 1975—76 dotyczył przede wszystkim produkcji zwierzęcej i wynosił w stosunku do roku 1974 odpowiednio 3,1% i 12,6%. Zasadniczą przyczyną tego spadku, głównie w postaci zmniejszenia produkcji trzody chlewnej, było wygaśnięcie bodźcowego oddziaływania cen i innych czynników ekonomicznych; jak również znaczny spadek produkcji roślinnej w 1975 roku (nieurodzaj zbóż). Roślinna produkcja końcowa brutto w 1975 roku była bowiem o 17,5% niższa od szczytowego poziomu produkcji roślinnej jaki osiągnięto w 1973 roku. Jeszcze większy spadek, bo wynoszący 35,3% odnotowano dla roślinnej produkcji końcowej netto, a więc po odjęciu produktów roślinnych pochodzących z zakupu. Tak więc, stosunkowo niewielki spadek produkcji zwierzęcej w 1975 roku był możliwy tylko dzięki znacznym dostawom importowanych pasz. W 1976 roku mimo wzrostu globalnej produkcji roślinnej o 6,1% w stosunku do roku poprzedniego, spadek globalnej produkcji zwierzęcej wyniósł 9,6%. Decydujący wpływ na taką sytuację, obok spadku opłacalności produkcji trzody chlewnej, miało ostre ograniczenie dla gospodarstw indywidualnych podaży środków produkcji, w tym głównie pasz pochodzenia przemysłowego. Szerzej na ten temat mowa będzie w dalszej części analizy.

Znacznie korzystniej niż w produkcji globalnej i końcowej przedstawiała się sytuacja w produkcji towarowej, której poziom w dwóch ostatnich latach był nie niższy od poziomu osiągniętego w latach poprzednich. Złożyło się na to kilka przyczyn, z których najważniejszymi były spadek akumulacji wewnętrznej w postaci zmniejszania wartości stada i zapasów oraz dalszy proces denaturalizacji spożycia na wsi. Zaszły jednak dość istotne zmiany w strukturze produkcji towarowej. Wyrażnemu spadkowi towarowej produkcji zwierzęcej brutto na 1 ha użytków rolnych, wynoszącemu 1,1% w 1975 i 4,4% w 1976 roku w stosunku do apogeum jakie osiągnięto w produkcji zwierzęcej w roku 1974, towarzyszył wzrost towarowej produkcji roślinnej o 4,6% w 1975 i o 17,6% w

Tabela 1

Wartość produkcji globalnej, końcowej i towarowej w gospodarstwach indywidualnych w latach 1971—1976 w zł na 1 ha użytków rolnych (ceny stałe z 1971 r.)

Wyszczególnienie	1971	1972	1973	1974	1975	1976	$\frac{1976}{1975}$
Produkcja globalna	18736	20106	21439	21544	21031	20743	98,6
w tym: roślinna	10024	10746	11443	11271	11024	11694	106,1
zwierzęca	8712	9360	9996	10273	10007	9049	90,4
Produkcja końcowa brutto	10748	12200	12891	12729	12162	12214	100,4
w tym: roślinna	3390	3850	3925	3522	3240	4168	128,6
zwierzęca	7358	8350	8966	9207	8922	8046	90,2
Produkcja końcowa netto	9814	11005	11381	11038	10356	10538	101,8
w tym: roślinna	2565	2805	2603	2053	1684	2756	163,7
zwierzęca	7249	8199	8778	8985	8672	7782	89,7
Produkcja towarowa brutto	8060	8737	9538	9950	10002	10136	101,3
w tym: roślinna	2862	2725	3006	2819	2949	3315	112,4
zwierzęca	5198	6012	6532	7131	7053	6821	96,7
Produkcja towarowa netto	7126	7542	8028	8259	8196	8460	103,2
w tym: roślinna	2037	1681	1684	1350	1393	1903	136,6
zwierzęca	5089	5861	6344	6909	6803	6557	96,4

roku 1976. Wzrost towarowej produkcji roślinnej był możliwy, z jednej strony, dzięki znacznie lepszym zbiorom (wartość globalnej produkcji roślinnej była w 1976 roku o 6,1% wyższa niż w roku poprzednim), z drugiej strony, na skutek zmniejszonego zużycia tej produkcji na pasze, spowodowanego znacznym spadkiem pogłowia trzody chlewnej.

Wydatki pieniężne na zakup obrotowych środków produkcji i usług na 1 ha użytków rolnych (tabela 2) wzrosły w 1976 roku w porównaniu do roku 1975 o 600 zł, tzn. 12,7%. Tak wysoki wzrost wydatków produkcyjnych w stosunku do średniego rocznego przyrostu tych wydatków w ubiegłej pięcioletce wynoszącego około 440 zł był spowodowany jedynie wzrostem cen, bowiem rzeczywista wartość wydatków produkcyjnych liczonych w cenach stałych zmalała o 80 zł, tj. o 1,9%. Na wzrost wydatków produkcyjnych w cenach bieżących w 1976 roku złożyły się głównie zwiększone wydatki na nasiona i sadzeniaki (o 30,8%), środki ochrony roślin (o 26,4%) i usługi maszynowe (o 17,5%). Znacznie podniesione składki PZU (o 35,3%) przyczyniły się również do wzrostu nakładów pieniężnych gospodarstw. Ogółem nakłady pieniężne na 1 ha użytków rolnych były o 13,1% wyższe w stosunku do roku 1975, a więc wzrost ten był większy od średnio rocznego tempa wzrostu nakładów w ubiegłej pięcioletce (11,1%). Jednakże te same nakłady pieniężne liczone w cenach stałych w 1976 wzrosły zaledwie o 1,6% wobec średniego wzrostu w latach 1971—1975 wynoszącego 9,2% rocznie. W 1976 roku nastąpił rzeczywisty spadek wielu ważnych dla produkcji rolnej nakła-

Tabela 2

**Nakłady pieniężne na produkcję rolniczą
w indywidualnych gospodarstwach chłopskich w latach 1971—1976**
(na 1 ha użytków rolnych)

Wyszczególnienie	1971	1972	1973	1974	1975	1976 ^a	$\frac{1976}{1975}$
W cenach bieżących							
Pasze przemysłowe	539	725	976	1099	1195	1197	100,2
Nasiona	315	331	370	403	413	540	130,8
Zwierzęta hodowlane	112	156	211	268	293	330	112,6
Razem nakłady pochodzenia rolniczego	966	1212	1557	1770	1901	2067	108,7
Nawozy mineralne	474	634	651	686	714	768	107,6
Środki ochrony roślin	47	55	75	85	110	139	126,4
Opał, paliwa, smary	164	162	180	249	264	301	114,0
Weterynaria	53	59	60	73	81	82	101,2
Energia elektryczna	48	50	61	69	74	82	110,8
Remonty	454	508	591	638	543	588	108,3
Usługi maszynowe	293	280	314	338	424	498	117,5
Pozostałe wydatki	476	489	483	526	589	774	131,4
Razem wydatki produkcyjne	2947	3449	3972	4434	4700	5299	112,7
Składki PZU	176	194	205	240	261	353	135,3
Razem wydatki pieniężne	3123	3643	4177	4674	4961	5652	113,9
Amortyzacja	721	759	863	872	885	959	108,4
Razem nakłady pieniężne	3844	4402	5040	5546	5846	6611	113,1
W cenach stałych z 1971 r.							
Razem wydatki produkcyjne	2947	3425	3836	4143	4312	4232	98,1
Razem wydatki pieniężne	3123	3619	4041	4383	4573	4585	100,3
Razem nakłady pieniężne	3844	4378	4904	5255	5458	5544	101,6

^a Dane nieostateczne

dów. Liczona w cenach stałych wartość nakładów na pasze przemysłowe była niższa o 9,1%, na nasiona i sadzeniaki o 9,8%, a na nawozy mineralne o 2,5%.

Zmiany jakie zaszły w sytuacji ekonomicznej gospodarstw indywidualnych w 1976 roku na tle ubiegłej pięcioletki obrazuje tabela 3. Niekorzystna sytuacja dochodowa jaka się wytworzyła w roku 1975 uległa w roku 1976 znacznej poprawie. Możliwe to było, mimo niezbyt pomyślnych wyników produkcyjnych spowodowanych znacznym spadkiem produkcji trzody chlewnej, dzięki radykalnej zmianie systemu cen w lipcu 1976 r. Zmiana ta sprawiła, że przeciętna cena realizacji produkcji rolnej w 1976 roku w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o około 18%, podczas gdy wzrost cen zakupywanych przez rolników dla potrzeb bie-

zającej produkcji środków produkcji i usług wynosił około 15%. Wzrost cen środków produkcji był więc niższy od cen produktów rolnych, co wobec prawie niezmiennego rzeczywistego (w cenach stałych) poziomu produkcji finalnej i nakładów (tabela 1 i 2) umożliwiło przyrost nominalnego dochodu globalnego na 1 ha użytków rolnych o 2220 zł, tj. o 22,6% (globalny dochód realny wzrósł o 11,5%).

Tabela 3

**Wyniki ekonomiczne w gospodarce indywidualnej
w latach 1971—1976**

Wyszczególnienie	1971	1972	1973	1974	1975	1976 ^a	1976 1975
Na 1 ha użytków rolnych w cenach bieżących							
Nakłady pracy w dniach	68,5	68,0	67,5	67,5	67,5	67,4	100
Nakłady pieniężne w zł	3844	4402	5040	5546	5846	6611	113
Opiata pracy w zł	7138	7959	8505	9572	10645	12469	117
Koszty produkcji w zł	10982	12361	13545	15118	16491	19080	116
Produkcja finalna w zł	11851	13472	14776	15339	15652	18543	118
Produkcja czysta w zł	8007	9070	9736	9793	9806	11932	122
Na 100 zł wartości produkcji finalnej w cenach bieżących							
Nakłady pracy w dniach	0,58	0,50	0,46	0,44	0,43	0,36	84
Opiata pracy w zł	60,2	59,1	57,5	62,4	68,0	67,2	99
Nakłady pieniężne w zł	32,4	32,7	34,1	36,2	37,3	35,2	96
Koszty produkcji w zł	92,6	91,8	91,6	98,6	105,3	102,8	98
Na 1 dzień pracy w cenach bieżących							
Opiata pracy w zł	104,2	117,0	126,0	141,8	157,7	185,0	117
Wartość produkcji w zł	173,0	198,1	218,9	227,2	231,9	275,1	119
Produkcja czysta w zł	116,9	133,4	144,2	145,1	145,3	177,0	122
Na 1 dzień pracy w cenach stałych z 1971 roku							
Wartość produkcji w zł	173,0	186,6	197,4	195,4	187,1	187,7	100
Produkcja czysta w zł	116,9	123,0	125,7	119,7	108,1	108,1	100

^a Dane nieostateczne

Rozwarcie nożyc cen na korzyść rolnictwa sprawiło, że obniżyła się nakładochłonność produkcji rolnej z 37,3 zł do 35,5 zł na 100 zł wartości produkcji finalnej, tj. o 4,8% wobec wzrostu średnio rocznie w latach 1971—1975 o 3,6%. W ostatnim roku również koszt pracy na jednostkę produkcji uległ zmniejszeniu z 680 zł do 672 zł, tj. o 1,2%, co jest wynikiem większego wzrostu produkcji finalnej (18,5%) niż opłaty pracy (17,1%). Ogółem koszty produkcji w cenach bieżących na 100 zł produkcji finalnej (w cenach bieżących) po wzroście w latach 1974 i 1975 ponownie spadły i w 1976 roku wynosiły 102,8 zł, tzn. o 2,4% mniej niż w roku poprzednim.

Produkcyjność pracy mierzona wartością produkcji finalnej w cenach stałych na 1 dzień pracy, jak również wydajność pracy mierzona

wartością produkcji czystej (nowo wytworzonej) nie uległy zmianie w 1976 roku w porównaniu do roku 1975, co z jednej strony wynika ze stabilnego od 1973 roku poziomu nakładów pracy na 1 ha użytków rolnych z drugiej strony ze stagnacji produkcji. Tak więc prawie cały przyrost dochodów gospodarstw indywidualnych w 1976 r. był spowodowany korzystnymi dla nich zmianami cen.

Tabela 4

Zmiany w nakładach, kosztach jednostkowych, dochodowości i opłacalności produkcji zbóż w latach 1971—1976

Lata	Plon q/ha	Nakład finalny			Koszt pro- dukcji zł/q	Cena ^c skupu zł/q	Dochód globalny	
		nakład pracy dni/q	opłata pracy zł/q	nakład pienie- żny netto zł/q			zł/q	zł/dzień
Pszenica								
1971	26,4	1,07	112	160	271	407	247	231
1972	25,0	1,09	127	190	317	396	206	239
1973	27,1	0,99	125	185	310	407	222	224
1974	28,7	0,92	131	204	335	395	191	208
1975	27,2	0,99	156	244	400	403	159	161
1976 ^a	29,8	0,98	181	240	421	525	285	291
Wskaźnik ^b	110	99	116	98	105	130	179	181
Żyto								
1971	21,0	1,15	120	171	291	304	133	137
1972	22,8	1,02	120	170	290	297	127	125
1973	23,6	0,96	121	176	297	304	128	133
1974	23,6	0,95	135	208	343	296	88	93
1975	22,0	1,04	164	252	416	301	49	47
1976 ^a	22,9	1,09	202	261	463	440	179	164
Wskaźnik ^b	104	105	123	104	111	146	365	349
Jęczmień								
1971	36,8	0,91	95	145	240	387	242	266
1972	27,2	0,87	102	156	258	375	219	252
1973	27,8	0,84	106	165	271	381	216	257
1974	29,9	0,77	110	175	285	370	195	253
1975	26,6	0,88	139	219	358	374	155	176
1976 ^a	29,0	0,87	161	218	379	490	272	313
Wskaźnik ^b	109	99	116	99	106	131	175	178
Owies								
1971	23,7	0,94	98	155	253	294	139	148
1972	23,6	0,92	108	171	279	284	113	123
1973	25,2	0,84	106	171	277	291	120	143
1974	26,6	0,79	112	186	298	289	103	130
1975	22,4	0,96	151	247	398	291	44	46
1976 ^a	24,0	0,97	179	249	429	415	166	171
Wskaźnik ^b	107	101	119	101	108	143	377	372
4 zboża								
1971	23,4	1,07	112	163	274	352	189	199
1972	24,0	1,00	117	173	290	366	193	193
1973	25,3	0,93	117	176	293	385	209	225
1974	25,4	0,92	130	204	334	382	178	194
1975	24,3	0,98	154	240	394	385	145	150
1976 ^a	25,9	1,00	185	243	428	490	247	250
Wskaźnik ^b	106	102	120	101	109	127	170	167

^a Dane nieostateczne

^b Wskaźnik $\frac{1976}{1975}$

^c Ceny skupu 4 zbóż powiększone o dopłaty za ponadplanową kontraktację

Zmiany w nakładach finalnych, kosztach jednostkowych, cenach skupu, dochodowości i opłacalności podstawowych produktów rolnych w latach 1971—1976 prezentują tablice 4, 5 i 7.

Nakłady finalne na jednostkę produkcji obejmują nakłady poniesione w całym cyklu produkcyjnym, a więc zarówno nakłady pracy jak i nakłady pieniężne przypadające na poszczególne produkty składają się z nakładów bezpośrednich, nakładów ogólnogospodarczych oraz nakładów poniesionych na wytworzenie produktów obrotu wewnętrznego (pasze, nasiona).

Tabela 5

Zmiany w nakładach, kosztach jednostkowych, dochodowości i opłacalności produkcji ziemniaków, buraków cukrowych i rzepaku w latach 1971—1976

Lata	Plon q/ha	Nakład finalny			Koszt pro- dukcji zł/q	Cena skupu zł/q	Dochód globalny	
		nakład pracy dni/q	opłata pracy zł/q	nakład pienięż- ny netto zł/q			zł/q	zł/dzień
Ziemniaki								
1971	149	0,57	59	46	105	122	76	134
1972	185	0,43	50	40	90	128	88	205
1973	195	0,40	50	41	91	139	98	245
1974	180	0,43	61	50	111	141	91	212
1975	182	0,44	69	53	123	153	99	226
1976 ^a	204	0,42	78	52	130	219	167	397
Wskaźnik ^b	112	95	113	98	106	143	169	176
Buraki cukrowe								
1971	305	0,31	32	10	42	74	63	205
1972	335	0,27	31	11	42	74	63	233
1973	317	0,28	36	13	49	81	68	243
1974	300	0,29	41	18	59	93	75	259
1975	330	0,27	43	18	61	118	100	371
1976 ^a	287	0,34	63	21	84	134	113	334
Wskaźnik ^b	86	126	146	117	138	114	113	90
Rzepak								
1971	15,8	1,91	199	331	530	805	474	248
1972	13,4	2,18	255	438	693	797	359	165
1973	13,5	2,13	268	461	729	783	322	151
1974	16,4	1,73	246	426	672	903	477	276
1975	20,5	1,41	222	374	597	948	573	407
1976 ^a	22,6	1,38	255	372	627	1040	668	484
Wskaźnik ^b	110	98	115	99	105	110	117	119

^a Dane nieostateczne

^b Wskaźnik $\frac{1976}{1975}$

Z danych zawartych w tabelach 4, 5 i 7 wynika, że do roku 1973 nakłady pracy na jednostkę produkcji wykazywały systematyczny spadek. Spadek ten w pewnej mierze wynikał z ogólnego obniżenia nakładów pracy na 1 ha użytków rolnych, głównie jednak był skutkiem wzrostu produktywności gospodarki indywidualnej. W latach 1974—1976 tenden-

cja ta została odwrócona i nakłady pracy na jednostkę produktu w stosunku do poprzedniego okresu uległy podwyższeniu prawie dla wszystkich produktów rolnych z wyjątkiem buraków cukrowych i rzepaku w 1975 roku oraz rzepaku i produkcji drobiarskiej w 1976 roku.

Koszt produkcji 1 q zbóż w 1976 roku w stosunku do roku poprzedniego wzrósł o 9%, z tym, że wzrost ten dla poszczególnych zbóż kształtował się od 5% (pszenica) do 11% (żyto) w zależności od wielkości wzrostu plonów (pszenica 10%, żyto 4%). Na wzrost jednostkowych kosztów produkcji zbóż złożyły się głównie wyższe o około 20% koszty pracy ponieważ poziom nakładów pieniężnych nie uległ istotniejszym zmianom. Analogicznie do zbóż kształtowały się jednostkowe koszty produkcji ziemniaków i rzepaku. Niewielkiemu spadkowi nakładów pieniężnych towarzyszył wzrost kosztów pracy o 13% dla ziemniaków i 15% dla rzepaku co w sumie dało wyższe odpowiednio o 6% i 5% koszty produkcji.

W wyniku wzrostu plonów oraz znacznej podwyżki cen skupu, która dla zbóż wynosiła średnio w całym roku 1976 około 30%, dla ziemniaków 43% i rzepaku 10%, nastąpiła wyraźna poprawa dochodu globalnego zarówno na 1 dzień pracy jak i na 1 q tych produktów. Dochód globalny na 1 dzień pracy wzrósł dla ziemniaków o 171 zł, dla jęczmienia o 137 zł, dla pszenicy o 130 zł, dla owsa o 125 zł, dla żyta o 117 i dla rzepaku o 77 zł, w podobnych proporcjach i skali wzrósł dla poszczególnych upraw dochód globalny na 1 q.

W niekorzystnych warunkach ekonomicznych znalazła się w roku 1976 uprawa buraków cukrowych. Niskie plony (287 q/ha) sprawiły, że koszt 1q buraków cukrowych był o 38%, wyższy niż w roku 1975, co wobec wzrostu ceny skupu o 14% spowodowało spadek dochodu globalnego na 1 dzień pracy o 10%. W przeciwieństwie do roku poprzedniego dochód ten był niższy od dochodu uzyskiwanego przy produkcji ziemniaków o 16%, a przy produkcji jęczmienia i pszenicy zaledwie o 7% i 15%. Najwyższe dochody na 1 dzień pracy w produkcji roślinnej gospodarstwa indywidualne uzyskiwały z uprawy rzepaku (484 zł/dzień) i ziemniaków (397 zł/dzień) a wśród zbóż z jęczmienia (313 zł/dzień).

Analizując koszty i opłacalność produkcji zwierzęcej trzeba wziąć pod uwagę systematyczny wzrost zużycia pasz na jednostkę produkcji (patrz tabela 15). Koszty produkcji rolnej, jak to było wyjaśnione w części metodycznej, obliczane są na bazie makroekonomicznych danych GUS.

Podstawą do szacunku zużycia pasz przez poszczególne gatunki zwierząt są bilanse paszowe GUS, a klucze podziałowe dotyczące spasanias pasz treściwych, ziemniaków i mleka pochodzą z gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną. Systematyczny wzrost zużycia pasz na jednostkę produkcji zwierzęcej w ostatnich latach budzi jednak poważne zastrzeżenia co do poprawności bilansów paszowych, a tym samym szacunków zbiorów. I tak, na przykład zużycie pasz liczonych w jednostkach owsianych było w 1976 roku wyższe w stosunku do roku 1975 dla bydła o 19%, a dla trzody chlewnej o 18%, w tym pasz treściwych dla obu grup zwierząt o 12%. Zaznaczyć przy tym należy, że już w roku 1975 zużycie pasz przekraczało normy spasanias. Dlatego też, przy rozpatrywaniu kosztów produkcji zwierzęcej trzeba mieć na uwadze ewentualne nieścisłości wynikające z niedokładnych szacunków zbiorów. Jak to bowiem wynika z tabeli 6 zużycie pasz treściwych w gospodarstwach indywidualnych

ogółem w 1976 roku było wyższe o 30% dla bydła i o 57% dla trzody niż to miało miejsce w gospodarstwach rachunkowiczów.

Tabela 6

Zużycie pasz treściwych w przeliczeniu na jednostkę produkcji zwierzęcej w gospodarstwach indywidualnych ogółem i w gospodarstwach prowadzących rachunkowość rolną

Lata	Bydło na 1000 ltr mleka przeliczeniowego ^a	Trzoda na 100 kg produkcji żywca	Drób na 1000 szt. jaj przeliczeniowych ^b	Koni na 1 sztukę efektywną
Ogółem gospodarstwa indywidualne				
1971	0,97	2,61	2,64	11,2
1972	1,13	3,07	2,72	13,0
1973	1,20	3,04	2,75	13,6
1974	1,29	3,21	2,76	14,9
1975	1,42	3,63	3,11	16,9
1976	1,64	4,05	2,77	18,8
Gospodarstwa rachunkowiczów				
1971	0,80	2,14	2,22	9,7
1972	0,94	2,25	2,27	10,1
1973	1,03	2,37	2,29	10,1
1974	1,10	2,45	2,31	10,1
1975	1,20	2,50	2,35	10,2
1976	1,26	2,58	2,36	10,2
Wskaźnik zużycia pasz w gospodarstwach indywidualnych ogółem w stosunku do gospodarstw rachunkowiczów				
1971	121	122	119	115
1972	120	136	120	129
1973	117	128	120	135
1974	117	131	119	148
1975	118	145	132	166
1976	130	157	117	184

^a Żywiec wołowy (łącznie z cielęcym) przeliczony na mleko w stosunku 1 : 7.

^b Żywiec drobiowy przeliczony na jaja w stosunku 1 : 15.

W związku z tym w produkcji zwierzęcej (tabela 7) zmiany w nakładach jednostkowych, kosztach i dochodowości produkcji towarowej kształtowały się nieco inaczej niż w produkcji roślinnej. Zachodziła również dość istotna różnica między sytuacją w produkcji trzody chlewnej i bydła a sytuacją w produkcji drobiarskiej.

Spośród wszystkich analizowanych produktów zwierzęcych najmniej korzystnie przedstawia się dochodowość produkcji żywca wieprzowego. Dochód globalny na 1 dzień pracy od trzech lat systematycznie spadał i wynosił w 1976 roku już tylko 69,1 zł/dzień, wobec 102,7 zł/dzień w roku 1973, a więc był niższy o 33%. Obok wzrostu nakładów pracy na jednostkę produkcji wynikającego ze zwiększonego zużycia pasz i zmniejszonej skali produkcji, wpływ na taką sytuację miała różnica w tempie

Tabela 7

**Zmiany w nakładach, kosztach jednostkowych, dochodowości i opłacalności
produkcji zwierzęcej w latach 1971—1976**

Lata	Nakład finalny			Koszt produk- cji zł/q	Cena skupu zł/q	Dochód globalny	
	nakład pracy dni/q	opłata pracy zł/q	nakład pienięż- ny zł/q			zł/q	zł/dzień
Żywiec wieprzowy							
1971	17,1	1782	1157	2939	2771	1614	94,4
1972	15,6	1826	1239	3065	2788	1549	99,3
1973	14,4	1814	1315	3129	2794	1479	102,7
1974	14,5	2062	1495	3557	2808	1313	90,6
1975	15,2	2397	1744	4141	2942	1198	78,8
1976 ^a	16,9	3126	2367	5394	3435	1168	69,1
Wskaźnik ^b	111	130	136	130	117	97	88
Żywiec wołowy							
1971	15,8	1646	382	2028	1670	1646	104,2
1972	14,2	1661	421	2082	1821	1400	98,6
1973	13,3	1676	496	2172	1977	1481	111,3
1974	13,3	1886	538	2424	2285	1747	131,3
1975	13,3	2097	543	2640	2357	1814	136,4
1976 ^a	15,2	2812	794	3606	2608	1814	119,3
Wskaźnik ^b	114	134	146	136	111	100	87
Żywiec drobiowy							
1971	16,8	1750	1323	3074	2687	1364	81,2
1972	14,5	1697	1400	3097	2692	1292	89,1
1973	13,6	1714	1520	3234	2682	1162	85,3
1974	12,9	1833	1633	3466	2687	1054	81,7
1975	13,6	2144	1913	4058	2712	799	58,7
1976 ^a	12,0	2220	1951	4171	2941	990	82,5
Wskaźnik ^b	88	103	102	103	108	124	141
Mleko (100 ltr)							
1971	2,63	274	64	338	306	242	92,0
1972	2,36	276	71	347	343	272	115,2
1973	2,21	278	84	362	346	362	118,6
1974	2,22	315	89	404	351	262	118,0
1975	2,21	348	92	440	369	277	125,3
1976 ^a	2,54	470	131	601	462	331	130,3
Wskaźnik ^b	115	135	142	137	125	119	104
Jaja (100 szt.)							
1971	1,03	107	81	188	170	89	86,4
1972	0,89	104	85	189	177	92	103,3
1973	0,83	105	93	198	172	79	95,2
1974	0,79	113	99	212	191	92	116,5
1975	0,83	131	117	248	196	79	95,2
1976 ^a	0,73	135	120	255	229	109	149,3
Wskaźnik ^b	88	103	103	103	117	138	157

^a Dane nieostateczne^b Wskaźnik $\frac{1976}{1975}$

wzrostu kosztu produkcji i ceny skupu. W ostatnim tylko roku, koszty produkcji zwiększyły się o 12,53 zł/kg, tj. o 30%, podczas gdy cena skupu była wyższa tylko o 4,93 zł/kg, tzn. o 17%. Tak więc produkcja trzody chlewnej traciła na atrakcyjności czego ewidentnym wyrazem był spadek produkcji w przeciętnym gospodarstwie indywidualnym z 135,9 kg na 1 ha użytków w 1973 roku do 78,7 kg w roku 1976.

W ostatnim roku znacznemu pogorszeniu uległy również warunki produkcji żywca wołowego. Zwiększone nakłady pracy przy wyższej opłacie pracy i nakładach pieniężnych spowodowały, że koszt produkcji bydłej w 1976 roku zwiększył się aż o 36%. Ponieważ podwyższa cen skupu żywca wołowego wynosiła jedynie 2,51 zł/kg, tj. 11% i nie mogła zrównoważyć wzrostu kosztów produkcji, nastąpił spadek o ponad 13% dochodu globalnego na 1 dzień pracy. Odmienne wyglądała sytuacja z mlekiem, którego cena skupu podwyższona o 0,93 zł/litr, tj. o 25% sprawiła, że produkcja mleka obok produkcji jaj dawała w 1976 r. najwyższy dochód globalny na 1 dzień pracy, a mianowicie 130,3 zł, tzn. o 9% więcej niż przy produkcji żywca wołowego i o 89% niż przy produkcji żywca wieprzowego.

Biorąc pod uwagę wielkość wytworzonego dochodu na 1 dzień pracy w 1976 roku największy przyrost odnotowano w produkcji drobiarskiej. Umiarkowany wzrost kosztu produkcji (3%) obok wydatnego wzrostu cen skupu jaj (17%) i żywca drobiowego (8%) sprawił, że produkcja drobiu zyskała w gospodarstwach indywidualnych znacznie na atrakcyjności. Wprawdzie dochód globalny na 1 dzień pracy przy produkcji żywca drobiowego był w 1976 roku o 5% niższy od rekordowego poziomu z lat 1972—1973, ale w stosunku do roku 1975 nastąpił wzrost o 41%. Równie wysoki wzrost, bo wynoszący 57% odnotowano w dochodach na 1 dzień pracy przy produkcji jaj.

W tabelach 4, 5 i 7 dochód globalny na 1 dziej pracy obliczany był dla produkcji towarowej, realizowanej według cen skupu państwowego, oprócz 4 zbóż razem, do ceny których doliczono dopłaty za ponadplanowe wykonanie kontraktacji. W tabeli 8 dochód globalny dla poszczególnych produktów, gałęzi i działów produkcji obliczony jest na podstawie całej produkcji finalnej, według przyjętych cen kontraktacji, dopłat do ponadplanowej kontraktacji i cen samozaopatrzenia, zbliżonych do cen skupu państwowego. Z tego powodu dochód globalny na 1 dzień pracy w tej tabeli jest nieco różny od dochodu przedstawionego w poprzednich tabelach.

Dochód globalny z 1 ha jest przeliczany nie na 1 ha powierzchni efektywnej, lecz na 1 ha powierzchni całkowitej, tzn. powiększonej o powierzchnię reprodukcji wewnętrznej (nasiona własne, pasze dla koni, nawozy zielone). Obszar reprodukcji wewnętrznej zmienia się z roku na rok w zależności od plonów. I tak np. w 1971 roku w przeciętnym gospodarstwie statystycznym obszar reprodukcji wewnętrznej obejmował 1,35 ha, tj. 21%, natomiast w 1976 roku zwiększył się do 1,58 ha, tj. do 24% użytków rolnych gospodarstwa.

Przeciętny dochód globalny z 1 ha dla całego gospodarstwa wzrósł w 1976 roku o 22%. Największy dochód z 1 ha osiągnęły gospodarstwa indywidualne z produkcji buraków cukrowych i ziemniaków (25 080 zł i 24 012 zł), najniższy z żyta (3067 zł). Produkcja roślinna razem dała

w ostatnim roku dochód globalny z 1 ha ponad dwukrotnie wyższy niż produkcja zwierzęca (18 248 zł wobec 8760 zł z produkcji zwierzęcej), ale w poszczególnych latach wysokość dochodu globalnego z 1 ha produkcji finalnej roślinnej i zwierzęcej uzależniona jest od plonów, a tym samym od obszaru zajętego pod finalną produkcję roślinną i zwierzęcą. Natomiast zróżnicowanie w dochodzie globalnym z 1 ha w produkcji zwierzęcej było znacznie niższe niż w produkcji roślinnej. W 1976 roku dochód globalny z 1 ha uprawy buraków cukrowych był dziewięciokrotnie wyższy niż z 1 ha żyta, podczas gdy w tym samym roku w produkcji zwierzęcej zróżnicowanie pomiędzy dochodami z drobiu i trzody chlewnej nie przekroczyło 60%.

Tabela 8

Dochód globalny na 1 ha i na 1 dzień pracy w latach 1971—1976

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	$\frac{1976}{1971}$	$\frac{1976}{1975}$
Na 1 ha								
Pszenica	4969	4232	4496	4242	3250	6291	127	194
Zyto	2163	2460	2288	1631	853	3067	142	360
Jęczmień	4965	4912	4542	4394	3150	5953	120	189
4 zboża	3358	3351	3816	3513	2451	4734	141	193
Ziemniaki	9006	9720	12379	12572	11808	24012	267	203
Buraki cukrowe	15188	16890	17208	17972	25855	25080	165	97
Rzepak	6241	4202	3888	6763	9364	11582	186	124
Len	9275	8128	7206	9027	10167	6388	69	63
Razem produkcja roślinna	7458	8045	9573	9897	13512	18248	245	135
Bydło	6926	8799	8728	8760	8856	8733	126	99
Trzoda chlewna	9179	9320	9749	8648	6704	6566	71	98
Drób	7696	8556	8137	9074	6250	10005	130	160
Razem produkcja zwierzęca	8075	9232	9267	9102	8222	8760	108	106
Ogółem produkcja	7970	8904	9548	9573	9806	11934	150	122
Na 1 dzień pracy								
Pszenica	230	201	217	208	162	291	126	180
Zyto	117	136	131	95	50	166	142	332
Jęczmień	269	265	248	250	183	316	117	173
4 zboża	172	175	203	189	131	238	138	182
Ziemniaki	148	169	219	222	213	407	275	191
Buraki cukrowe	204	233	241	258	377	335	164	89
Rzepak	259	175	165	285	424	487	188	115
Len	265	226	223	271	328	339	186	133
Razem produkcja roślinna	182	193	220	228	254	345	190	136
Bydło	87	110	117	121	127	123	141	97
Trzoda chlewna	95	100	106	94	83	78	82	94
Drób	96	112	108	119	95	146	152	154
Razem produkcja zwierzęca	96	110	115	115	113	119	124	105
Ogółem produkcja	116	131	141	142	145	177	153	122

Z danych tabeli 8 wynika, że pomiędzy dochodowością z produkcji roślinnej i zwierzęcej zarysowała się coraz bardziej pogłębiająca się dysproporcja. Najwyższy dochód globalny na 1 ha całej powierzchni paszo-

wej osiągnęły gospodarstwa indywidualne w 1973 roku (9267 zł). Dochód ten był tylko nieznacznie niższy od dochodu uzyskanego z 1 ha końcowej produkcji roślinnej (9573 zł). Podczas gdy dochód z 1 ha produkcji roślinnej wzrósł do 1976 roku aż o 91% (o 8675 zł) to dochód z 1 ha powierzchni paszowej zmalał o 6% (o 507 zł).

Analizując dochód globalny na 1 dzień pracy zauważymy, że i w tym przypadku produkcja roślinna wykazuje większy wzrost dochodu niż produkcja zwierzęca i różnice te są w porównaniu do dochodu na 1 ha zbliżone. Przyrost dochodu na 1 dzień pracy w 1976 roku dla całej produkcji rolnej wynosi 22%, w tym w produkcji roślinnej 33%, a w produkcji zwierzęcej 5%. W produkcji roślinnej dochód globalny na 1 dzień pracy był ponad dwukrotnie wyższy niż w produkcji zwierzęcej, przy tym w produkcji roślinnej dochód ten wykazuje z roku na rok systematyczny wzrost, natomiast w produkcji zwierzęcej trudno o wyodrębnienie wyraźnej tendencji. Dochód ten w produkcji zwierzęcej kształtował się we wszystkich latach poniżej przeciętnej opłaty pracy, w wyniku czego wskaźnik opłacalności produkcji zwierzęcej jest niższy od 100. Fakt ten nie przesądza jednak o jej nieopłacalności. **Wskaźnik opłacalności wyrażający stosunek ceny do kosztu produkcji w gospodarce indywidualnej, nie nadaje się do porównania opłacalności różnych produktów, gałęzi lub działów produkcji, z wyjątkiem niektórych produktów o zbliżonej technologii produkcji, np. poszczególnych zbóż. Przydatność wskaźnika opłacalności polega głównie na ocenie zmian w opłacalności danego produktu w czasie oraz na porównaniu pomiędzy sobą zmian w opłacalności podobnych produktów.**

W latach 1975—1976 zmiany w opłacalności poszczególnych produktów, gałęzi i działów produkcji były następujące:

	1975	1976	Różnica
Pszenica	100,9	124,8	+23,9
Żyto	73,3	95,6	+22,3
Jęczmień	106,0	130,3	+24,3
Owies	64,8	96,7	+31,9
Ziemniaki	119,7	171,5	+51,8
Buraki cukrowe	198,4	161,1	—37,3
Rzepak	162,7	166,5	+ 3,8
Len	149,9	119,1	—30,8
Pozostałe produkty roślinne	134,3	155,2	+20,9
Razem produkcja roślinna	135,0	149,9	+14,9
Bydło	84,7	74,0	—10,7
Trzoda	72,6	66,5	— 6,1
Drób	79,4	89,0	+ 9,6
Razem produkcja zwierzęca	81,2	76,0	— 5,2
Ogółem produkcja rolna	94,9	97,2	+ 2,3

W ostatnim roku nastąpiła niewielka, bo wynosząca zaledwie 2,3 punktu poprawa opłacalności całej produkcji rolnej. Poprawa ta odbyła się głównie dzięki wzrostowi opłacalności produkcji roślinnej o 14,9 punktu, bowiem wskaźnik opłacalności produkcji zwierzęcej spadł o 5,2 punktu.

tu. Spośród produktów roślinnych największy wzrost wykazały ziemniaki (52 punkty) i zboża (około 24 punktów), nastąpił zaś spadek opłacalności produkcji buraków cukrowych o 24 punkty i produkcji lnu o 31 punkty. Niższa niż w roku poprzednim opłacalność wyżej wymienionych roślin przemysłowych była skutkiem znacznego spadku plonów tych upraw (o 13% buraków cukrowych i o 14% lnu). Na spadek opłacalności produkcji zwierzęcej wpłynęła niższa o 11 punktów opłacalność bydła i o 6 punktów opłacalność trzody chlewnej¹.

Wysokie różnice w dochodowości i opłacalności skłaniają do wnikliwego przeanalizowania udziału produkcji roślinnej i zwierzęcej w całym gospodarstwie. Poniżej zawarte są procentowe udziały produkcji roślinnej i zwierzęcej w poszczególnych pozycjach nakładów i dochodów:

	Produkcja			
	roślinna		zwierzęca	
	1975	1976	1975	1976
Powierzchnia	25,9	31,0	74,1	69,0
Nakłady pracy	20,4	24,8	79,6	75,2
Nakłady pieniężne	28,1	31,5	71,9	68,5
Koszty własne produkcji	23,1	27,1	76,9	72,9
Wartość produkcji finalnej	33,8	42,6	66,7	57,4
Dochód globalny	36,5	48,8	63,5	51,2

Na skutek pogorszenia się opłacalności i dochodowości produkcji zwierzęcej, gospodarstwa indywidualne zmniejszyły powierzchnię użytków rolnych przeznaczonych do produkcji pasz dla inwentarza. W przeciętnym gospodarstwie statystycznym na paszę dla inwentarza produkcyjnego przypadło w 1975 roku 4,962 ha, a w 1976 roku już tylko 4,619 ha. Zmniejszeniu uległy również nakłady pracy i nakłady pieniężne. Mimo, że nadal większość produkcji finalnej i dochodu globalnego pochodzi z produkcji zwierzęcej, to udział tego działu w produkcji ogółem niepokojąco zmalał.

¹Przedstawione wyżej wskaźniki opłacalności dla 1976 roku odzwierciedlają jedynie przeciętną sytuację jaka istniała w całym tym roku. Nie oddają jednak w pełni zmian jakie nastąpiły w tej dziedzinie po regulacji cen skupu produktów rolnych i środków produkcji w lipcu 1976 roku. Możliwe to będzie dopiero po upływie co najmniej 1 roku.

Nakłady na 1 ha, koszty jednostkowe

Lp.	Wyszczególnienie	Pszenica			Żyto		
		1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	Nawozy mineralne	613	904	956	426	629	664
2.	Obornik	2206	3005	3182	2206	3005	3182
3.	Środki chemiczne	39	93	116	5	12	14
4.	Nasiona kupne	316	422	596	190	273	383
4.	Nasiona własne	344	419	520	408	424	624
6.	Utrzymanie maszyn	402	453	493	314	354	385
7.	Utrzymanie budynków	261	293	333	233	268	290
8.	Siła pociągowa	451	818	886	357	646	700
9.	Usługi maszynowe	317	488	609	283	437	528
10.	Ubezpieczenie	51	88	138	51	88	138
11.	Stanowisko	268	543	582	86	248	212
12.	Nakłady ogólnogospod.	359	520	638	318	460	558
13.	Nakłady mat.-pien. brutto	5627	8046	9049	4877	6844	7678
14.	Słoma	1223	1181	1510	1094	1083	1315
15.	Nakłady mat.-pien. netto	4404	6865	7539	3783	5761	6363
16.	Nakłady pracy dni	24,1	23,0	24,7	20,3	19,5	20,9
17.	Oplata pracy zł/dzień	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
18.	zł/ha	2506	3631	4571	2118	3071	3866
19.	Nakłady netto	6910	10496	12110	5901	8832	10229
20.	Plon q/ha	26,4	27,2	29,8	21,0	22,0	22,9
21.	Nakład globalny dni/q	0,94	0,88	0,86	1,00	0,92	0,95
22.	zł/q	173,2	261,0	261,9	187,0	271,0	287,2
23.	Nakład finalny dni/q	1,07	0,99	0,98	1,15	1,04	1,09
24.	zł/q	159,7	243,7	239,7	171,4	252,1	261,2
25.	Koszt produkcji zł/q	271,2	399,8	421,0	291,2	416,1	462,9
26.	Cena skupu zł/q	407	403	525	304	301	440
	Nakład finalny na 1 ha:						
27.	pracy dni	27,3	26,0	28,2	23,3	22,1	24,1
28.	pieniężny zł	4065	6396	6893	3473	5347	5770
29.	Wartość produkcji zł/ha ^b	10369	10578	15097	6161	6390	9723
30.	Dochód globalny zł/ha	6304	4182	8204	2688	1043	3953
31.	zł/q	247,3	159,3	285,3	132,6	48,9	173,8
32.	zł/dzień	230,9	160,8	290,9	115,4	47,2	164,0
33.	Wskaźnik opłacalności	150,1	100,8	124,7	104,4	72,3	95,1

^a Dane nieostateczne^b Wartość produkcji po odliczeniu 3,5% na straty

dochodowość i opłacalność produkcji

Tabela 9

Lp.	Jęczmień			Owies			4 zboża		
	1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	515	761	804	445	657	694	480	718	756
2.	2206	3005	3182	2206	3005	3182	2206	3005	3182
3.	49	116	145	49	116	145	24	63	73
4.	480	532	750	280	337	419	250	336	454
5.	130	160	150	275	371	484	351	392	523
6.	350	394	429	316	355	386	338	384	417
7.	231	258	292	205	217	241	233	263	292
8.	391	708	767	300	543	588	371	675	733
9.	319	482	600	300	441	541	297	459	563
10.	51	88	138	51	88	138	51	88	138
11.	—	—	—	—	—	—	101	218	220
12.	329	471	578	302	426	523	326	469	573
13.	5051	6975	7835	4729	6556	7341	5028	7070	7924
14.	1086	1039	1322	960	875	1095	1092	1060	1325
15.	3965	5936	6513	3769	5681	6246	3936	6010	6599
16.	21,6	20,6	22,1	19,4	18,6	19,9	21,1	20,3	21,8
17.	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
18.	2248	3247	4087	2018	2927	3685	2200	3199	4028
19.	6213	9183	10600	5787	8608	9931	6136	9209	10627
20.	26,8	26,6	29,0	23,7	22,4	24,0	25,4	24,3	25,9
21.	0,83	0,80	0,79	0,85	0,86	0,86	0,94	0,87	0,87
22.	153,7	231,6	232,7	164,4	262,6	269,7	176,3	257,3	267,3
23.	0,91	0,88	0,87	0,94	0,96	0,97	1,07	0,98	1,00
24.	145,4	219,0	217,9	155,0	246,8	249,4	162,8	240,0	243,2
25.	240,2	357,8	378,8	253,0	398,2	428,8	274,3	394,5	428,2
26.	387	374	490	294	291	415	352	385	490
27.	23,5	22,6	24,3	21,5	20,7	22,5	26,2	23,0	25,0
28.	3764	5619	6104	3547	5344	5768	3405	5582	6002
29.	10008	9600	13713	6724	6290	9611	8628	9028	12247
30.	6244	3981	7609	3177	946	3843	5223	3446	6245
31.	241,6	155,0	272,1	139,0	44,2	165,6	189,2	145,0	246,8
32.	265,7	176,2	313,1	147,8	45,7	170,8	199,4	149,8	249,8
33.	161,1	104,5	129,4	116,2	73,1	96,8	128,3	97,6	114,4

Nakłady na 1 ha, koszty jednostkowe,

Lp.	Wyszczególnienie	Ziemniaki			Buraki cukrowe		
		1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	Nawozy mineralne	462	689	728	1698	2444	2583
2.	Obornik	2206	3005	3182	2206	3005	3182
3.	Środki chemiczne	156	349	434	137	337	420
4.	Nasiona kupne	738	912	1228	150	150	175
5.	Nasiona własne	1814	2265	2386	—	—	—
6.	Utrzymanie maszyn	360	405	440	423	476	518
7.	Siła pociągowa	1100	1992	2158	1628	2950	3193
8.	Usługi maszynowe	121	179	206	121	179	206
9.	Ubezpieczenie	51	88	138	51	88	138
10.	Nakłady ogólnogosp.	633	899	1185	859	1232	1628
11.	Nakłady mat.-pien. brutto	7641	10783	12085	7273	10861	12043
12.	Liście, stanowisko	—	—	—	3416	3960	4592
13.	Nakłady mat.-pien. netto	7641	10783	12085	3857	6901	7451
14.	Nakłady pracy dni	62,1	59,2	63,6	87,3	83,3	89,4
15.	Opłata pracy zł/dzień	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
16.	zł/ha	6474	9341	11759	9100	13131	16531
17.	Nakłady netto	14115	20124	23844	12957	20032	23982
18.	Plon q/ha	149	182	204	305	330	287
19.	Nakład globalny dni/q	0,46	0,36	0,35	0,29	0,25	0,31
20.	zł/q	57,4	66,1	65,2	12,3	21,3	26,2
21.	Nakład finalny dni/q	0,57	0,44	0,42	0,31	0,27	0,34
22.	zł/q	45,9	53,5	52,2	10,2	18,1	20,7
23.	Koszt produkcji zł/q	105,3	122,9	129,9	42,5	60,7	83,6
24.	Cena skupu zł/q	122	153	219	73,6	118,3	134,1
	Nakład finalny na 1 ha:						
25.	pracy dni	76,4	72,1	77,1	94,6	89,1	97,6
26.	pieniężny zł	6155	8754	9580	3100	5981	5926
27.	Wartość produkcji zł/ha ^b	16360	25061	40203	22448	39039	38487
28.	Dochód globalny zł/ha	10205	16307	30628	19348	33058	32561
29.	zł/q	76,1	99,5	166,8	63,4	100,2	113,4
30.	zł/dzień	133,6	226,2	397,3	204,5	371,0	333,6
31.	Wskaźnik opłacalności	115,9	124,5	168,6	173,1	194,9	160,4

^a Dane nieostateczne^b Wartość produkcji ziemniaków po obliczeniu 10,0% na straty

Tabela 10

dochodowość i opłacalność produkcji

Lp.	Rzepak			Len nieodziarniony			Strączkowe jadalne		
	1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	1288	1867	1972	626	922	974	333	494	522
2.	2206	3005	3182	2206	3005	3182	2206	3005	3182
3.	220	523	652	197	213	348	15	35	43
4.	180	207	241	1269	1529	1781	2232	2228	2592
5.	42	30	33	394	113	205	272	364	376
6.	322	363	395	154	176	192	244	275	299
7.	531	962	104	553	1003	1086	539	973	1055
8.	253	430	534	121	179	206	225	287	354
9.	51	88	138	51	88	138	—	—	—
10.	378	574	710	431	602	788	425	593	775
11.	5471	8049	8898	6002	7830	8900	6491	8254	9198
12.	—	—	—	—	—	—	500	1000	1000
13.	5471	8049	8898	6002	7830	8900	5991	7254	8198
14.	27,9	26,6	28,5	39,5	37,7	40,5	38,8	37,0	39,7
15.	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
16.	2904	4190	5275	4118	5951	7489	4047	5839	7346
17.	8275	12239	14173	10120	13781	16389	10038	13093	15544
18.	15,8	20,5	22,6	43,3	44,8	38,5	16,0	10,7	12,0
19.	1,76	1,30	1,26	0,91	0,84	1,05	2,42	3,46	3,30
20.	346,8	392,1	393,9	138,9	175,1	231,4	374,6	678,9	680,7
21.	1,91	1,41	1,38	1,00	0,90	1,14	2,63	3,79	3,61
22.	331,2	374,7	371,7	129,5	165,7	214,8	352,8	626,8	623,3
23.	530,2	597,1	627,0	233,7	307,6	425,7	626,8	1224,5	1291,2
24.	805	948	1040	392	458	500	1150	1570	1780
25.	30,2	28,9	31,2	43,3	40,3	43,8	42,1	40,6	43,3
26.	5228	7681	8401	5608	7426	8286	5651	6690	7533
27.	12719	19434	23504	16974	20518	19250	18400	16799	21360
28.	7491	11753	15103	11366	13092	10964	12749	10109	13827
29.	473,8	573,3	668,3	262,5	292,3	285,2	797,2	943,2	1156,7
30.	248,0	406,7	484,1	262,5	324,9	250,3	302,8	249,0	319,3
31.	151,8	158,8	165,9	167,7	148,9	117,5	183,5	128,2	137,9

Nakłady na 1 ha

Lp.	Wyszczególnienie	Okopowe pastewne			Strączkowe pastewne		
		1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	Nawozy mineralne	819	1278	1350	146	222	235
2.	Obornik	2206	3005	3182	2205	3005	3182
3.	Środki chemiczne	10	23	29	—	—	—
4.	Nasiona kupne	451	450	524	530	1053	1225
5.	Nasiona własne	—	—	—	543	884	835
6.	Utrzymanie maszyn	320	360	392	262	295	321
7.	Utrzymanie budynków	—	—	—	—	—	—
8.	Siła pociągowa	1264	2288	2479	391	707	767
9.	Usługi maszynowe	121	179	206	228	321	387
10.	Nakłady ogólnogospod.	717	1024	1350	319	437	567
11.	Nakłady mat.-pien. brutto	5908	8607	9512	4624	6924	7519
12.	Liście	1490	1830	2600	—	—	—
13.	Stanowisko	—	—	—	500	1000	1000
14.	Nakłady mat.-pien. netto	4418	6777	6912	4124	5924	6519
15.	Nakłady pracy dni	71,5	68,2	73,1	27,0	25,8	27,7
16.	Opłata pracy zł/dzień	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
17.	zł/ha	7449	10748	13531	2814	4063	5117
18.	Nakłady netto	11867	17525	20443	6938	9987	11636
19.	Plon q/ha	266	305	325	14,2	11,9	12,7
20.	Nakład globalny dni/q	0,27	0,22	0,22	1,90	2,17	2,18
21.	zł/q	16,5	22,8	22,2	290,9	497,4	512,6
22.	Nakład finalny dni/q	0,29	0,24	0,24	2,18	2,53	2,51
23.	zł/q	14,4	19,7	18,5	261,7	440,6	451,6
24.	Koszt produkcji zł/q	44,6	57,5	62,9	488,9	839,6	915,9

^a Dane nieostateczne

Tabela 11

i koszty jednostkowe

Lp.	Siano z koniczyny			Siano łąkowe			Zielonki		
	1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	267	400	423	399	588	622	254	378	399
2.	2206	3005	3182	551	751	795	2206	3005	3182
3.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.	306	374	436	55	67	78	766	1098	1277
5.	915	613	572	—	—	—	461	647	701
6.	165	185	201	156	176	192	115	130	142
7.	444	462	506	315	492	456	—	—	—
8.	284	515	558	262	474	513	196	356	386
9.	180	265	306	59	86	101	131	193	223
10.	203	266	339	205	271	345	160	204	257
11.	4970	6085	6523	2002	2905	3102	4289	6011	6567
12.	393	218	256	—	—	—	—	—	—
13.	500	1000	1000	—	—	—	500	1000	1000
14.	4077	4867	5267	2002	2905	3102	3789	5011	5567
15.	14,0	13,4	14,4	14,3	13,7	14,7	9,4	8,9	9,6
16.	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
17.	1462	2111	2657	1492	2159	2718	975	1407	1772
18.	5539	6978	7924	3494	5064	5820	4764	6418	7339
19.	69,5	62,2	65,5	49,3	66,2	59,0	166	259	318
20.	0,20	0,21	0,22	0,29	0,21	0,25	0,06	0,03	0,03
21.	58,9	79,1	80,3	40,7	48,4	52,4	22,4	19,97	17,6
22.	0,30	0,28	0,27	0,31	0,22	0,27	0,07	0,04	0,04
23.	48,4	68,0	71,1	38,6	41,8	48,6	21,4	18,4	15,7
24.	79,7	112,2	121,0	70,9	76,5	98,6	28,7	24,7	23,1

Nakłady na bydło i drób oraz koszty jednostkowe

Tabela 12

Lp.	Wyszczególnienie	Na 1 krowę			Na 10 sztuk drobiu		
		1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	Treściwe	1015	2177	2697	824	1451	1798
2.	Okopowe	2082	2765	3307	256	317	422
3.	Siano	1633	2382	2920	24	35	43
4.	Zielonki	555	728	1067	14	18	26
5.	Pastwisko	246	335	362			
6.	Mleko	533	897	1402	58	74	114
7.	Inne pasze	116	200	259	1	1	1
8.	Razem pasze	6180	9484	12514	1177	1896	2404
9.	Słoma	876	809	1081	11	10	13
10.	Utrzymanie budynków	568	700	824	46	52	63
11.	Weterynaria	56	78	95	10	14	17
12.	Siła pociągowa	227	412	447	4	7	7
13.	Ubezpieczenie	163	245	335			
14.	Zakup sztuk młodych	50	134	179	93	172	354
15.	Nakłady ogólnogospodarcze	368	572	815	84	106	155
16.	Nakłady mat.-pien. brutto	8488	12434	16290	1425	2257	2913
17.	Obornik	3436	4635	5305	125	150	175
18.	Pierze				50	43	57
19.	Nakłady mat.-pien. netto	5052	7799	10985	1250	2064	2681
20.	Nakłady pracy dni	60,3	56,6	60,7	7,4	6,7	7,2
21.	Opłata pracy zł/dzień	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
22.	zł/szt.	6285	8925	11236	766	1056	1329
23.	Nakłady netto	11337	16724	22221	2016	3120	4010
24.	Produkcja żywca kg	158,4	211,7	177,2	19,1	28,8	33,7
25.	Produkcja mleka, jaj	2400	2529	2637	766,2	793,2	1031,1
	Żywiec — 1 kg						
26.	Nakład globalny dni	0,108	0,089	0,098	0,112	0,087	0,075
27.	zł	9,03	12,36	17,93	19,07	26,86	27,83
28.	Nakład finalny dni	0,158	0,133	0,152	0,168	0,136	0,120
29.	zł	3,82	5,43	7,94	13,23	19,13	19,51
30.	Koszt produkcji zł/kg	20,28	26,40	36,06	30,74	40,58	41,71
	Mleko, jaja						
31.	Nakład globalny dni/100 ltr						
	szt.	1,80	1,49	1,64	0,69	0,53	0,46
32.	zł/ltr, szt.	1,50	2,05	2,98	1,16	1,64	1,70
33.	Nakład finalny dni/100 ltr						
	szt.	2,63	2,21	2,54	1,03	0,83	0,73
34.	zł/ltr, szt.	0,64	0,92	1,31	0,81	1,17	1,20
35.	Koszt produkcji zł/ltr, szt.	3,38	4,40	6,01	1,88	2,48	2,55

^a Dane nieostateczne

Dochodowość i opłacalność produkcji bydła i drobiu

Tabela 13

Lp.	Wyszczególnienie	Bydło			Drób		
		1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
		Mleko			Jaja		
	Nakład finalny:						
1.	dni/100 ltr, szt.	2,63	2,21	2,54	1,03	0,83	0,73
2.	zł/ltr, szt.	0,64	0,92	1,31	0,81	1,17	1,20
3.	Koszt produkcji w zł/ltr, szt.	3,38	4,40	6,01	1,88	2,48	2,55
4.	Cena skupu zł/ltr, szt.	3,06	3,69	4,62	1,70	1,96	2,29
5.	Dochód globalny w zł/ltr, szt.	2,42	2,77	3,31	0,89	0,79	1,09
6.	Dochód globalny zł/dzień	92,0	125,3	130,3	86,4	95,2	149,3
7.	Wskaźnik opłacalności	90,5	83,9	76,9	90,4	79,0	89,8
		Żywiec			Żywiec		
	Nakład finalny						
8.	dni/kg	0,158	0,133	0,152	0,168	0,136	0,120
9.	zł/kg	3,82	5,43	7,94	13,23	19,13	19,51
10.	Koszt produkcji zł/kg	20,28	26,40	36,06	30,74	40,58	41,71
11.	Cena skupu zł/kg	16,70	23,57	26,08	26,87	27,12	29,41
12.	Dochód globalny zł/kg	12,88	18,14	18,14	13,64	7,99	9,90
13.	Dochód globalny zł/dzień	81,5	136,4	119,3	81,2	58,7	82,5
14.	Wskaźnik opłacalności	82,3	89,3	72,3	87,4	66,8	70,5
		Razem bydło w prze-			Razem drób w prze-		
		liczeniu na 1 krowę			liczeniu na 10 sztuk		
15.	Nakłady pracy ^b	88,1	84,1	93,9	11,1	10,5	11,6
16.	Nakłady pieniężne netto	2157	3461	4849	859	1464	1864
17.	Koszt produkcji w zł	11337	16724	22221	2016	3120	4010
18.	Wartość produkcji w zł	9989	14322	16804	1816	2336	3352
19.	Dochód globalny zł	7832	10861	11955	957	872	1488
20.	Dochód czysty zł	-1348	-2402	-5417	-200	-784	-658
21.	Dochód globalny zł/dzień	88,9	129,1	127,3	86,2	83,0	128,3
22.	Wskaźnik opłacalności	88,1	85,6	75,6	90,1	74,9	83,6

^a Dane nieostateczne^b Nakłady pracy na obsługę inwentarza

**Nakłady na trzodę i owce, koszty jednostkowe
dochodowość i opłacalność produkcji**

Tabela 14

Lp.	Wyszczególnienie	Na 100 kg żywca wieprzowego			Na 1 owcę		
		1971	1975	1976 ^a	1971	1975	1976 ^a
1.	Treściwe	771	1381	1711	46	111	131
2.	Okopowe	801	938	1252	121	183	252
3.	Siano				157	230	282
4.	Zielonki	16	21	32	52	68	99
5.	Pastwisko				26	34	37
6.	Mleko	156	188	291			
7.	Inne pasze	8	13	17	13	23	30
8.	Razem pasze	1752	2541	3303	415	649	831
9.	Słoma	78	72	97	85	79	105
10.	Utrzymanie budynków	67	76	91	69	79	95
11.	Opał	100	94	151			
12.	Weterynaria	19	27	33	3	4	5
13.	Siła pociągowa	38	68	75	8	14	15
14.	Zakup sztuk młodych	30	80	107	53	145	194
15.	Ubezpieczenie	10	16	22	3	5	7
16.	Nakłady ogólnogosp.	69	97	136	30	45	65
17.	Nakłady mat.-pien. brutto	2163	3071	4015	666	1020	1317
18.	Obornik	300	360	420	225	300	350
19.	Mleko				12	16	14
20.	Nakłady mat.-pien. netto	1863	2711	3595	429	704	953
21.	Nakłady pracy dni	10,3	9,03	9,7	5,0	4,5	4,8
22.	Opłata pracy zł/dzień	104,2	157,7	185,0	104,2	157,7	185,0
23.	zł/sztukę	1074	1423	1792	517	712	896
24.	Nakłady netto	2937	4134	5387	946	1416	1849
25.	Produkcja żywca w kg				16,4	23,3	16,11
26.	Produkcja wełny kg Żywiec — 1 kg				2,8	2,81	2,98
27.	Nakład globalny dni	0,103	0,090	0,097	0,113	0,088	0,105
28.	zł	18,65	27,22	36,00	9,55	13,67	20,86
29.	Nakład finalny dni	0,171	0,152	0,169	0,150	0,123	0,151
30.	zł	11,57	17,44	22,67	5,69	8,15	12,34
31.	Koszt produkcji zł/kg	29,39	41,41	53,94	21,32	27,55	40,28
	Wełna — 1 kg						
32.	Nakład globalny dni				1,13	0,88	1,05
33.	zł				95,9	136,7	208,6
34.	Nakład finalny dni				1,50	1,23	1,51
35.	zł				56,9	81,5	123,4
36.	Koszt produkcji zł/kg				213,2	275,5	402,8
37.	Cena skupu zł/kg	27,71	29,42	34,35			
38.	Dochód globalny zł/kg	16,14	11,98	11,68			
39.	Dochód globalny zł/dzień	94,4	78,8	69,1			
40.	Wskaźnik opłacalności	94,3	71,0	63,7			

^a Dane nieostateczne

Tabela 5

Zużycie pasz przez inwentarz żywy
(Mleko w litrach, pozostałe pasze w kwintalach)

Lp.	Wyszczególnienie	1971	1975	1976 ^a
Bydło w przeliczeniu na 1 krowę				
1.	Treściwe	3,42	5,71	6,37
2.	Ziemniaki	15,9	17,0	22,8
3.	Okopowe pastewne	9,1	11,8	13,5
4.	Wysłodki	6,1	8,6	9,1
5.	Siano	27,7	24,7	25,8
6.	Zielonki	35,0	36,8	46,0
7.	Pastwisko	26,4	29,6	27,3
8.	Mleko pełne	151,0	198,8	227,5
9.	Mleko chude	28,6	25,4	32,3
Trzoda na 100 kg żywca				
1.	Treściwe	2,61	3,63	4,05
2.	Ziemniaki	7,6	7,6	9,6
3.	Zielonki	1,1	1,1	1,4
4.	Mleko pełne	14,0	18,5	21,2
5.	Mleko chude	135,7	120,7	153,4
Drób na 10 sztuk dorosłych				
1.	Treściwe	2,78	3,81	4,26
2.	Ziemniaki	2,4	2,6	3,2
3.	Siano	0,3	0,4	0,4
4.	Zielonki	0,9	0,9	1,1
5.	Mleko pełne	6,5	8,6	9,9
6.	Mleko chude	46,5	40,5	51,4
Konie na 1 sztukę efektywną				
1.	Treściwe	11,2	16,87	18,79
2.	Ziemniaki	3,0	2,8	3,7
3.	Okopowe pastewne	1,7	1,9	2,2
4.	Siano	15,6	17,8	18,6
5.	Zielonki	5,3	5,6	7,0
6.	Pastwisko	9,1	10,4	9,6

^a Dane nieostateczne

Opłacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Pro- dukcja ro- ślinna	Psze- nica	Żyto	Jęcz- mień	Owies	4 zboża
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Obszar efektywny	1,846	0,410	0,640	0,090	0,055	1,195
2.	„ reprodukcji wewn.	0,486	0,108	0,169	0,024	0,014	0,315
3.	„ całkowity	2,332	0,518	0,809	0,114	0,069	1,510
Ilość produkcji finalnej^a							
4.	Ogółem w gospodarstwie	26,2	10,4	13,0	2,3	1,3	27,0
5.	z 1 ha pow. efektywnej	14,2	26,4	21,0	26,6	23,7	22,6
6.	z 1 ha pow. całkowitej	11,2	20,1	16,1	20,2	18,8	17,9
Na gospodarstwo							
7.	nakłady pracy	95,3	11,2	15,0	2,1	1,2	29,5
8.	nakłady pieniężne	8872	1667	2223	336	195	4421
9.	koszty własne produkcji	18802	2834	3786	555	320	7495
10.	wartość produkcji	26190	4241	3973	902	376	9492
11.	dochód globalny	17318	2574	1750	566	181	5071
12.	dochód czysty	7388	1407	187	347	56	1997
Na 1 ha pow. całkowitej							
13.	nakłady pracy	41,0	21,6	18,5	18,4	17,4	19,5
14.	nakłady pieniężne	3804	3218	2748	2947	2826	2928
15.	koszty własne produkcji	8076	5469	4676	4864	4639	4960
16.	wartość produkcji	11230	8187	4911	7912	5449	6286
17.	dochód globalny	7426	4969	2163	4965	2623	3358
18.	dochód czysty	3154	2718	235	3048	810	1326
Na 1 dzień pracy							
19.	wartość produkcji	274,8	378,7	264,9	429,5	313,3	321,8
20.	dochód globalny	181,7	229,8	116,7	269,5	150,8	171,9
21.	wskaźnik opłacalności	139,3	149,6	104,9	162,5	117,5	126,6
Udział produkcji finalnej w							
22.	powierzchni	35,9	8,0	12,4	1,8	1,1	23,3
23.	nakładach pracy	21,4	2,5	3,4	0,5	0,3	6,7
24.	nakładach pieniężnych	35,1	6,6	8,8	1,3	0,8	17,5
25.	kosztach własnych prod.	26,3	4,0	5,3	0,8	0,4	10,5
26.	wartość produkcji	34,0	5,5	5,2	1,2	0,5	12,4
27.	dochodzie globalnym	33,4	5,0	3,4	1,1	0,3	9,8

^a Ilość produkcji w kolumnach 4—13 i 17 w q, w pozostałych w tys. zł

produkcji finalnej w 1971 roku

Tabela 16

Lp.	Ziem- niaki	Buraki cu- krowe	Oleiste	Len	Inne ro- śliny	Pro- dukcja zwie- rzęca	Bydło	Trzoda	Drób	Ogółem
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1.	0,117	0,151	0,089	0,032	0,262	3,299	1,859	0,957	0,398	5,145
2.	0,031	0,040	0,023	0,008	0,069	0,869	0,490	0,252	0,105	1,355
3.	0,148	0,191	0,112	0,040	0,331	4,168	2,349	1,209	0,503	6,500
4.	15,7	45,9	1,4	1,4	8,9	50,0	20,8	6,9	7,2	77,0
5.	149,0	305,0	15,8	43,3	34,0	15,2	11,2	7,2	18,1	15,0
6.	106,1	240,3	12,5	35,0	26,9	12,0	8,9	5,7	14,3	11,8
7.	9,0	14,2	2,7	1,4	38,5	349,9	183,7	117,2	40,1	445,2
8.	721	478	467	177	2608	16356	4572	7954	3320	25228
9.	1659	1958	748	322	6620	52816	23714	20166	7498	71618
10.	2054	3378	1168	548	8869	50010	20840	19052	7191	77032
11.	1333	2900	699	371	6261	33654	16268	11098	3871	51804
12.	395	1420	418	226	2249	-2806	-2874	-1114	-307	5414
13.	60,8	74,3	24,1	35,0	116,3	83,9	78,2	96,9	79,7	68,5
14.	4872	2503	4170	4425	7879	3924	1946	6579	6600	3881
15.	11207	10245	6681	8072	19997	12666	10094	16676	14905	11019
16.	13878	17686	10411	13700	26795	11999	8872	15758	14296	11851
17.	9006	15183	6241	9275	18916	8075	6926	9179	7696	7970
18.	2671	7441	3730	5628	6798	-667	-1222	-918	-609	832
19.	228,2	237,9	431,9	391,4	230,4	142,9	113,4	162,6	179,3	173,0
20.	148,1	204,2	258,9	265,0	162,6	96,2	88,6	94,7	96,5	116,4
21.	123,8	172,5	155,9	170,0	134,0	94,7	87,9	94,5	95,9	107,6
22.	2,3	2,9	1,7	0,6	5,1	64,1	36,1	18,6	7,7	100,0
23.	2,0	3,2	0,6	0,3	8,6	78,6	41,3	26,3	9,0	100,0
24.	2,9	1,9	1,8	0,7	10,3	64,9	18,1	31,5	13,2	100,0
25.	2,3	2,7	1,0	0,5	9,3	73,7	33,1	28,1	10,5	100,0
26.	2,7	4,4	1,5	0,7	11,5	64,9	27,0	24,7	9,3	100,0
27.	2,3	5,6	1,3	0,7	12,1	65,0	31,4	21,4	7,5	100,0

Opłacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Pro- dukcja roślinna	Psze- nica	Żyto	Jęcz- mień	4 zboża
1	2	3	4	5	6	7
1.	Obszar efektywny	1,341	0,315	0,214	0,067	0,574
2.	„ reprodukcji wewn.	0,397	0,093	0,064	0,020	0,171
3.	„ całkowity	1,738	0,408	0,278	0,087	0,745
Ilość produkcji finalnej^a						
4.	Ogółem w gospodarstwie	34,5	8,3	4,6	1,7	14,1
5.	z 1 ha pow. efektywnej	25,7	27,2	22,0	26,6	24,1
6.	z 1 ha pow. całkowitej	19,8	20,3	16,5	19,5	18,9
Na gospodarstwo						
7.	nakłady pracy	92,3	8,2	4,7	1,5	13,9
8.	nakłady pieniężne	10992	2010	1149	377	3422
9.	koszty własne produkcji	25547	3303	1890	614	5614
10.	wartość produkcji	34477	3336	1386	651	5248
11.	dochód globalny	23485	1326	237	274	1826
12.	dochód czysty	8930	33	-504	37	-366
Na 1 ha pow. całkowitej						
13.	nakłady pracy	53,1	20,1	16,9	17,2	18,7
14.	nakłady pieniężne	6325	4926	4133	4333	4593
15.	koszty własne produkcji	14699	8096	6798	7045	7542
16.	wartość produkcji	19837	8176	4986	7483	7044
17.	dochód globalny	13512	3250	853	3150	2451
18.	dochód czysty	5138	80	-1812	438	498
Na 1 dzień pracy						
19.	wartość produkcji	373,5	406,8	294,9	434,0	377,5
20.	dochód globalny	254,4	161,7	50,4	182,7	131,4
21.	wskaźnik opłacalności	135,0	100,9	73,3	106,0	93,5
Udział produkcji finalnej w						
22.	powierzchni	25,9	6,1	4,1	1,3	11,1
23.	nakładach pracy	20,4	1,8	1,0	0,3	3,0
24.	nakładach pieniężnych	28,1	5,1	2,9	1,0	8,7
25.	kosztach własnych produkcji	23,1	3,0	1,7	0,6	5,1
26.	wartości produkcji	32,8	3,2	1,3	0,6	5,0
27.	dochodzie globalnym	35,7	2,0	0,4	0,4	2,8

^a Ilość produkcji w kolumnach 4—13, 16 w q, w pozostałych w tys. zł.

Tabela 17

produkcji finalnej w 1975 roku

Lp.	Ziem- niaki	Buraki cukro- we	Ole- iste	Len	Inne ro- śliny	Pro- dukcja zwie- rzęca	Bydło	Trzoda	Drób	Ogółem
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.	0,210	0,170	0,059	0,032	0,296	3,826	2,065	1,163	0,514	5,167
2.	0,062	0,050	0,018	0,010	0,086	1,136	0,613	0,345	0,153	1,533
3.	0,272	0,220	0,077	0,042	0,382	4,962	2,678	1,508	0,667	6,700
4.	34,3	56,0	1,2	1,5	15,7	69,0	31,5	8,0	10,5	104,9
5.	182	329	20,5	44,8	53,0	18,0	15,3	6,9	20,4	20,3
6.	126,1	254,6	15,6	35,7	41,1	13,9	11,8	5,3	15,7	15,6
7.	15,1	15,1	1,7	1,3	45,2	359,8	186,4	121,9	43,7	452,1
8.	1834	981	455	240	4060	28174	7782	14047	6345	39166
9.	4215	3362	723	445	11188	84915	37177	33271	13236	110462
10.	5046	6669	1176	667	15031	68971	31498	24157	10514	104870
11.	3212	5688	721	427	10971	40797	23716	10110	4169	65704
12.	831	3307	453	222	3843	-15944	-5679	-9114	-2722	-5592
13.	55,5	68,6	22,1	31,0	118,3	72,5	69,6	80,8	65,5	67,5
14.	6743	4459	5909	5714	10628	5678	2906	9315	9513	5846
15.	15495	15277	9394	10603	29284	17111	13882	22057	19842	16491
16.	18551	30314	15273	15881	39348	13900	11762	16019	15763	15652
17.	11808	25855	9364	10167	28720	8222	8856	6704	6250	9806
18.	3056	15037	5879	5278	10064	-3211	-2120	-6038	-4079	-839
19.	334,2	441,7	691,8	513,1	332,5	191,7	169,0	198,2	240,6	231,9
20.	212,7	376,7	424,1	328,5	242,7	113,4	127,2	82,9	95,4	145,3
21.	119,7	198,4	162,7	149,9	134,3	81,2	84,7	72,6	79,4	94,9
22.	4,1	3,3	1,1	0,6	5,7	74,1	40,0	22,5	10,0	100,0
23.	3,4	3,3	0,4	0,3	10,0	79,6	41,2	27,0	9,7	100,0
24.	4,7	2,5	1,2	0,6	10,4	71,9	19,9	35,9	16,2	100,0
25.	3,8	3,0	0,7	0,4	10,1	76,9	33,7	30,1	12,0	100,0
26.	4,8	6,3	1,1	0,6	14,3	65,8	30,0	23,0	10,0	100,0
27.	4,9	8,6	1,1	0,6	16,7	62,1	36,1	15,4	6,3	100,0

Opłacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Pro- dukcja ro- ślinna	Psze- nica	Zyto	Jęcz- mień	Owies	4 zboża
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Obszar efektywny	1,590	0,347	0,352	0,065	0,021	0,785
2.	„ reprodukcyjny wewn.	0,491	0,107	0,109	0,020	0,006	0,242
3.	„ całkowity	2,081	0,454	0,461	0,085	0,027	1,027
Ilość produkcji finalnej ^a							
4.	Ogółem w gospodarstwie	52,5	10,0	7,8	1,8	0,5	20,1
5.	z 1 ha pow. efektywnej	33,0	29,9	23,0	28,7	24,7	26,4
6.	z 1 ha pow. całkowitej	25,2	22,0	16,9	21,2	18,5	19,6
Na gospodarstwo							
7.	nakłady pracy	111,9	9,8	8,5	1,6	0,5	20,4
8.	nakłady pieniężne	13932	2393	2031	396	117	4937
9.	koszty własne produkcji	34633	4206	3603	692	210	8711
10.	wartość produkcji	51906	5249	3445	902	203	9799
11.	dochód globalny	37974	2856	1414	506	86	4862
12.	dochód czysty	17273	1043	—158	210	—7	1088
Na 1 ha pow. całkowitej							
13.	nakłady pracy	53,8	21,6	18,4	18,8	18,5	19,9
14.	nakłady pieniężne	6695	5271	4406	4659	4333	4807
15.	koszty własne produkcji	16648	9267	7810	8137	7756	8488
16.	wartość produkcji	24943	11562	7473	10612	7519	9541
17.	dochód globalny	18248	6291	3067	5953	3186	4734
18.	dochód czysty	8295	2295	—337	2475	—237	1053
Na 1 dzień pracy							
19.	wartość produkcji	463,9	535,6	405,3	563,8	406,0	480,3
20.	dochód globalny	339,4	291,4	166,3	316,2	172,0	238,3
21.	wskaźnik opłacalności	149,9	124,8	95,6	130,3	96,7	112,5
Udział produkcji finalnej w:							
22.	powierzchni	31,1	6,8	6,9	1,3	0,4	15,4
23.	nakładach pracy	24,8	2,2	1,9	0,3	0,1	4,5
24.	nakładach pieniężnych	31,5	5,4	4,6	0,9	0,2	11,1
25.	kosztach własnych produkcji	27,1	3,3	2,8	0,5	0,2	6,8
26.	wartości produkcji	41,8	4,2	2,7	0,7	0,2	7,8
27.	dochodzie globalnym	47,8	3,6	1,7	0,6	0,1	6,0

^a Ilość produkcji w kolumnach 4—13, 17 w q, w pozostałych w tys. zł.

produkcji finalnej w 1976 roku

Tabela 18

Lp.	Ziemniaki	Buraki cukrowe	Oleiste	Len	Inne rośliny	Produkcja zwierzęca	Bydło	Trzoda	Drób	Ogółem
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1.	0,257	0,191	0,093	0,037	0,227	3,529	2,193	0,815	0,430	5,119
2.	0,080	0,059	0,029	0,012	0,069	1,090	0,677	0,252	0,133	1,581
3.	0,337	0,250	0,122	0,049	0,296	4,619	2,870	1,067	0,563	6,700
4.	47,3	54,9	2,1	1,4	18,3	70,8	35,6	5,3	12,1	124,9
5.	204,3	287,0	23,2	39,2	80,6	20,1	16,2	6,5	28,1	24,4
6.	140,3	219,6	17,2	28,6	61,8	15,3	12,4	5,0	21,5	18,6
7.	19,9	18,7	2,9	1,6	48,4	339,8	203,0	89,4	38,5	451,7
8.	2487	1139	782	307	4280	30363	10538	11902	6472	44295
9.	6168	4599	1318	603	13234	93226	48093	28441	13594	127859
10.	10579	7409	2195	718	20540	70825	35601	18908	12105	124251
11.	8092	6270	1413	411	16260	40462	25063	7006	5633	79950
12.	4411	2810	877	115	7306	-22401	-12492	-9533	-1489	-3608
13.	59,0	74,8	23,8	32,7	163,5	73,6	70,7	83,8	68,4	67,4
14.	7380	4556	6410	6265	14459	6573	3672	11155	11496	6611
15.	18295	18394	10813	12314	44706	20189	16751	26658	24150	19080
16.	31392	29636	17992	14653	69392	15333	12406	17721	21501	18545
17.	24012	25080	11582	8388	54933	8760	8734	6566	10005	11934
18.	12097	11242	7179	2339	24686	-4856	-4345	-8937	-2649	-535
19.	531,6	396,2	756,9	448,9	424,4	208,4	175,4	211,5	314,4	275,1
20.	406,6	335,2	487,2	256,8	335,9	119,1	123,5	78,4	146,3	177,0
21.	171,5	161,1	166,5	119,1	155,2	76,0	74,0	66,5	89,0	97,2
22.	5,0	3,8	1,8	0,7	4,4	68,9	42,8	15,9	8,4	100,0
23.	4,4	4,1	0,7	0,4	10,7	75,2	44,9	19,8	8,5	100,0
24.	5,6	2,6	1,8	0,7	9,7	68,5	23,8	26,9	14,6	100,0
25.	4,8	3,6	1,0	0,5	10,4	72,9	37,6	22,2	10,6	100,0
26.	8,5	6,0	1,8	0,6	16,4	56,7	28,5	15,1	9,7	100,0
27.	10,0	7,8	1,7	0,5	20,2	50,2	31,1	8,7	7,0	100,0

ZOFIA NAŁĘCZ,
GRAZYNA DĄBKOWSKA,
MARIA MATAK

JEDNOSTKOWE KOSZTY PRODUKTÓW ROLNICZYCH W PAŃSTWOWYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH GOSPODARKI ROLNEJ 1975/76 R.

Niniejsze opracowanie jest z kolei trzecim, które ujmuje jednostkowe koszty produkcji rolnej w skali Zjednoczeń Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej. Badania jednostkowych kosztów produkcji prowadzone przez Instytut Ekonomiki Rolnej dla reprezentacji 100 PGR w okresie kilkunastu lat aż do 1972/73 r., zostały przerwane ze względu na powszechną reorganizację państwowych przedsiębiorstw rolnych i zlikwidowaniu rozrachunku między gospodarstwami (zakładami) rolnymi.

Koszty jednostkowe opracowywane dla Zjednoczeń PPGR, a więc w skali „macro”, obliczane są w zasadzie tą samą metodą rozdzielczą — uogólnioną jaka była stosowana w odniesieniu do poszczególnych jednoobiektowych przedsiębiorstw.

Zasady zastosowanej metody i techniki obliczeń omówione są w końcowym rozdziale. Opracowanie dotyczy 16 Zjednoczeń PPGR, a nie obejmuje Zjednoczeń specjalistycznych do których zaliczono Zjednoczenie Nasiennictwa Rolniczego i Ogrodniczego, Zjednoczenie Hodowli i Obrotu Zwierzętami oraz 2 Zjednoczenia Rolniczo-Przemysłowe (Kętrzyn i Sudety).

Ogólna charakterystyka Zjednoczeń PPGR

Głównym tematem niniejszego opracowania jest zagadnienie kształtowania się jednostkowych kosztów produkcji PPGR. Stąd też wskaźniki charakteryzujące wielkość, strukturę produkcji, wyposażenie w siły wytwórcze i wyniki działalności Zjednoczeń zamieszczone na kilku wstępnych tabelach zaopatrzone jedynie krótkimi komentarzami. Wskaźniki te są, względnie mogą być wykorzystywane przy analizie kształtowania się jednostkowych kosztów poszczególnych Zjednoczeń.

Ogólnie biorąc widoczne jest odnośnie niektórych wskaźników dość znaczne zróżnicowanie między Zjednoczeniami. Wielkości obszarów użytków rolnych pozostające we władaniu poszczególnych Zjednoczeń PPGR wykazują zróżnicowanie od 15,9 tys. ha (Kielce) do 429,2 tys. ha (Poznań).

Powyżej 250,0 tys. ha użytków rolnych posiada 5 Zjednoczeń, zaś poniżej 50,0 tys. ha — 3 Zjednoczenia. Zjednoczenia gospodarujące na niewielkich obszarach, usytuowane są na terenach województw o zasadniczej przewadze gospodarstw indywidualnych i charakteryzują się posiadaniem przedsiębiorstw składających się z niedużych obszarowo gospodarstw (zakładów) rozproszonych (niekiedy dość znacznie), w terenie. Przeciwnieństwem ich są Zjednoczenia posiadające we władaniu wielkie obszary użytków rolnych i przedsiębiorstwa składające się ze skupionych dużych obszarowo gospodarstw (zakładów). Z wielkością i skupieniem gospodarstw wchodzących w skład wielozakładowych przedsiębiorstw PPGR związana jest w decydującej mierze organizacja pracy, rozwój działalności zcentralizowanych usług i wyposażenie w trwałe środki produkcji. W wypadku gospodarstw daleko położonych od ośrodka przedsiębiorstwa, zgromadzenie parku maszynowego w centralnym zakładzie usługowym nie jest uzasadnione ekonomicznie i gospodarczo ze względu na dalekie przejazdy maszyn jak też oddalenie od pól fachowca decydującego o terminowości wykonywania zabiegów agrotechnicznych. W gospodarstwach (zakładach) takich, z konieczności bardziej usamodzielnionych pod względem organizacji pracy, znajdują się na ogół odpowiedzialni fachowcy co ma, naszym zdaniem, związek między innymi z wyższymi wydajnościami jednostkowymi uzyskiwanymi zazwyczaj w tych gospodarstwach.

Czynnikiem, rzutującym dotychczas dość wyraźnie na działalność państwowych gospodarstw rolnych jest **udział trwałych łąk i pastwisk** w użytkach rolnych. Średni udział łąk i pastwisk w użytkach rolnych dla 16 Zjednoczeń PPGR wynosi 22,2%, w tym łąki 13,1 a pastwiska 9,1%. Największy udział trwałych użytków zielonych w użytkach rolnych mają Zjednoczenia Rzeszów i Białystok (48,0 i 37,5%, a dalej Lublin (32,5%). Największy udział łąk: posiadają Lublin (25,3%), Rzeszów (20,5%), i Szczecin (16,3%), zaś pastwisk: Rzeszów (27,5%), Białystok (20,3%) i Olsztyn (16,8%). O niezadowalającym stopniu zagospodarowania pastwisk świadczą niższe przychody z hektara użytków rolnych w Zjednoczeniach posiadających duży udział pastwisk w użytkach rolnych. Najniższe przychody na 1 ha użytków rolnych Zjednoczenia PPGR Białystok spowodowane są nie tylko dużym udziałem niedostatecznie wydajnych trwałych użytków zielonych ale również najsłabszymi glebami. Powyżej 60% **gleb dobrych** mają 3 Zjednoczenia (Gdańsk, Kielce i Opole), powyżej 55% — 5 Zjednoczeń (Bydgoszcz, Katowice, Lublin, Łódź i Wrocław). Najsłabsze gleby (poniżej 33% gleb dobrych) mają Zjednoczenia Białystok i Koszalin. Stosunkowo słabe gleby użytkuje również Zjednoczenie Zielona Góra (36% gleb dobrych).

Współzależność między udziałem trwałych pastwisk w użytkach rolnych a wielkością sił wytwórczych i wynikiem finansowym obrazuje tabela 2, gdzie Zjednoczenia zostały zgrupowane według wzrastającego udziału pastwisk. Z liczb podanych w tabeli 2 wynika, że wraz ze zwiększającym się udziałem pastwisk w użytkach rolnych wyraźnie pogarsza się wynik finansowy przypadający na 1 ha użytków rolnych, obniżają się nieco nakłady i zmniejsza się liczba pracowników zatrudnionych przy produkcji roślinnej. Wraz ze wzrostem udziału pastwisk w użytkach rolnych zmniejsza się nieco wydajność krów, natomiast udział krów w stadzie bydła utrzymuje się bez zmian.

Wyszczególnienie	Obszar ^a						
	Obszar ogólny ha	Użytki rolne ha	Gruntoryne ha	Udział gleb dobrych %	Wskaźnik bonitacji gruntów ornych	Udział trwałych użytków zielonych %	w tym łąki
Białystok	209 200	154 200	95 800	29	1,59	37,5	17,2
Bydgoszcz	240 400	188 300	162 600	57	1,89	12,9	8,8
Gdańsk	252 500	204 400	150 100	66	1,99	26,2	13,5
Katowice	52 400	43 400	33 900	59	1,95	20,9	9,4
Kielce	15 900	9 900	7 000	68	2,06	18,7	11,8
Koszalin	376 300	305 500	243 000	32	1,61	20,2	12,6
Lublin	70 200	53 500	34 700	59	1,96	32,5	25,3
Łódź	39 900	32 900	27 100	59	1,89	15,6	10,1
Olsztyn	295 800	177 500	127 500	43	1,75	28,1	11,3
Opole	120 700	113 600	93 900	61	1,96	16,1	9,8
Poznań	429 200	380 900	315 900	44	1,72	16,2	11,5
Rzeszów	49 600	38 200	21 300	47	1,83	48,0	20,5
Szczecin	300 200	248 100	188 600	49	1,81	23,4	16,3
Warszawa	60 900	51 700	39 000	42	1,72	23,0	13,0
Wrocław	212 800	189 700	148 600	58	1,90	20,9	10,6
Zielona Góra	302 800	264 300	205 500	36	1,62	21,4	15,4
Razem Zj. PPGR	3 028 800	2 456 100	1 894 500	47	1,77	22,2	13,1
ZNR i O	220 600	204 700	168 200	.	.	17,2	9,3
ZH i OZ	255 800	232 500	171 300	.	.	26,0	13,5
KZRP	68 900	63 400	44 300	.	.	30,0	12,6
SZRP	102 900	94 900	60 700	.	.	35,4	15,8
Razem CZ PPGR	3 677 000	3 051 600	2 339 000	.	.	22,7	12,9
Pozostałe pgr	132 500	115 000	87 200	.	.	21,6	11,5
Ogółem pgr	3 809 500	3 166 600	2 426 200	50	1,81	22,6	12,8

^a Stan na 30.VI.1976 r.

Z danych zamieszczonych na tabeli 3, na której Zjednoczenia ustawione zostały według wzrastającego udziału gleb dobrych, wynika związek zachodzący między bonitacją gruntów i wyposażeniem przedsiębiorstw w siły wytwórcze, wielkością produkcji i wynikiem finansowym. Z liczb określających wielkość produkcji roślinnej wyrażonej w jednostkach zbożowych i udziału gleb dobrych wynika, że znacznie silniejszy wpływ na wielkość plonów ma poprawa jakości gleby od gleb słabych do średnich, niż przy przejściu od gleb średnich do mocnych. Przy wzroście udziału gleb dobrych o 10% przyrost produkcji roślinnej z 1 ha użytków rolnych wynosi w jednostkach zbożowych odpowiednio 4,5 i 1,1.

Intensywność gospodarowania w poszczególnych Zjednoczeniach, określona wielkością nakładów na 1 ha użytków rolnych, jest wyraźnie zróżnicowana (od około 22 tys. w Zjednoczeniu PPGR Białystok do około 52 tys. w Zjednoczeniu PPGR Łódź), przy średniej dla 16 Zjednoczeń wy-

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych

Tabela 1

Przychody ogółem na 1 ha uż. r. zł	Przychody						
	w tym %						
	pro- dukcja roślin- na	pro- dukcja zwie- rzęca	pro- dukcja przem- słu rol- nego	inwe- stycje gospo- darcze	usługi	dotacje	inne
21900	12,2	40,8	4,5	11,5	2,8	22,2	6,0
32601	20,7	36,9	7,2	7,1	2,9	22,2	3,0
30352	21,7	32,6	7,2	9,0	6,3	19,7	3,5
38474	24,0	35,9	3,8	7,7	4,5	18,5	5,6
53849	22,0	28,4	6,0	7,3	11,3	15,3	9,7
23510	19,5	31,4	8,4	10,1	3,8	20,5	6,3
31520	18,3	28,0	17,0	9,1	2,6	19,2	5,8
56415	16,4	34,6	22,8	4,3	1,5	15,4	5,0
29764	15,6	32,2	8,7	13,2	5,4	18,3	6,6
38139	25,3	28,6	4,2	8,5	3,5	19,2	10,7
31521	20,3	36,4	5,7	6,0	2,3	21,9	7,4
30664	9,6	43,2	5,4	14,5	3,2	20,8	3,3
24987	21,5	31,8	4,8	11,4	2,5	24,1	3,9
55292	13,6	32,5	15,1	9,5	2,5	18,3	8,5
30639	23,4	29,6	4,3	10,7	5,1	19,5	7,4
29847	16,7	33,7	9,4	9,4	3,9	20,6	6,3
30189	19,5	33,5	7,5	9,2	3,7	20,6	6,0
31899	32,6	25,8	4,9	7,7	2,2	22,1	4,7
30312	19,2	36,3	4,1	9,9	3,6	21,0	5,9
36518	16,2	22,5	7,6	13,4	11,2	19,5	9,6
29974	15,8	22,1	7,6	9,2	14,9	20,2	10,2
30440	20,2	32,6	7,0	9,2	4,1	20,7	6,2
44098	22,5	27,2	2,2	6,7	2,9	26,5	12,0
30937	20,3	32,4	6,8	9,1	4,0	21,0	6,4

noszącej około 28,7 tys. złotych. Na poziom intensywności gospodarowania wskazuje również wielkość uzyskanych przychodów przypadających na 1 ha użytków rolnych, które są rezultatem racjonalnych nakładów. Kierunek produkcji PPGR charakteryzuje się już od kilku lat wyraźną przewagą towarowej produkcji zwierzęcej nad roślinną. Udział produkcji zwierzęcej w przychodach ogółem stanowi w 1975/76 roku średnio dla 16 Zjednoczeń PPGR 33,5% podczas gdy udział produkcji roślinnej zaledwie 19,5%. W Zjednoczeniach o dużym udziale trwałych użytków zielonych produkcja zwierzęca jest wielokrotnie wyższa od roślinnej (Rzeszów 4,5, Białystok prawie 3,5-krotnie). W związku z ukierunkowaniem państwowych przedsiębiorstw rolnych na produkcję zwierzęcą, przy równoczesnych wymaganiach pod względem jak najwyższej towarowej produkcji zbóż, o wyniku finansowym decydują relacje cen produktów zwierzęcych i treściwych pasz przemysłowych. Należy przy tym zaznaczyć, że przy

Tabela 2

Udział pastwisk w użytkach rolnych i inne wskaźniki

Grupy Zjednoczeń	Udział pastwisk w użyt- kach rolnych %	Wartość środków trwałych na 1 ha uż. r. z:		Pracow- nicy gospo- darstwa rolnego na 100 ha uż. r. osób	w tym pracow- nicy pro- dukcyj- ni zwie- rząt różnej	Wynik finan- sowy na 1 ha uż. r. z	Nakłady na 1 ha uż. r. z	Inwen- tarz żywy na 100 ha uż. r. sztuki duże	Bydło na 100 ha użytk- ów rolnych sztuki różne	Udział krów w po- głowiu bydła %	Mlecz- ność krów litr
		budynki i bu- dowle	inwen- tarz martwy								
Bg, Pz, Ł, Zg, Op	5,1	50101	13630	11,4	2,2	2297	30568	86,9	84,9	24,5	3336
Kl, Szcz, Lb, Ko, Wa	7,6	42949	12610	10,1	2,6	1167	26300	73,8	74,3	24,7	3123
Wr, Ka, Gd,											
Ol, Bk, Rz	15,1	46769	12463	10,1	2,7	874	28292	81,9	85,1	24,5	3109

Tabela 3

Jakość gleb i inne wskaźniki

Grupy Zjedno- czeń	Udział gleb dobrych %	Udział pastwisk w użyt- kach rolnych %	Wartość środków trwałych na 1 ha uż. r. z:		Pracow- nicy działu gospo- darze- go na 100 ha uż. r. osób	w tym pracow- nicy pro- dukcyj- ni zwie- rząt różnej	Wynik finan- sowy na 1 ha uż. r. z	Nakłady na 1 ha uż. r. z	Inwen- tarz żywy na 100 ha uż. r. sztuki duże	Bydło na 100 ha użytk- ów rolnych sztuki różne	Global- na pro- dukcja roślin- na na 1 ha uż. r. j. zboż.	Plon 4 zbóż q/ha
			budynki i bu- dowle	inwen- tarz martwy								
Bk, Ko, Zg,												
Wa, Ol	35	11,1	39957	11773	11,6	2,4	763	27148	77,7	79,7	33,5	26,9
Pz, Rz, Szcz,												
Bg, Wr	50	7,0	49014	13431	14,1	2,8	2093	28031	85,0	83,5	40,3	32,0
Ka, Lb, Ł,												
Op, Gd, Kl	63	9,7	57524	14428	15,7	3,1	2147	33419	82,4	84,0	41,7	30,6

wymaganiach dalszego zwiększenia produkcji zwierzęcej i powiększania udziału zbóż w strukturze zasiewów dla zwiększenia produkcji towarowej zbóż, dawki pasz objętościowych i soczystych muszą być ograniczone do koniecznego, ze względu na fizjologię zwierząt, minimum. W takiej sytuacji wydajność zwierząt musi być forsowana przede wszystkim paszami treściwymi z zakupu, których ceny mają wówczas decydujący wpływ na opłacalność produkcji zwierzęcej.

Zatem, obok zwiększania wydajności zwierząt poprzez podnoszenie genetycznej jakości pogłowia, konieczne jest zwrócenie pilnej uwagi na takie ustalenie relacji cen produktów zwierzęcych i pasz przemysłowych aby, w warunkach stosunkowo wysokiego zużycia pasz treściwych, produkcja zwierzęca mogła być opłacalna.

Wynik finansowy na 1 ha użytków rolnych średni dla 16 Zjednoczeń PPGR, wzrósł w 1975/76 roku w porównaniu z wynikiem finansowym roku poprzedniego o 774 zł. Tylko 2 Zjednoczenia PPGR (Białystok i Rzeszów) wykazały ujemny wynik finansowy. Dodatni finansowy wynik działalności nie świadczy bynajmniej o właściwych relacjach cen produktów rolniczych i środków produkcji w obecnych warunkach wyposażenia i produktywności państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej. Dodatni wynik finansowy osiągany jest jedynie dzięki zastosowanemu systemowi dotacji, z których około 60% ma charakter podniesienia cen na produkty rolne.

Bez tych dotacji, koniecznych w aktualnych warunkach zmechanizowania pracy w pgr i istniejącej relacji cen między pracą żywą i uprzedmiotowioną, jedynie Zjednoczenie PPGR Opole wykazałoby niewielki zysk, wszystkie pozostałe Zjednoczenia PPGR wykazywałyby ujemny wynik finansowej działalności. Zaznaczyć należy, że Zjednoczenie Opole posiada stosunkowo najmniejszą przewagę towarowej produkcji zwierzęcej nad roślinną, co przede wszystkim uzasadnia wyższą rentowność produkcji tego Zjednoczenia.

Liczba pracowników działu gospodarczego przypadająca na 100 ha użytków rolnych waha się między poszczególnymi Zjednoczeniami od 7,8 (Białystok) do 21,1 osób (Kielce). W Zjednoczeniach Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej załogę w dziale gospodarczym powyżej 17 osób na 100 ha użytków rolnych mają Zjednoczenia Katowice i Łódź, a następne miejsce zajmuje Zjednoczenie Warszawa (14,8 osób). Liczba pracowników przypadających na 100 ha użytków rolnych Zjednoczenia uzależniona jest od poziomu intensywności gospodarowania, od udziału trwałych użytków zielonych, obsady inwentarzem żywym, wyposażenia w maszyny, a przede wszystkim od wielkości i rozmieszczenia gospodarstw (załadów), wchodzących w skład przedsiębiorstw wielozakładowych. Im mniejsze gospodarstwa i bardziej rozrzucone w terenie tym liczniejszą muszą mieć załogę. Małe gospodarstwa, daleko od siebie położone występują z reguły w tych Zjednoczeniach, które użytkują grunty położone w województwach o małym udziale gruntów państwowych gospodarstw rolnych w ogólnym obszarze użytków rolnych. Wielkość gospodarstw i ich rozmieszczenie rzutuje w bardzo znacznym stopniu na liczbę pracowników umysłowych przypadających na 100 ha użytków rolnych. Przy średniej dla 16 Zjednoczeń PPGR liczbie 2 pracowni-

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (c.d.)

Wyszczególnienie	Nakłady — Wynik finansowy											
	Nakłady ogółem na 1 ha uż. r. zł	w tym %								Wynik finan- sowy na 1 ha uż. r. zł	Produk- cja koń- cowa ^a netto na 1 ha uż. r. zł	Dotacje ogółem na 1 ha uż. r. zł
		fun- dusz płac	nawo- zy mi- neralne	paliwo	mate- riale do remon- tu	mate- riale inne	remon- tyzacje	amor- tyzacja	renta grun- towa			
Białystok	22570	17,4	5,2	5,1	8,4	1,9	1,1	10,5	0,4	6260	4861	
Bydgoszcz	30860	19,5	4,6	5,4	8,2	2,5	1,4	10,3	0,8	12778	7228	
Gdańsk	29670	19,4	4,5	5,1	8,5	2,4	1,8	9,8	0,9	677	5977	
Katowice	36700	22,1	4,2	5,8	8,3	3,1	1,5	11,7	0,8	1730	7127	
Kielce	49810	19,3	2,9	7,0	7,5	6,5	1,2	11,1	0,8	3736	16463	
Koszalin	22750	19,3	6,2	4,9	7,7	2,4	1,6	10,8	0,6	755	8247	
Lublin	30650	17,7	4,1	5,4	6,7	2,8	1,2	10,1	0,7	873	4828	
Łódź	52220	16,2	3,3	5,2	4,0	2,7	1,2	8,5	0,6	4285	6053	
Olsztyn	28860	16,8	4,3	5,0	8,7	1,9	1,4	8,9	0,4	909	8672	
Opole	33340	19,2	5,4	5,4	15,9	3,2	1,0	9,6	0,6	8056	5455	
Poznań	28890	19,7	5,5	5,0	8,1	2,6	1,6	10,2	0,8	4795	7338	
Rzeszów	32700	18,2	4,0	4,6	8,7	2,2	0,9	9,9	0,6	2636	6893	
Szczecin	23830	21,2	6,2	5,1	9,9	3,0	1,6	10,9	0,7	7391	6381	
Warszawa	51750	14,4	3,2	5,8	7,9	1,9	1,1	7,5	0,3	1164	6010	
Wrocław	28050	19,9	5,8	5,3	10,6	2,9	1,7	10,2	1,1	3538	15355	
Zielona Góra	28940	17,8	5,6	4,4	7,9	2,4	1,5	8,6	0,4	2592	5966	
										903	6150	
Razem Zj. PPGR	28670	18,9	5,1	5,1	8,8	2,5	1,5	9,9	0,7	1516	6206	
ZNR i O	28700	23,4	5,9	5,3	8,2	3,4	1,3	11,9	1,0	3233	13955	
ZH i OZ	27400	21,4	6,1	4,8	9,5	2,8	2,2	11,5	0,7	2930	7048	
KZRP	35400	14,6	4,5	4,3	13,5	2,2	2,6	6,1	0,8	8315	6356	
SZRP	29600	20,2	4,4	4,5	12,6	7,7	4,5	6,1	0,5	1119	7133	
Razem CZ PPGR	28700	19,3	5,2	5,0	9,0	2,8	1,6	9,9	0,7	562	8434	
Pozostałe pgr	38700	26,8	4,6	5,2	7,5	4,3	1,8	8,6	0,6	1703	11045	
Ogółem pgr	29100	19,7	5,2	5,1	9,0	2,8	1,6	9,9	0,7	5414	6290	
										1838	11665	
											6485	

a Bez usług

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (c.d.)

Tabela 5

Wyszczególnienie	Założa na 100 ha użytków rolnych — osób					Place roczne na 1 zatrudnionego — tys. zł					Premia roczna na 1 pracownika tys. zł				
	Ogółem	w tym pracownicy		Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy						
		umysłowi	fizyczni							Pracownicy w tym robotnicy		Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy	Pracownicy w tym robotnicy
inż.-techniczni	adm.-biurowi	produkcji rolniczej	przemysłowego	na 1 robotnika											
Białystok	9,7	1,6	8,1	7,8	2,1	1,2	52,6	38,6	33,1	36,0	34,1	7,3			
Bydgoszcz	15,8	2,4	13,4	12,6	2,7	1,9	49,1	35,9	31,3	37,0	32,3	9,2			
Gdańsk	13,7	2,2	11,5	10,6	2,7	2,0	55,9	38,6	34,7	39,4	33,3	8,7			
Katowice	20,6	3,1	17,5	17,3	4,3	2,1	50,7	37,4	31,4	36,4	31,4	10,8			
Kielce	26,7	4,6	22,1	21,1	4,9	3,6	47,2	36,3	28,6	32,0	30,4	8,3			
Koszalin	11,1	1,6	9,5	9,2	2,2	1,2	50,9	37,5	32,5	37,0	34,7	9,6			
Lublin	14,5	2,7	11,8	10,8	2,6	1,6	49,1	36,3	30,3	33,4	28,8	9,8			
Łódź	22,8	3,5	19,3	17,8	4,2	1,2	49,4	36,6	29,6	34,5	31,0	11,8			
Olsztyn	11,6	1,7	9,9	9,1	2,4	1,7	54,1	38,5	34,8	38,9	35,4	11,1			
Opole	14,8	2,2	12,6	11,4	3,0	2,2	58,6	40,6	36,7	38,4	39,0	19,3			
Poznań	14,4	1,9	12,5	11,4	2,7	1,8	50,5	35,7	33,2	39,4	34,1	11,3			
Rzeszów	15,6	2,6	13,0	12,1	3,8	2,1	50,9	36,2	32,2	33,1	32,2	3,9			
Szczecin	12,3	1,6	10,7	9,8	2,7	1,7	55,0	36,2	34,6	36,7	35,4	11,6			
Warszawa	18,6	3,0	15,6	14,8	3,6	2,1	49,6	36,5	32,5	37,0	37,3	12,4			
Wrocław	13,6	2,0	11,6	10,4	2,9	2,4	50,9	37,9	35,3	36,2	34,4	11,8			
Zielona Góra	11,9	1,8	10,1	9,6	2,5	1,5	55,7	40,8	35,5	38,3	37,5	11,7			
Razem Zi. PPGR	13,4	2,0	11,4	10,6	2,7	1,7	52,4	37,7	33,6	37,5	34,1	10,8			
ZNR i O	17,2	2,9	14,3	13,2	2,7	1,4	52,3	37,9	32,0	38,3	32,7	13,3			
ZH i OZ	14,8	2,3	12,5	12,3	3,3	1,7	51,7	37,9	31,4	37,2	32,1	14,1			
KZRP	12,4	2,0	10,4	9,2	2,2	2,6	57,4	38,5	34,3	35,9	34,2	8,7			
SZRP	14,0	2,4	11,6	9,2	2,4	3,7	58,3	43,3	35,3	38,0	34,5	7,6			
Razem CZ PPGR	13,8	2,1	11,7	10,8	2,7	1,8	52,6	37,9	33,3	37,5	34,0	11,2			
Pozostałe pgr	24,1	7,0	17,1	15,3	3,2	1,6	50,8	37,8	31,1	38,3	35,2	13,8			
Ogółem pgr	14,1	2,3	11,8	11,0	2,7	1,8	52,5	37,9	33,2	37,5	34,0	11,3			

ków umysłowych na 100 ha użytków rolnych, wahania między Zjednoczeniami wynoszą od 1,6 do 4,6 osób. Zróżnicowanie między Zjednoczeniami, jakkolwiek mniej wyraźne, występuje również w zakresie liczby pracowników zcentralizowanych zakładów usługowych. Nieduże, odległe od siebie gospodarstwa, jakkolwiek w mniejszym zakresie mogą korzystać z usługowych zakładów zcentralizowanych, wymagają relatywnie do obszaru większej liczby pracowników zatrudnionych w zakładach usługowych (więcej środków trwałych, mniejsze pola, dalekie dojazdy). Na podkreślenie zasługuje fakt, że wyższe średnie zarobki osiągają robotnicy w Zjednoczeniach posiadających przedsiębiorstwa, składające się z dużych gospodarstw (zakładów).

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (c.d.)

Tabela 6

Wyszczególnienie	Wydajność pracy				
	Produkcja globalna na 1 pracownika produkcji roślinnej i zwierzęcej w jedn. zb.	Produkcja końcowa netto (bez usług) na 1 pracownika działu gospodarczego w zł	Produkcja końcowa netto w zł na 100 zł środków trwałych brutto (na początek roku)	Wartość środków trwałych brutto w zł na 100 zł funduszu płac	w tym wartość inwentarza martwego w zł na 100 zł funduszu płac
Białystok	899	77 352	14	1401	315
Bydgoszcz	744	95 620	18	1416	268
Gdańsk	796	95 827	18	1319	247
Katowice	669	92 188	16	1571	251
Kielce	522	80 281	14	1634	246
Koszalin	795	87 323	17	1383	300
Lublin	649	91 031	18	1429	304
Łódź	703	101 851	21	1473	284
Olsztyn	868	85 032	17	1280	284
Opole	392	131 468	24	1277	269
Poznań	817	108 247	20	1359	279
Rzeszów	789	58 018	11	1501	260
Szczecin	810	98 062	21	1226	288
Warszawa	774	96 107	18	1468	262
Wrocław	862	107 500	20	1309	266
Zielona Góra	814	92 933	19	1196	263
Razem Zj. PPGR	805	97 163	19	1339	276
ZNR i O	.	103 200	20	1266	260
ZH i OZ	.	97 267	19	1376	273
KZRP	.	88 152	16	1278	307
SZRP	.	84 395	16	1138	254
Razem CZ PPGR	.	97 162	19	1328	274
Pozostałe pgr	.	100 606	21	923	159
Ogółem pgr	.	97 332	19	1303	267

Wydaźność pracy określona została wielkością produkcji netto w złotych oraz wielkością produkcji globalnej wyrażoną w jednostkach zbożowych na 1 pracownika (tabela 6). Wydaźność pracy mierzona wartością produkcji netto wykazuje silniejszy związek z rentownością przedsiębiorstw niż wydaźność pracy mierzona wartością produkcji globalnej roślinnej i zwierzęcej wyrażoną w jednostkach zbożowych. Wynika to ze znacznego wpływu na ogólny wynik finansowy przedsiębiorstwa zysku z przemysłu rolnego, działalności usługowej i dotacji naliczanych w stosunku do wartości produkcji końcowej netto. Poza tym przedsiębiorstwa posiadające w użytkach rolnych duży udział pastwisk, których cała produkcja jest dwukrotnie liczona w produkcji globalnej, a charakteryzujące się przy tym stosunkowo mniejszą liczbą pracowników na 100 ha użytków rolnych, wykazują wysoką wydaźność pracy (określaną wielkością produkcji globalnej), a mniejszą rentowność niż gospodarstwa prowadzone intensywnie.

Należy jednak podkreślić, że oba podane wskaźniki wydaźności pracy są potrzebne przy analizowaniu działalności przedsiębiorstw. Produkcja globalna jako miernik wydaźności pracy bardziej prawidłowo określa jej dynamikę, pozwala też na określenie wydaźności pracy w poszczególnych działach produkcyjnych, niezależnie od zmian skali dopływu z zewnątrz środków produkcji pochodzenia rolniczego, oraz zmian cenowych w kolejnych latach. Produkcja końcowa netto jako miernik wydaźności pracy pozwala na porównywalną — między przedsiębiorstwami — ocenę działalności zatrudnionych pracowników w określonych warunkach ekonomicznych.

Wyposażenie przedsiębiorstw w **środki trwałe** wyrażone ich wartością przypadającą na 1 ha użytków rolnych wykazuje podobne tendencje zróżnicowania między Zjednoczeniami jak liczba pracowników na 100 ha użytków rolnych. Przy średniej wartości brutto środków trwałych wynoszącej dla 16 Zjednoczeń 69 tys. złotych widoczne są wahania od 47,5 tys. zł (Białystok) do 133,2 tys. zł (Kielce). Zjednoczenia posiadające przedsiębiorstwa składające się z małych obszarowo gospodarstw (zakładów) są znacznie silniej obciążone wartością środków trwałych, przypadającą na jednostkę powierzchni użytkowanych gruntów. To silne zróżnicowanie obciążenia wartością środków trwałych spowodowane jest przede wszystkim przez budynki.

Wyposażenie w inwentarz martwy na 1 ha użytków rolnych wykazuje stosunkowo mniejsze różnice, zaś wartość inwentarza martwego przypadającego na 100 zł funduszu płac, co charakteryzuje orientacyjnie uzbrojenie w sprzęt zatrudnionych pracowników wykazuje nawet odwrotne tendencje. W Zjednoczeniach posiadających duże przedsiębiorstwa składające się z dużych obszarowo zakładów, wyższe jest na ogół wyposażenie w inwentarz martwy przypadające na robotnika, jakkolwiek można stwierdzić, że wyposażenie to zostało w ostatnich latach znacznie wyrównane.

Jednostkowe koszty produkcji roślinnej

W dziale produkcji roślinnej zostały obliczone jednostkowe koszty produkcji 20 roślin, w tym 12 roślin towarowych i 8 przeznaczonych w zasadzie wyłącznie na paszę. Do roślin towarowych zaliczono 6 zbóż,

Wydajność pracy i inne wskaźniki

Grupy Zjednoczeń	Produkcja końcowa netto na 1 pracow- nika tys. zł	Wydajność pracy na 1 pracow- nika jedn. zboż.	Załoga ogółem na 100 ha uż. r. osób	Przychody produkcji roślinnej i zwierzę- cej na 1 ha uż. r. zł	Wartość brutto in- wentarza martwego na 1 ha uż. r. zł
Rz, Bk, Kl, Ol, Ko	82336	824	11,4	12926	11685
Lb, Ka, Zg, Bg, Gd	94264	766	14,0	16795	12932
Wa, Szcz, Ł, Wr, Pz, Op	107482	824	14,3	17496	13873

kukurydzę uprawianą na ziarno, rzepak, groch, strączkowe pastewne uprawiane na ziarno, buraki cukrowe przemysłowe i ziemniaki. Do roślin pastewnych zaliczono uprawiane na zielonkę: kukurydzę, strączkowe gruboziarniste, motylkowe drobnoziarniste, poplony ozime, poplony jare, łąki i pastwiska.

Przedstawione na tabeli 12 liczby obrazują poziom jednostkowych kosztów poszczególnych ziemiopłodów zebranych w 1975/76 r., oraz ich plony. Odnośnie roślin towarowych podano również rentowność ich produkcji, określoną przy pomocy wskaźnika opłacalności wyrażającego w procentach stosunek ceny do jednostkowego kosztu produkcji, (z doliczeniem kosztu odstawy i marży zarobkowej).

Z przedstawionych 12 roślin towarowych tylko trzy rośliny, a mianowicie żyto, owies i ziemniaki miały wskaźnik opłacalności niższy od 100. Wszystkie pozostałe rośliny były rentowne. Przyczyną nierentowności ziemniaków był bardzo niski plon, a stąd wysoki koszt produkcji kwintala. Niskie plony ziemniaków w pgr, których dynamika mimo znacznie zwiększonego nawożenia pozostaje znacznie w tyle w stosunku do wzrostu plonów i zbóż wymagają wnikliwej analizy przyczyn tego zjawiska.

Poza potrzebą weryfikacji, doboru odmian, stosowanych terminów sadzenia i zwrócenia uwagi na staranność sprzętu i przechowywania, nasuwa się wątpliwość, czy wskutek stosowanego zwalczania chwastów środkami chemicznymi nie została zaniedbana uprawa międzyrzędzi, której zadaniem (obok zwalczania zachwaszczenia), jest spulchnianie i przewietrzanie gleby co stanowi podstawowy warunek wzrostu bulw ziemniaczanych. Należy też zbadać, czy przy scentralizowanym dysponowaniu zabiegami agrotechnicznymi w dużych przedsiębiorstwach, oddalenie odpowiedzialnego fachowca od pól nie wpływa ujemnie na terminowość i jakość wykonywania zabiegów w najbardziej optymalnym czasie w konkretnych warunkach.

Nieopłacalność żyta i owsa (mimo wysokich plonów) była spowodowana niewspółmiernie niskimi cenami tych zbóż w 1975/76 roku, skorygowanymi dopiero w lipcu 1976 r. Wśród roślin pastewnych uprawianych na gruntach ornych, najtańszą zieloną masę uzyskano z drobnoziarnistych roślin motylkowych (koniczyna i lucerna), zaś najdroższą z poplonów jarych, których plony nie osiągnęły nawet 100 q z 1 hektara.

Tabela 7

Inwentarz żywy na 100 ha uż. r. szt. duże	Udział gleb dobrych w gruntach ornych %	Plon 4 zbóż q/ha	Nakłady ogółem na 1 ha uż. r. zł	Wynik finansowy na 1 ha uż. r. zł	Udział pas-twisk w uż. r. %	Produkcja globalna na 1 ha uż. r. jedn. zboż.	w tym zwie-rzęca
75,5	35	25,7	25238	364	13,9	54,3	21,5
81,8	52	29,7	30186	1094	7,7	62,1	25,2
85,8	50	32,4	29913	2609	6,8	69,2	27,0

W związku z bardzo dużą obsadą inwentarzem żywym w państwowych gospodarstwach rolnych, zwrócenie pilnej uwagi na poplony, obok podniesienia wydajności łąk i pastwisk ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia potrzebnych pasz. Zestawienie plonów, kosztów jednostkowych i kilku innych wybranych wskaźników dla grup Zjednoczeń ustawionych według wzrastających plonów (tabela 13) wskazuje na niektóre występujące współzależności. We wszystkich podanych wypadkach wzrost plonów zdecydowanie wpływa na obniżenie jednostkowego kosztu produktów. Niezdecydowany jest natomiast związek poziomu plonów i kosztów przypadających na 1 ha poszczególnych roślin. Przy produkcji buraków cukrowych wyższym o 16% plonom odpowiadają niższe o 8% koszty poniesione na 1 ha, przy rzepaku wzrostowi plonów o 30% odpowiada wzrost kosztu na 1 ha zaledwie o 2%.

Na podstawie liczb podanych na zestawieniach nasuwa się wniosek o istotnym znaczeniu terminowości wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, które wykonane w optymalnym czasie, nie tylko wpływają na zwiększenie plonów, ale także na ograniczenie nakładów pracy, oraz racjonalność stosowania nakładów nawożenia i innych. Wskaźniki opracowane w macroskali, które stanowią wypadkową z bardzo różnie pracujących przedsiębiorstw, nie pozwalają na dokonanie szczegółowej analizy, która jest możliwa przy analizowaniu działalności gospodarstw (zakładów), a niekiedy nawet poszczególnych pól. Struktury jednostkowych kosztów poszczególnych ziemiopłodów (zamieszczone w aneksie) uwidaczniają duży stosunkowo udział kosztów tzw. pośrednich (wspólnych roślinnych i ogólnogospodarczych) oraz elementy kosztów bezpośrednich. Udział kosztu bezpośredniej pracy robotników waha się od 3,5% do około 20%. Dzięki wysokiemu zmechanizowaniu pracy najniższy udział kosztu pracy w całkowitym koszcie produkcji mają zboża i inne rośliny uprawiane na ziarno (około 4%). Nieco wyższy udział kosztu pracy żywej występuje przy produkcji zielonek (około 6%), dalej ziemniaków (około 11%), najwyższy zaś w koszcie produkcji buraków (około 20%), gdzie najnowsze osiągnięcia techniki nie są jeszcze powszechnie stosowane.

Tabela 8

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (cd.)

Wyszczególnienie	Wyposażenie w środki trwałe ^a										Wartość netto w wartości brutto środków trwałych ‰		
	Wartość brutto na 1 ha uż. r. zł					Wartość netto na 1 ha uż. r. zł							
	ogółem	budyn- ki i budo- wle	w tym budyn- ki i miesz- kalne	inwen- tarz mar- towy	melo- racje	ogółem	budyn- ki i budo- wle	w tym budyn- ki i miesz- kalne	inwen- tarz mar- towy	ogółem	budyn- ki i budo- wle	inwen- tarz mar- towy	
Białystok	47500	34100	8400	10700	2400	38500	27900	6700	8300	81	82	78	
Bydgoszcz	74200	57000	16300	14000	2600	55500	44100	11400	8900	75	77	64	
Gdańsk	66500	49900	12700	12400	3700	53600	40700	9600	9200	81	82	74	
Katowice	110300	87200	23300	17600	4400	73300	58400	13400	11100	66	67	63	
Kielce	133200	107700	21400	20100	2000	95600	79800	13500	11600	72	74	58	
Koszalin	53200	38900	11500	11500	2300	38400	27600	7500	8500	72	71	74	
Lublin	65800	48900	9900	14000	1700	51300	40500	8000	9000	79	83	64	
Łódź	108200	83400	19500	20900	2900	73300	60300	11300	10500	68	72	50	
Olsztyn	53900	39200	10400	12000	2300	42600	30900	7700	9400	79	79	78	
Opole	69600	52100	16400	14700	1900	47800	35300	10000	10300	69	68	70	
Poznań	67800	51100	15100	13900	2200	46900	36300	9400	8400	69	71	60	
Rzeszów	78100	59500	12800	13500	4300	66700	53500	11100	9400	85	90	70	
Szczecin	53900	38300	11100	12600	2400	41800	29500	7900	9700	78	77	77	
Warszawa	93300	73200	14600	16700	2600	72000	58800	10000	10800	77	80	65	
Wrocław	63900	48800	15500	13000	1600	40900	29700	7600	9200	64	61	71	
Zielona Góra	52600	38600	11200	11600	1800	38200	27800	7200	8300	73	72	72	
Razem Zj. PPGR	63000	47100	13100	13000	2400	46300	34800	8700	9000	73	74	69	
ZNRiO	75000	55800	17200	15400	2800	52300	39800	.	9900	70	71	64	
ZHiOZ	69900	53100	16600	13900	2500	46200	35000	.	9000	66	66	65	
KZRP	58600	39900	10900	14000	4400	39400	26000	.	9600	67	65	69	
SZRP	58400	43600	15000	13000	1100	32700	23200	.	8300	56	53	64	
Razem CZ PPGR	64100	47900	13700	13200	2400	46100	34600	.	9100	72	72	69	
Pozostałe pgr	78200	60500	16400	13500	2400	56200	45800	.	7500	72	76	56	
Ogółem pgr	64600	48300	13800	13200	2400	46500	35000	.	9000	72	72	68	

^a Na 30. VI. 1976 r.

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (cd.)

Tabela 9

Wyszczególnienie	Wyposażenie w środki trwałe (cd.)					
	Traktory w sztukach fizycznych na 100 ha		Kombajny zbożowe na 100 ha		Wartość brutto środków trwałych na 1 pracownika zł	
	użytków rolnych	gruntów ornych	gruntów ornych	zboż i rzepaku	budynki mieszkalne ¹	inwentarz martwy ²
Białystok	2,1	3,4	0,30	0,68	88 751	135 668
Bydgoszcz	2,7	3,1	0,44	1,16	104 260	105 983
Gdańsk	2,5	3,4	0,32	0,76	93 550	108 946
Katowice	2,9	3,8	0,30	0,67	115 878	103 341
Kielce	3,9	5,6	0,80	1,95	84 760	96 219
Koszalin	2,2	2,7	0,27	0,69	104 883	122 604
Lublin	2,6	4,0	0,67	1,57	70 926	123 579
Łódź	3,2	3,8	0,51	1,30	87 221	110 162
Olsztyn	2,2	3,0	0,29	0,74	91 484	123 609
Opole	2,7	3,2	0,46	1,04	114 621	120 496
Poznań	2,6	3,2	0,34	0,85	106 377	113 462
Rzeszów	2,7	4,7	0,24	0,72	82 845	104 763
Szczecin	2,3	3,1	0,29	0,65	91 457	119 155
Warszawa	2,8	3,7	0,41	1,04	81 410	110 683
Wrocław	2,4	3,1	0,28	0,65	115 107	113 223
Zielona Góra	2,2	2,8	0,26	0,62	96 384	116 424
Razem Zj. PPGR	2,4	3,2	0,33	0,80	99 652	115 640
ZNRiO	2,9	3,5	0,44	1,09	100 617	108 866
ZHiOZ	2,6	3,4	0,45	1,01	113 999	113 154
KZRP	2,0	2,8	0,37	0,95	89 086	137 010
SZRP	2,2	3,3	0,35	0,77	110 612	115 575
Razem CZ PPGR	2,5	3,2	0,35	0,84	101 053	115 272
Pozostałe pgr	4,9	6,3	0,61	1,39	69 172	80 055
Ogółem pgr	2,5	3,3	0,36	0,86	99 078	113 427

¹ Na 1 pracownika ogółem² Na 1 pracownika fizycznego

Jednostkowe koszty produkcji zwierzęcej

Jednostkowe koszty produkcji i jej opłacalność zostały obliczone dla poszczególnych grup zwierząt. Tabela 16 przedstawia średnie dla 16 Zjednoczeń jednostkowe koszty artykułów zwierzęcych i ich rentowność określoną wskaźnikiem opłacalności, po uwzględnieniu kosztów odstawy i marży. Z tabeli wynika, że za wyjątkiem wełny, oraz przyrostu tuczu trzody chlewnej znajdującego się na granicy opłacalności (101%), pozostałe produkty zwierzęce były nierentowne w warunkach relacji cen i wydajności zwierząt 1975/76 r. Najbardziej nieopłacalne były produkcja młodego bydła opasowego i produkcja prosiąt.

Produkcja żywca trzody chlewnej, w którego koszcie produkcji uczestniczy koszt prosięcia postawionego na tucz, także była nierentowna (wskaźnik opłacalności około 89%). Zestawienie wydajności zwierząt i kosztów jednostkowych dla grup Zjednoczeń ustalonych według wzras-

Tabela 10

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (cd.)

Wyszczególnienie	Struktura zasiewów w %						Powierzchnia paszowa						
	zbo- ża	w tym psze- nica	motyl- kowe i strącz- kowe	kuku- rydza	oko- powe	w tym		ole- iste i włók- niste	pozo- stałe	w użytkach rol- nych %	w grun- tach ornych %	na 1 sztukę dużą ha	w tym na użytkach zielonych
						bura- ki cukro- we	ziem- niaki						
Białystok	40,8	5,0	26,4	13,7	8,2	1,8	3,9	5,7	5,2	52,6	33,3	0,83	0,50
Bydgoszcz	32,6	9,2	28,7	17,7	12,6	4,7	4,3	6,2	2,2	43,1	38,7	0,62	0,14
Gdańsk	35,9	14,0	29,9	12,2	10,4	4,2	3,1	8,1	3,5	49,7	36,0	0,75	0,36
Katowice	36,7	9,7	20,4	16,8	13,5	5,2	5,2	9,9	2,7	46,0	32,9	0,68	0,31
Kielce	35,7	10,5	22,2	16,9	15,5	3,6	6,1	6,1	3,6	39,8	37,1	0,54	0,18
Koszalin	34,8	5,0	33,8	10,3	12,6	0,9	8,3	5,5	3,0	47,8	40,6	0,84	0,27
Lublin	36,2	13,5	24,2	13,5	8,2	3,2	2,7	8,3	9,6	36,0	27,3	0,61	0,31
Łódź	32,5	9,0	24,2	20,2	13,2	5,3	3,2	7,2	2,7	44,9	40,0	0,50	0,13
Olsztyn	36,6	6,6	30,2	16,4	10,1	1,5	6,0	4,8	1,9	55,1	40,8	0,85	0,41
Opole	33,8	18,7	19,7	18,0	13,6	7,1	3,6	10,7	4,2	39,9	30,9	0,57	0,20
Poznań	33,6	6,5	22,2	18,4	15,9	5,8	6,1	6,4	3,5	41,6	35,4	0,59	0,17
Rzeszów	22,1	8,6	19,9	31,6	11,1	3,9	3,0	13,3	2,0	59,1	46,9	0,66	0,37
Szczecin	39,8	7,9	24,4	12,2	14,6	3,8	7,8	6,4	2,6	40,3	31,3	0,65	0,26
Warszawa	34,2	4,9	27,8	16,7	12,8	2,1	6,5	5,2	3,3	52,2	41,4	0,72	0,29
Wrocław	35,7	17,8	20,3	18,3	14,5	7,2	4,1	7,7	3,5	45,0	33,8	0,61	0,25
Zielona Góra	36,9	6,0	18,1	21,6	11,4	3,8	4,7	6,4	5,6	46,1	36,8	0,68	0,25
Razem Zj. PPGR	35,5	8,9	25,2	16,2	12,8	4,1	5,5	6,7	3,6	45,9	36,2	0,68	0,27
ZNRiO	34,6	14,9	26,6	13,4	12,4	3,8	4,3	6,7	6,3	45,1	34,7	0,66	0,24
ZHiOZ	35,5	14,4	27,8	12,2	12,2	4,6	3,3	10,1	2,2	47,8	36,5	0,78	0,34
KZRP	34,8	12,2	36,4	11,2	8,5	4,8	1,5	6,3	2,8	53,6	37,4	0,71	0,36
SZRP	35,8	20,9	29,9	13,5	9,5	4,2	2,2	9,7	1,6	55,6	36,7	0,92	0,52
Razem CZ PPGR	35,4	10,1	25,8	15,5	12,6	4,1	5,1	7,0	3,7	46,4	36,2	0,70	0,28
Pozostałe pgr	37,3	13,3	22,7	11,8	13,7	5,0	4,6	7,6	6,9	41,5	29,9	0,58	0,26
Ogółem pgr	35,5	10,2	25,7	15,4	12,6	4,1	5,1	7,0	3,8	46,2	36,0	0,69	0,28

^a Sztuki duże bez trzody chlewnej i drobiu, przy przyjęciu 1/2 koni i bydła pracowników

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (c.d.)

Tabela 11

Wyszczególnienie	P l o n y ^a q/ha													
	psze- nica ozima	psze- nica jara	żyto ozime	jęcz- mień ozimy	jęcz- mień jary	owies	rzepak ozimy	groch	buraki cukro- we	buraki pas- towe	ziem- niaki	kuku- rzydza zie- lonka	łaska siano	4 zboża
Białystok	26,8	14,6	23,1	—	20,6	18,3	20,1	5,2	200	533	161	320	49	21,1
Bydgoszcz	36,8	33,4	32,0	30,8	32,9	25,8	25,2	21,2	255	440	146	378	50	32,8
Gdańsk	37,7	24,0	29,0	35,0	26,4	25,8	28,6	17,1	253	476	133	345	55	29,4
Katowice	32,3	27,5	28,3	32,9	29,1	31,9	17,4	9,8	312	551	169	486	60	30,0
Kielce	27,9	15,6	24,4	—	28,8	20,2	20,9	—	277	695	169	497	51	26,6
Koszalin	31,8	25,2	25,7	30,7	28,2	25,6	29,9	5,2	232	372	164	375	56	26,9
Lublin	22,2	20,2	20,6	—	21,5	16,6	17,1	2,7	275	438	169	468	52	20,7
Łódź	35,1	22,4	29,0	33,3	33,0	29,6	23,6	14,9	246	496	171	429	56	32,2
Olsztyn	32,8	21,1	27,5	—	27,9	24,3	22,6	2,7	226	455	157	386	50	27,8
Opole	39,6	34,9	29,2	30,7	33,9	36,1	22,6	9,8	376	612	190	485	71	36,4
Poznań	36,9	31,5	30,4	33,8	32,4	25,0	25,4	19,9	257	359	139	364	53	31,4
Rzeszów	21,6	16,0	20,8	14,0	15,9	16,5	16,3	—	226	492	119	473	50	18,5
Szczecin	36,0	31,0	32,0	37,7	31,8	27,7	29,9	12,9	273	438	141	383	75	31,7
Warszawa	34,7	32,5	27,4	—	27,3	23,3	23,1	20,7	270	505	178	423	48	28,0
Wrocław	40,9	34,8	29,8	43,8	29,5	23,6	22,5	9,2	283	288	121	350	47	34,1
Zielona Góra	35,9	28,3	27,2	34,8	30,4	24,3	26,4	21,4	248	391	116	266	49	29,2
Razem	36,1	29,0	28,3	35,4	29,4	24,9	25,2	17,8	269	416	147	366	55	29,8
Zj. PPGR	38,2 ^b	36,2	36,2	35,0 ^c	35,0 ^c	31,4	27,9 ^d	25,0	319	471	190	471	51	36,1
ZNR i O	35,7 ^b	30,8	33,2 ^c	33,2 ^c	30,1	27,0 ^d	27,0 ^d	19,5	310	473	170	473	62	33,3
ZH i OZ	34,2 ^b	32,1	33,8 ^c	33,8 ^c	29,3	26,0 ^d	26,0 ^d	9,7	294	452	174	452	65	33,6
KZRP	33,7 ^b	32,7	28,2 ^c	28,2 ^c	28,6	19,8 ^d	19,8 ^d	14,9	258	351	126	351	46	31,3
SZRP	35,2 ^b	28,9	30,3 ^c	30,3 ^c	25,8	25,4 ^d	25,4 ^d	18,6	276	380	151	380	55	30,6
Razem	38,0 ^b	32,0	32,6 ^c	32,6 ^c	28,3	26,3 ^d	26,3 ^d	20,3	292	426	180	426	56	33,9
CZ PPRG	36,5 ^b	29,0	30,4 ^c	30,4 ^c	25,8	25,5 ^d	25,5 ^d	18,7	277	381	152	381	55	30,8
Pozostałe pgr														
Ogółem pgr														

^a Zbiory 1975 r.

^b Dotyczy pszenicy ogółem,

^c Dotyczy jęczmienia ogółem,

^d Dotyczy rzepaku ogółem

a Zbiory 1975 r.,

b Dotyczy pszenicy ogółem,

c Dotyczy jęczmienia ogółem,

d Dotyczy rzepaku ogółem

Koszty i opłacalność produktów roślinnych 1975/76 r.
(średnie z 16 Zjednoczeń PPGR)

Tabela 12

Wyszczególnienie	Koszt 1 q produktu głównego loco przedsię- biorstwo zł	Koszt 1 q produktu głównego z odstawą i marżą ^a zł	Cena 1 q zł	Wskaźnik opłacal- ności ‰	Plon q/ha
Pszenica ozima	268	301	417	139	36,1
Pszenica jara	321	355	422	119	29,0
Zyto ozime	309	334	316	95	28,3
Jęczmień ozimy	254	285	391	137	35,4
Jęczmień jary	305	337	394	117	29,4
Owies	367	392	318	81	24,9
Kukurydza — ziarno	195	232	460	198	58,2
Rzepak ozimy	522	599	968	162	25,2
Groch	619	747	1600	214	17,8
Strączkowe pastewne — ziarno	922	1030	1347	131	10,3
Buraki cukrowe przemysłowe	67	72	98	136	269
Ziemniaki	154	166	154	93	147
Buraki pastewne	54	—	—	—	416
Kukurydza — zielonka	30	—	—	—	366
Koniczyna i lucerna — zielonka	26	—	—	—	282
Strączkowe i inne — zielonka	43	—	—	—	195
Poplony ozime — zielonka	43	—	—	—	163
Poplony jare — zielonka	48	—	—	—	96
Łąka — zielonka	18	—	—	—	274
Pastwisko — zielonka	15	—	—	—	232

^a Koszt odstawy 3% ceny i marża 5% ceny

tającej wydajności każdego rodzaju zwierząt uwidacznia zachodzące współzależności (tabela 17). We wszystkich wypadkach wyższym wydajnościom zwierząt odpowiadają wyższe roczne koszty ich utrzymania, w przeciwieństwie do produkcji roślinnej przy której nie występuje ścisła współzależność między kosztem 1 ha i plonem. Najmniejsze zróżnicowanie kosztu utrzymania 1 sztuki między grupami Zjednoczeń wystąpiło odnośnie bydła mlecznego, co wynika z najbardziej wyrównanej wydajności krów. Wraz ze wzrostem wydajności zwierząt następuje zdecydowane obniżenie jednostkowego kosztu poszczególnych produktów. Świadczy to o opłacalności uintensywniania chowu zwierząt. W miarę wzrostu wydajności od sztuki obniża się zużycie jednostek pokarmowych na jednostkę produktu. Wysoka wydajność zwierząt wyraźnie wpływa na poprawę wyniku finansowego przedsiębiorstw. Struktury jednostkowych kosztów produkcji zwierzęcej zamieszczone w aneksie uwidaczniają wysoki udział kosztu pasz ogółem (53 do 69%), zaś pasz treściwych od 12% (bydło mleczne) do 51% (tucz trzody chlewnej). Liczby te wskazują na decydujące znaczenie obniżenia kosztu pasz na opłacalność produkcji zwierzęcej.

Plony i koszty

Tabela 13

Grupy Zjednoczeń		Plon q/ha	Koszt na 1 ha zł	Koszt 1 q zł	Nawożenie mineralne na 1 ha zł	NPK na 1 ha grun- tów ornych kg	Obor- nik na 1 ha grun- tów ornych kg	Udział gleb do- brych %
Pszenica ozima								
I	Rz, Lb, Bk, Kl, Ka, Ko, Ol, Wa	29,9	10978	315	1345	319	105	38
II	Ł, Zg, Szcz, Bg, Pz, Gd, Op, Wr	38,0	11571	257	1561	362	107	51
Jęczmień jary								
I	Rz, Bk, Lb, Gd, Wa, Ol, Ko, Kl	25,7	9800	343	1322	316	106	43
II	Ka, Wr, Zg, Szcz, Pz, Bg, Ł, Op	31,7	10188	286	1569	363	107	49
Rzepak ozimy								
I	Rz, Lb, Ka, Bk, Kl, Wr, Ol, Op	21,0	12966	616	1502	340	114	50
II	Wa, Ł, Bg, Pz, Zg, Gd, Ko, Szcz	27,2	13243	486	1497	352	103	46
Buraki cukrowe przemysłowe								
I	Bk, Ol, Rz, Ko, Ł, Zg, Gd, Bg	245	23066	80	1443	338	105	44
II	Pz, Wa, Szcz, Lb, Kl, Wr, Ka, Op	285	21267	60	1591	360	109	51
Ziemniaki								
I	Zg, Rz, Wr, Gd, Pz, Szcz, Bg, Ol	137	22834	167	1498	352	109	49
II	Bk, Ko, Ka, Kl, Lb, Ł, Wa, Op	168	23343	136	1452	339	102	42
Wskaźniki wzrostu (I grupa = 100)								
Pszenica ozima								
	II	127	105	82	116	113	102	134
Jęczmień jary								
	II	123	104	83	119	116	101	114
Rzepak ozimy								
	II	130	102	79	100	104	90	92
Buraki cukrowe przemysłowe								
	II	116	92	75	110	107	104	116
Ziemniaki								
	II	123	102	81	97	96	94	86

Tabela 14

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (c.d.)

Wyszczególnienie	Obsada inwentarzem żywym na 100 ha użytków rolnych ^a									
	Ogółem szt. duże	Bydło szt. rzezycz- wiste	w tym krowy	Trzoda szt. rzezycz- wiste	w tym maciory	Owce szt. rzezycz- wiste	Drób szt. rzezycz- wiste	Zwie- rzęta futer- kowe szt. rzezycz- wiste	Konie szt. rzezycz- wiste	w tym robocze
Białystok	75,8	80,3	14,0	67,0	2,7	10,8	16,4	16,2	0,6	0,5
Bydgoszcz	85,4	79,2	20,2	121,0	7,0	31,1	34,6	1,3	1,4	1,1
Gdańsk	78,0	81,4	24,5	76,7	4,7	9,0	71,2	—	0,7	0,6
Katowice	91,2	86,2	35,3	139,6	9,4	3,9	122,1	15,3	0,9	0,9
Kielce	93,9	91,9	24,2	121,2	3,0	3,0	—	—	2,0	2,0
Koszalin	68,4	71,9	18,4	57,9	3,6	20,8	19,3	—	0,6	0,5
Lublin	69,0	73,5	12,7	61,7	3,7	1,3	29,0	—	0,7	0,7
Łódź	117,6	113,6	25,5	163,3	7,0	6,7	266,9	27,9	1,5	1,5
Olsztyn	78,2	79,3	17,9	83,0	4,2	20,4	26,5	20,0	0,7	0,6
Opole	82,0	83,4	23,9	93,5	4,6	11,8	103,3	5,0	0,4	0,4
Poznań	88,9	85,0	23,3	107,9	6,1	45,9	103,0	4,0	1,1	0,9
Rzeszów	113,4	118,1	18,6	99,5	6,8	39,8	22,8	—	0,8	0,8
Szczecin	73,8	73,0	17,9	83,6	5,0	30,7	32,6	1,2	0,4	0,4
Warszawa	108,5	93,0	25,7	214,9	6,8	6,8	372,5	42,8	1,4	1,2
Wrocław	85,8	91,5	22,5	73,5	4,0	13,2	104,0	3,6	0,6	0,5
Zielona Góra	83,2	85,9	15,6	79,3	3,6	26,0	32,2	0,0	0,6	0,5
Razem Zi. PPGR	81,7	82,1	20,1	89,3	4,8	23,4	6,40	—	0,8	0,7
ZNR i O	74,4	83,6	21,7	34,4	1,4	13,4	4,5	5,4	1,2	1,0
ZH i OZ	72,5	71,1	22,0	53,8	3,5	29,6	123,8	13,5	5,2	3,0
KZRP	90,9	101,7	19,4	53,2	3,3	5,5	22,1	4,2	0,9	0,8
SZRP	62,7	69,3	17,5	27,1	1,2	30,0	32,0	5,6	0,7	0,4
Razem CZ PPRG	80,1	81,4	20,3	80,3	4,3	23,1	62,7	5,6	1,1	0,9
Pozostałe pgr	84,3	86,1	22,4	77,5	4,7	32,6	193,4	0,7	1,2	1,0
Ogółem pgr	80,3	81,5	20,4	80,2	4,3	23,4	67,5	5,4	1,1	0,9

^a Stan na 30.VI.1976 r.

Charakterystyka Zjednoczeń PPGR i innych (c.d.)

Tabela 15

Wyszczególnienie	Wydatność zwierząt				
	Mleczność litr/krowę	Młode opasy — przyrost kg/dzień	Tuczniaki i warchlaki — przyrost kg/dzień	Wełna kg/szt. dorosła	Jaja szt./nioskę
Białystok	3114	0,527	0,344	3,55	183
Bydgoszcz	3372	0,603	0,405	4,09	189
Gdańsk	3147	0,551	0,398	3,63	165
Katowice	3122	0,586	0,419	3,18	189
Kielce	3266	0,632	0,369	3,90	—
Koszalin	3178	0,500	0,431	3,43	207
Lublin	2958	0,671	0,351	3,95	150
Łódź	3288	0,653	0,381	3,54	200
Olsztyn	3203	0,501	0,378	3,56	192
Opole	3390	0,600	0,427	3,72	201
Poznań	3373	0,507	0,373	3,87	179
Rzeszów	2881	0,682	0,373	2,93	—
Szczecin	3069	0,458	0,408	3,87	193
Warszawa	3247	0,562	0,389	3,31	167
Wrocław	3034	0,517	0,392	3,94	186
Zielona Góra	3255	0,562	0,362	4,30	220
Razem Zj. PPGR	3215	0,539	0,389	3,83	218
ZNR i O	3375	.	.	3,80	154
ZH i OZ	3766	.	.	4,00	207
KZRP	3321	.	.	3,70	158
SZRP	2976	.	.	2,80	184
Razem CZ PPGR	3267	.	.	3,70	186
Pozostałe pgr	3395	.	.	3,70	206
Ogółem pgr	3272	.	.	3,70	187

Wydatności i koszty produkcji zwierzęcej 1975/76 r.
(średnie z 16 Zjednoczeń PPGR)

Tabela 16

Wyszczególnienie	Koszt produkcji 1 ltr, kg, szt.		Cena 1 ltr, kg szt. zł	Wskaźnik opłacal- ności ‰	Wydatność roczna od 1 sztuki
	loco przedsię- biorstwo	z odstawą i marżą ^a			
Bydło mleczne	4,98	5,31	4,10	77	3175 ltr ^b
Cielęta — przyrost	28,30	31,00	28,00	90	206 kg
Młode bydło					
opasowe — przyrost	46,40	48,70	29,00	60	197 kg
Maciory — prosięta	854,00	899,00	560,00	62	14 szt. prosiąt
Tucz trzody					
chlewnej — przyrost	29,20	31,80	32,00	101	142 kg
Owce — wełna	205,00	225,00	252,00	112	3,83 kg

^a Koszt odstawy 3% ceny i marża 5% ceny^b Różnica w porównaniu z tabelą 15 wynika z metody ustalenia średniego stanu krów

Wydańności i koszty produkcji zwierzęcej

Tabela 17

Grupy Zjednoczeń	Wyda- ność roczna od 1 sztuki ltr, kg, szt.	Koszt utrzy- mania 1 sztuki rocznie zł	Koszt pro- dukcji 1 litra, kg, szt. zł	Pasze treś- ciwe na 1 sztukę rocz- nie q	Udział pas- twisk w użyt- kach rol- nych %	Jed- nostki pokar- mowe na 1 ltr, kg	Wynik finan- sowy na 1 ha uż. r. zł
Bydło mleczne (mleko)							
I Rz, Lb, Wr, Szcz, Bk, Ka, Gd, Ko	3060	18531	5,16	6,60	11,1	1,63	898
II Ol, Wa, Zg, Kl, Ł, Pz, Bg, Op	3286	18584	4,82	7,00	7,0	1,43	2156
Cieleta (przyrost żywej wagi)							
I Bk, Lb, Ł, Ol, Zg, Gd, Bg, Ka	187	5851	29,7	4,51	10,9	4,6	932
II Szcz, Rz, Pz, Ko, Op, Wr, Wa, Kl	226	6615	27,9	3,90	7,6	4,0	2008
Młode bydło opasowe (przyrost żywej wagi)							
I Szcz, Ko, Ol, Pz, Wr, Bk, Gd, Wa	185	10644	38,9	8,29	9,9	11,0	1410
II Zg, Ka, Op, Bg, Kl, Ł, Lb, Rz	220	11583	37,2	9,05	7,1	10,7	1777
Chlewnia macior (prosięta)							
I Bk, Lb, Rz, Ol, Zg, Gd, Wr, Kl	11,9	12115	951	15,99	12,6	.	871
II Wa, Szcz, Pz, Ł, Bg, Op, Ko, Ka	15,4	12972	803	17,30	6,2	.	2036
Tucz trzody chlewnej (przyrost żywej wagi)							
I Bk, Lb, Zg, Kl, Pz, Rz, Ol, Ł	134	4274	30,1	6,52	10,0	6,1	1323
II Wa, Wr, Gd, Bg, Szcz, Ka, Op, Ko	149	4492	28,6	6,91	8,3	5,7	1680
Wskaźniki wzrostu (I grupa = 100)							
Bydło mleczne							
II	107	100	93	106	63	88	240
Cieleta							
II	121	113	94	86	70	87	215
Młode bydło opasowe							
II	119	109	96	109	72	97	126
Chlewnia macior							
II	129	107	84	108	49	.	233
Tucz trzody chlewnej							
II	111	105	95	106	83	93	127

Stosunkowo wysoki udział, w strukturze kosztów produkcji zwierzęcej, zajmuje koszt bezpośredniej obsługi. Dzieje się to na skutek ciągle jeszcze powolnego rozwoju mechanizacji pracy przy produkcji zwierzęcej.

Koszt i opłacalność przeliczeniowej jednostki zbożowej produktów rolniczych

Ze znanych naturalnych przeliczeniowych jednostek produkcji rolniczej (jednostki żytnie, kalorie i jednostki zbożowe), pozwalających na wyrażenie w jednej liczbie całej ilości produkcji roślinnej i zwierzęcej, najszerze zastosowanie praktyczne ma obecnie jednostka zbożowa.

Przeliczeniowa jednostka zbożowa jest miernikiem przydatnym przy wykonywaniu analizy działalności produkcyjnej przedsiębiorstw rolnych, jakkolwiek nie jest to miernik precyzyjny. Współczynniki ustalone dla przeliczenia produktów na jednostki zbożowe nie są zróżnicowane dla gatunków zbóż, nie uwzględniają też stopnia kwalifikacji nasion i sadze- niaków, ani też licencji zwierząt hodowlanych. Zniekształca to nieco wyniki porównywania wielkości produkcji przedsiębiorstw o różnym na- stawieniu na produkcję nasienną i hodowlaną, których jednakowa war- tość jest, jak wiadomo, wyższa. Ponieważ jednak produkcja nasiennea i hodowlana wymaga również wyższych nakładów, tak więc wymieniona wada przeliczeniowej jednostki zbożowej nie jest istotna jeżeli chodzi o porównanie opłacalności produkcji. W związku z tym wskaźnik opła- calności jednostki zbożowej towarowej produkcji określający procento- wy stosunek wartości produkcji do nakładów można w zasadzie uznać za porównywalny między przedsiębiorstwami.

Koszty produkcji przeliczeniowych jednostek zbożowych poszczegół- nych produktów roślinnych i zwierzęcych przedstawione na tabelach 18 i 19 wykazują dość duże zróżnicowanie między produktami jak też odnośnie danego produktu między Zjednoczeniami. Najtańszą jednostkę zbożową produkcji roślinnej z roślin zużywanych w zasadzie całkowicie na paszę uzyskano z pastwisk i łąk, następnie z koniczyny i lucerny, ku- kurydzy, wreszcie z poplonów ozimych. Zielonka z roślin strączkowych gruboziarnistych i poplonów jarych była wyraźnie droższa, najdroższą zaś jednostkę zbożową uzyskano przy produkcji buraków pastewnych. Spośród roślin towarowych najtańszą przeliczeniową jednostkę zbożową uzyskano przy produkcji kukurydzy uprawianej na ziarno, następnie bu- raków cukrowych, jęczmienia ozimego, pszenicy ozimej i rzepaku oraz pozostałych zbóż. Koszt jednostki zbożowej grochu i innych roślin strącz- kowych uprawianych na ziarno był znacznie wyższy, najwyższy zaś przy produkcji ziemniaków.

Z produktów zwierzęcych najtańszą przeliczeniową jednostkę zbożo- wą dała produkcja mleka i cieląt, następnie owiec i tuczu trzody chlew- nej. Wyraźnie droższą przeliczeniową jednostkę zbożową uzyskano przy produkcji młodego bydła opasowego, a najdroższą przy produkcji prosiąt. W tym ostatnim wypadku znaczne są wahania między Zjednoczeniami (od 679 do 1108 zł) zależnie od plenności macior i intensywności ich ży- wienia.

Koszt produkcji jednostki zbożowej globalnej

Zjednoczenie PPGR	Psze- nica ozi- ma	Psze- nica jara	Żyto	Jęcz- mień ozi- my	Jęcz- mień jary	Owies	Ku- ku- ry- dza ziar- no	Rze- pak ozi- my	Groch	Strą- czko- we pas- tew- ne ziar- no
Białystok	293	491	302	—	359	388	—	256	1179	627
Bydgoszcz	270	278	268	298	275	345	—	278	369	833
Gdańsk	259	374	311	259	329	354	—	240	412	436
Katowice	269	298	273	230	295	252	—	383	675	497
Kielce	301	487	289	—	274	373	—	268	—	534
Koszalin	296	350	317	288	311	341	—	226	1340	817
Lublin	384	406	376	—	389	478	—	358	2448	554
Łódź	243	376	270	240	244	267	—	255	424	452
Olsztyn	286	432	330	—	311	362	—	282	2423	642
Opole	252	290	325	314	281	268	164	329	763	440
Poznań	256	287	279	264	265	338	161	255	353	1003
Rzeszów	410	526	369	562	494	492	—	396	—	610
Szczecin	273	289	269	244	285	328	—	223	549	1126
Warszawa	240	243	268	—	292	336	117	238	314	436
Wrocław	223	243	270	198	282	350	142	285	755	546
Zielona Góra	266	318	303	244	297	372	181	242	325	1119
Średnia	261	307	294	251	295	346	161	261	409	654

Opłacalność przeliczeniowej jednostki zbożowej produkcji towarowej

Wskaźnik opłacalności określający rentowność towarowej produkcji oznacza procentowy stosunek ceny do kosztu przeliczeniowej jednostki zbożowej. Cenę przeliczeniowej jednostki towarowej produkcji obliczono na podstawie przychodów ze sprzedaży z doliczeniem dotacji do poziomu produkcji netto, która ma zdecydowanie charakter podniesienia cen na produkty odstawiane przez państwowe gospodarstwa rolne. Przedstawione na tabeli 20 wskaźniki opłacalności uwidaczniają zdecydowaną rentowność produkcji roślinnej (wskaźnik 130%) a nieopłacalność produkcji zwierzęcej (wskaźnik 90%). Wyjątek w produkcji roślinnej stanowi Zjednoczenie Białystok, gdzie wskaźnik opłacalności (98%) ukształtował się nieco poniżej granicy opłacalności.

Wskaźnik opłacalności produkcji przeliczeniowej jednostki zbożowej obliczony łącznie dla towarowej produkcji roślinnej i zwierzęcej ukształtował się średnio dla 16 Zjednoczeń nieco powyżej granicy rentowności (102%). Na wynik ten składa się produkcja 11 rentownych i 5 nierentownych Zjednoczeń PPGR.

Tabela 18

produkcji roślinnej zebranej w 1975 r. w złotych

Bura- ki cukro- we prze- mysło- we	Bura- ki pas- tewne	Ziem- niaki	Kuku- rydza zielon- ka	Strącz- kowe i sło- necz- nik zielon- ka	Koni- czyna i lu- cerna zielon- ka	Popło- ny ozime	Popło- ny jare	Łąka zie- lon- ka	Pas- twis- ko zie- lon- ka	Śred- ni koszt j. zboż. pro- duk- cji roś- lin- nej
315	364	523	209	377	157	279	—	112	87	224
274	499	668	219	475	198	315	289	159	131	279
282	515	708	248	419	192	349	157	149	114	260
195	347	589	160	205	152	239	251	154	103	224
199	251	508	129	273	131	215	196	183	120	223
325	609	540	245	404	175	347	312	123	117	287
226	466	568	170	424	204	283	317	154	100	266
249	395	531	174	358	130	282	260	150	101	225
338	534	601	213	415	198	335	306	147	117	270
185	362	530	189	397	187	395	407	134	105	239
252	557	648	247	470	183	356	478	152	129	273
322	457	836	185	431	198	314	269	144	118	238
254	477	649	231	409	155	380	543	101	121	256
208	354	447	162	365	147	262	359	177	130	233
210	617	692	226	428	150	290	304	154	107	238
276	545	773	320	442	191	317	443	153	128	287
247	511	618	231	419	177	334	377	137	113	262

Przyczyny zróżnicowania wskaźników opłacalności między poszczególnymi Zjednoczeniami wyjaśniają w pewnym stopniu struktury produkcji towarowej przedstawione na tabelach 21, 22 i 23. Nieopłacalność towarowej produkcji roślinnej w Zjednoczeniu Białystok wynika z wysokich jednostkowych kosztów zbóż spowodowanych niskimi plonami oraz z małego udziału buraków cukrowych i rzepaku, których produkcja jest rentowna, a ze względu na słabe gleby tego Zjednoczenia musiała być ograniczona.

Rentowna towarowa produkcja zwierzęca uwidoczniła w Zjednoczeniu Katowice wynika z dużego udziału mleka i tuczu trzody chlewnej a małego udziału produkcji młodego bydła opasowego. Natomiast w Zjednoczeniu Warszawa rentowna towarowa produkcja zwierzęca wynika z dużego udziału żywca wieprzowego którego jednostkowy koszt w tym Zjednoczeniu był najniższy spośród 16 prezentowanych Zjednoczeń oraz także niedużego udziału żywca wołowego. Ponieważ nieopłacalność produkcji żywca młodego bydła opasowego występuje we wszystkich Zjednoczeniach istnieje potrzeba podniesienia ceny skupu tego produktu.

Tabela 19

Koszt produkcji jednostki zbożowej globalnej produkcji zwierzęcej w złotych

Zjednoczenie PPGR	Bydło mleczne	Cielęta	Jało- wizna	Młode bydło opa- sowe	Chlew- nia macior	Tucz trzody chlew- nej	Owce	Sredni koszt j. zboż. produkcji zwierzęcej	Sredni koszt j. zboż. produkcji roślinnej i zwierzęcej
Białystok	409	469	659	539	929	485	414	498	337
Bydgoszcz	463	447	866	608	720	472	494	541	392
Gdańsk	475	542	812	592	915	602	487	573	387
Katowice	439	448	754	542	680	453	457	492	339
Kielce	422	415	699	514	1108	506	472	497	353
Koszalin	483	472	365	697	821	523	517	580	396
Lublin	463	479	814	566	955	524	389	551	382
Łódź	408	439	755	530	679	448	403	485	347
Olsztyn	456	428	924	648	900	516	493	560	392
Opole	429	443	768	543	703	433	459	492	327
Poznań	431	495	895	591	864	532	465	546	386
Rzeszów	429	393	995	497	933	471	510	506	366
Szczecin	507	474	911	683	900	550	506	599	379
Warszawa	385	360	745	572	701	412	512	459	348
Wrocław	460	397	797	613	812	468	483	534	346
Zielona Góra	504	504	814	689	984	563	476	604	416
Srednia	458	466	840	614	838	510	483	551	378

Tabela 20

Oplacalność przeliczeniowej jednostki zbożowej towarowej produkcji

Zjednoczenie PPGR	Produkcja roślinna			Produkcja zwierzęca			Razem		
	Koszt jednostki zbożowej produktów towaro- wych zł	Srednia cena uzyskana za jedn. zboż. zł	Wskaźnik opłacal- ności o/o	Koszt jednostki zbożowej produktów towaro- wych zł	Srednia cena uzyskana za jedn. zboż. zł	Wskaźnik opłacal- ności o/o	Koszt jednostki zbożowej produktów towaro- wych zł	Srednia cena uzyskana za jedn. zboż. zł	Wskaź- nik opła- calności o/o
Białystok	374	366	98	514	491	96	473	456	96
Bydgoszcz	326	447	137	531	486	92	455	471	104
Gdańsk	343	481	140	556	511	92	466	499	107
Katowice	364	559	154	493	508	103	444	527	119
Kielce	406	708	174	518	492	95	479	567	118
Koszalin	347	418	120	570	487	85	475	458	96
Lublin	415	602	145	547	487	89	501	526	105
Łódź	345	551	160	503	493	98	454	510	112
Olsztyn	366	512	140	562	519	92	496	517	104
Opole	313	473	151	491	481	98	404	477	118
Poznań	331	402	121	533	488	92	449	453	101
Rzeszów	436	483	111	500	473	95	488	475	97
Szczecin	318	370	116	583	457	78	461	418	91
Warszawa	362	539	149	475	519	109	442	525	119
Wrocław	299	423	141	530	457	85	427	441	103
Zielona Góra	331	401	121	595	507	85	491	467	95
Srednia	336	436	130	543	489	90	460	468	102

Tabela 21

**Udział przeliczeniowych jednostek zbożowych produkcji towarowej roślinnej
i zwierzęcej w %**

Zjednoczenie PPGR	Produkcja roślinna	Produkcja zwierzęca	Razem
Białystok	29,6	70,4	100,0
Bydgoszcz	37,2	62,8	100,0
Gdańsk	42,3	57,7	100,0
Katowice	38,1	61,9	100,0
Kielce	35,1	64,9	100,0
Koszalin	42,4	57,6	100,0
Lublin	34,6	65,4	100,0
Łódź	30,9	69,1	100,0
Olsztyn	33,5	66,5	100,0
Opole	48,8	51,2	100,0
Poznań	41,5	58,5	100,0
Rzeszów	18,6	81,4	100,0
Szczecin	46,1	53,9	100,0
Warszawa	29,3	70,7	100,0
Wrocław	46,6	53,4	100,0
Zielona Góra	39,3	60,7	100,0
Średnia	40,2	59,8	100,0

Tabela 22

**Udział przeliczeniowych jednostek zbóż, rzepaku, buraków cukrowych i ziemniaków
w produkcji towarowej roślinnej (w procentach)**

Zjednoczenie PPGR	Zboża	w tym psze- nica	Rze- pak	Buraki cukro- we	Ziem- niaki	Inne	Razem
Białystok	50	8	15	6	8	21	100
Bydgoszcz	49	16	16	16	4	15	100
Gdańsk	43	20	21	12	3	21	100
Katowice	34	10	13	17	6	30	100
Kielce	24	9	8	9	6	53	100
Koszalin	53	9	21	3	15	8	100
Lublin	35	14	14	12	5	34	100
Łódź	35	11	14	14	3	34	100
Olsztyn	59	13	13	6	10	12	100
Opole	38	23	16	23	4	19	100
Poznań	44	10	15	16	4	21	100
Rzeszów	21	11	32	16	3	28	100
Szczecin	52	12	18	12	6	12	100
Warszawa	38	7	11	7	9	35	100
Wrocław	45	27	14	22	3	16	100
Zielona Góra	54	11	18	12	4	12	100
Średnia	47	14	17	13	6	17	100

Tabela 23

Udział przeliczeniowych jednostek bydła mlecznego, młodego bydła opasowego i tuczy trzody chlewnej w produkcji towarowej zwierzęcej (w procentach)

Zjednoczenie PPGR	Bydło mlecz- ne	w tym	Młode bydło opaso- we	Tucz trzody chlew- nej	Inne	Razem
Białystok	20	19	36	22	22	100
Bydgoszcz	23	22	24	31	22	100
Gdańsk	34	31	24	22	20	100
Katowice	36	32	9	30	25	100
Kielce	21	20	25	25	29	100
Koszalin	32	28	25	22	21	100
Lublin	17	15	48	17	18	100
Łódź	19	18	30	26	25	100
Olsztyn	25	24	30	20	25	100
Opole	31	29	28	24	17	100
Poznań	27	25	22	29	22	100
Rzeszów	15	15	45	22	18	100
Szczecin	27	23	26	27	20	100
Warszawa	20	19	17	41	22	100
Wrocław	29	26	25	19	27	100
Zielona Góra	25	20	31	22	22	100
Srednia	27	24	26	25	22	100

Koszty jednostkowe produkcji przemysłu rolnego

W niniejszym opracowaniu nie analizujemy działalności zakładów przemysłu rolnego, których ogólna liczba w Państwowych Przedsiębiorstwach Gospodarki Rolnej wynosi około 2 tysięcy. Składa się na to około tysiąca gorzelni (925), 8 krochmalni, 156 płatkarni, prawie 500 mieszalni pasz i blisko 300 suszarni zielonek i okopowych. Istnieją poza tym winiarnie, browary, drożdżownie, przetwórnice owoców i warzyw, tartaki, młyny i inne.

Dla uzupełnienia ogólnego obrazu kształtowania się jednostkowych kosztów podajemy ich poziom i strukturę dla pięciu produktów przemysłu rolnego, których jednostkowe koszty obliczane są w obowiązującej księgowości (tabela 24).

Koszty pośrednie

Kosztami pośrednimi nazywane są, jak wiadomo, te koszty, które trudno jest przydzielić bezpośrednio poszczególnym produktom wytwarzanym w przedsiębiorstwie, gdyż dotyczą one całości przedsiębiorstwa (koszty tzw. ogólnogospodarcze), bądź całości działu produkcyjnego (koszty tzw. ogólnoprodukcyjne lub wspólne danego działu).

Tabela 24

Struktura jednostkowych kosztów produkcji przemysłu rolnego
(średnia dla 16 Zjednoczeń PPGR)

Wyszczególnienie	Gorzelnie na 1 litr spirytnu		Krochmalnie na 1 q mączki ziemniaczanej		Płatkarnie na 1 q płatków ziemniaczanych		Suszarnie zielonek na 1 q suszu		Mieszalnie pasz na 1 q mieszanki	
	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%
Płace i ubezpieczenia	1,48	9,20	130,75	11,48	55,41	8,82	19,80	9,12	11,01	2,33
Opał	0,62	3,85	23,26	2,04	39,37	6,26	21,35	9,83	—	—
Energia elektryczna	0,10	0,62	2,72	0,24	7,73	1,23	7,89	3,63	1,56	0,33
Materiały inne	0,20	1,24	18,65	1,64	3,70	0,59	1,51	0,70	0,89	0,19
Remonty bieżące	0,32	1,99	16,95	1,49	12,12	1,93	7,02	3,23	1,12	0,24
Transport	0,63	3,92	48,50	4,26	3,83	0,61	4,58	2,11	8,32	1,76
Amortyzacja	0,74	4,60	60,21	5,29	33,33	5,30	13,83	6,37	2,93	0,62
Inne koszty bezpośrednie										
i opakowania	0,13	0,81	32,97	2,90	3,90	0,62	29,67	13,66	5,63	1,19
Koszty pośrednie	0,57	3,54	51,51	4,52	12,63	2,00	8,11	3,73	2,94	0,62
Surowiec	11,30	70,23	753,18	66,14	456,48	72,64	103,40	47,62	437,26	92,72
Razem	16,09	100,00	1138,70	100,00	628,50	100,00	217,16	100,00	471,66	100,00

Koszty pośrednie rozdzielane są między poszczególne produkty w sposób umowny przy pomocy ustalonych kluczy podziałowych¹. Głównymi składnikami kosztów ogólnogospodarczych są: wynagrodzenie administracji i innych prac o charakterze ogólnym (dozór mienia, prace porządkowe, zaopatrzenie), koszt utrzymania mieszkań, obciążenie na rzecz nadrzędnych instytucji, renta gruntowa i inne. W Zjednoczeniach PPGR w 1975/76 roku koszty te stanowią w pełnych kosztach produkcji poszczególnych produktów roślinnych od 21,5 (groch) do 37,8% (pastwisko). W kosztach produkcji zbóż udział kosztów ogólnogospodarczych kształtował się na poziomie około 26%, w kosztach buraków około 35%. W kosztach produkcji zwierzęcej udział kosztów ogólnogospodarczych wyniósł od 10,7 do 20,8%. Udział kosztów wspólnych działu produkcji roślinnej zajmuje znacznie niższy udział w pełnych kosztach produktów roślinnych (od około 7 do około 10%). Nieco wyższy udział kosztów wspólnych roślinnych widoczny jest w pełnym koszcie produkcji trwałych użytków zielonych (13—15%).

Tabela 25

**Struktura kosztów ogólnoprodukcyjnych produkcji roślinnej
i kosztów ogólnogospodarczych**

Wyszczególnienie	Ogólnoprodukcyjne koszty działu produkcji roślinnej		Ogólnogospodarcze koszty	
	na 1 ha uż. r. zł	%	na 1 ha uż. r. zł	%
Płace i ubezpieczenia	312	31,8	1861	28,4
w tym płace administracji	—	—	705	10,8
Siła pociągowa	42	4,3	364	5,6
Umorzenie budynków produkcji roślinnej	95	9,7	—	—
Umorzenie maszyn i narzędzi	241	24,6	—	—
Umorzenie melioracji	90	9,2	—	—
Umorzenie środków trwałych o charakterze ogólnogospodarczym	—	—	469	7,1
w tym budynki mieszkalne	—	—	287	4,4
Remonty i materiały	177	18,0	794	12,1
w tym budynki mieszkalne	—	—	204	3,1
Delegacje	—	—	44	0,7
Narzut na jednostkę nadrzędną	—	—	183	2,8
BHP	—	—	209	3,2
Socjalne	—	—	152	2,3
Renta gruntowa	—	—	196	3,0
Pozostałe	24	2,4	2283	34,8
Razem	981	100,0	6555	100,0

¹ Sposób podziału przyjęty w tym opracowaniu omawiany jest w ostatnim rozdziale.

Koszty pośrednie w złotych

Zjednoczenie PPGR	Ogólnogospodarcze			Wspólne-roślinne		Koszty pośrednie razem na 1 ha użytków rolnych
	na 1 jed- nostkę zbożową produkcji globalnej roślinnej i zwie- rzęcej	na 100 zł bezpo- średniego kosztu kluczo- wego produkcji roślinnej (bez łąk i pastwisk)	na 1 ha użytków rolnych	na 100 zł bezpo- średniego kosztu kluczo- wego produkcji roślinnej	na 1 ha użytków rolnych	
Białystok	97,9	74,0	5013	29,3	327	5840
Bydgoszcz	93,2	84,5	6940	25,8	1087	8027
Gdańsk	108,5	94,5	7076	29,8	1116	8192
Katowice	109,0	92,3	9735	28,4	1436	11171
Kielce	117,0	87,3	11334	20,1	1112	12446
Koszalin	100,1	89,1	5590	23,8	808	6398
Lublin	101,2	76,0	6001	23,7	819	6820
Łódź	81,7	74,0	8614	25,0	1211	9825
Olsztyn	89,6	80,5	6409	28,3	932	7341
Opole	92,7	95,9	8018	22,7	1049	9067
Poznań	95,4	90,0	6920	26,4	1084	8004
Rzeszów	88,7	78,5	6654	27,1	854	7508
Szczecin	90,7	85,8	5879	27,9	1025	6904
Warszawa	73,0	62,0	7693	23,5	1032	8725
Wrocław	89,9	88,9	6744	23,2	908	7652
Zielona Góra	98,1	79,3	6274	23,5	910	7184
Srednia	95,4	85,9	6555	25,9	981	7536

Koszty wspólne działu produkcji zwierzęcej nie zostały wyodrębnione w tym opracowaniu jako oddzielny rachunek, gdyż wszystkie w zasadzie ewentualne składniki tych kosztów zostały bezpośrednio przydzielone poszczególnym rodzajom zwierząt.

Koszty ogólnogospodarcze przypadające na 1 ha użytków rolnych wykazują duże różnice między Zjednoczeniami od 5013 zł (Białystok) do 11 334 zł (Kielce). Większe obciążenie kosztami ogólnogospodarczymi na 1 ha użytków rolnych występuje w tych Zjednoczeniach, które posiadają przedsiębiorstwa składające się z małych obszarowo gospodarstw (zakładów) i których ogólny obszar użytkowanych gruntów jest mniejszy. Wynika to z charakteru kosztów ogólnogospodarczych, których składniki związane są przede wszystkim z ośrodkiem jednostki produkcyjnej i kosztami administracji. Ponieważ koszty ogólnogospodarcze nie wzrastają proporcjonalnie do wzrostu wydajności z hektara i od sztuki zwierząt, które uzależnione są przede wszystkim od wzrostu racjonalnych nakładów bezpośrednich, tak więc w miarę zwiększania intensywności gospodarowania i lepszego wykorzystania środków trwałych obniża się narzut kosztów ogólnogospodarczych przypadający na jednostkę produktu. Widoczne to jest na przykładzie Zjednoczenia Łódź, Warszawa czy Opole, gdzie pomimo wysokich kosztów ogólnogospodarczych na 1 ha użytków rolnych (7700—8600 zł), na przeliczeniową jednostkę zbożową

przypada ich mniej niż np. w Zjednoczeniach Białystok, Koszalin czy Szczecin gdzie koszty ogólnogospodarcze na 1 ha kształtują się na niskim poziomie (5000 do 5900 zł).

Koszty wspólne produkcji roślinnej przypadające na 1 ha użytków rolnych wykazują znacznie mniejsze zróżnicowanie między Zjednoczeniami niż koszty ogólnogospodarcze, gdyż składniki tych kosztów (utrzymanie melioracji, porządki w polu, utrzymanie maszyn i narzędzi do uprawy roli) są związane przede wszystkim z obszarem przedsiębiorstwa a nie z ośrodkiem gospodarczym.

Siła pociągowa

Wyposażenie Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej w siłę pociągową na którą składają się ciągniki, kombajny zbożowe, samochody i konie robocze przedstawione jest na tabelach charakteryzujących organizację i wyniki działalności Zjednoczeń. W niniejszym rozdziale tabele 27 i 28 obrazują jedynie wykorzystanie i jednostkowe koszty oraz ich strukturę odnośnie ciągników i kombajnów zbożowych. W strukturze kosztów eksploatacji ciągników poważny udział (około 40%) stanowi koszt paliwa i smarów. Obniżenie kosztu pracy ciągników uzależnione jest w pierwszym rzędzie od ich pełniejszego wykorzystania (obniżenie

Tabela 27

Wykorzystanie i koszt eksploatacji traktorów i kombajnów zbożowych

Zjednoczenie PPGR	Traktory		Kombajny zbożowe	
	liczba godzin pracy na 1 traktor rocznie	koszt 1 traktoro- godziny zł	liczba hektarów zebranych rocznie na 1 kombajn	koszt eksploatacji kombajnu na 1 ha zebrany zł
Białystok	999	76,5	113	891
Bydgoszcz	1034	86,5	92	863
Gdańsk	1007	95,9	126	852
Katowice	965	88,4	124	963
Kielce	979	90,4	76	1031
Koszalin	1050	78,0	116	694
Lublin	821	104,7	87	821
Łódź	1018	81,6	101	890
Olsztyn	973	93,5	117	748
Opole	1024	99,6	110	873
Poznań	1267	69,8	120	815
Rzeszów	884	91,9	85	812
Szczecin	1192	75,4	125	779
Warszawa	1009	79,5	94	937
Wrocław	1103	88,5	122	829
Zielona Góra	1039	86,2	118	760
Średnia	1078	82,7	114	808

Struktura kosztu eksploatacji traktorów i kombajnów zbożowych

Wyszczególnienie	Na 1 traktor rocznie		Na 1 kombajn zbożowy rocznie	
	zł	%	zł	%
Paliwo i smary	36 307	40,7	14 765	16,0
Amortyzacja	36 047	40,5	54 215	58,9
Remonty bieżące	15 625	17,5	21 256	23,1
Traktorzysta, kombajner przy konserwacji	1 122	1,3	1 847	2,0
Razem	89 101	100,0	92 083	100,0

kosztu amortyzacji na 1 godzinę pracy) jak również w znacznej mierze od oszczędności paliwa, którego udział w kosztach eksploatacji ciągników jest wysoki.

W koszcie eksploatacji kombajnów zbożowych udział kosztu paliwa i smarów jest znacznie niższy (około 16%), co tym bardziej podkreśla znaczenie możliwości dużego wykorzystania kombajnów dla kosztu przypadającego na 1 ha zbóż sprzątniętych kombajnami.

Struktura jednostkowych kosztów przy rodzajowym układzie składników i jej praktyczne wykorzystanie

Zamieszczone w aneksie struktury kosztów na 1 ha poszczególnych ziemiopłodów i na 1 sztukę grup zwierząt przedstawiają składniki kosztu w tzw. kalkulacyjnym ich ujęciu. W strukturach tych większość wykazanych składników są to koszty złożone, z których każdy składa się z kilku lub nawet kilkunastu prostych kosztów rodzajowych. Wynika to z techniki obliczania kosztów, przy której między rachunki główne (bądź przejściowo między inne rachunki) dzielone są końcowe sumy rachunków pomocniczych (rozdzielczych) składających się z szeregu kosztów rodzajowych. W wypadku przyjęcia w technice podziału rachunków rozdzielczych zasady zastosowania odpowiednich kluczy podziałowych oddzielnie dla każdego rodzajowego elementu kosztów, otrzymujemy struktury kosztu każdego produktu uwidaczniające poszczególne rodzajowe składniki. Takie rodzajowe struktury kosztów dla towarowych produktów roślinnych i zwierzęcych przedstawione są na tabeli 29.

Poszczególne rodzaje kosztów wykazane w tych „rodzajowych” strukturach obejmują łącznie nie tylko koszt poniesiony bezpośrednio przy produkcji danej rośliny ale również ukryty w wypadku struktury „kalkulacyjnej” w różnych składnikach złożonych. I tak, płace robotników wykazane w strukturze rodzajowej, są to płace nie tylko za prace bezpośrednio wykonane przy produkcji, np. pszenicy, ale również płace

Tabela 30

Produkcja roślinna — jednostkowe koszty i plony

Wyszczególnienie	Koszty brutto na 1 ha zł			Plony q/ha			Koszt produkcji 1 q zł		
	1973/74	1974/75	1975/76	1973/74	1974/75	1975/76	1973/74	1974/75	1975/76
Pszénica ozima	10480	10884	11433	33,1	36,2	36,1	270	255	268
Pszénica jara	9704	10335	10539	29,1	35,1	29,0	293	256	321
Zyto ozime	9575	10157	10432	28,3	29,6	28,3	281	289	309
Jęczmień ozimy	9242	9819	10244	31,5	35,5	35,4	260	243	254
Jęczmień jary	9326	9434	10041	29,8	34,0	29,4	279	244	305
Owies	9558	9657	10144	26,5	33,7	24,9	323	250	367
Kukurydza-ziarno	.	.	13148	.	.	58,2	.	.	195
Rzepak ozimy	11601	12892	13152	18,8	22,5	25,2	617	573	522
Groch	11251	12460	12968	18,2	16,4	17,8	512	648	619
Strączkowe pastewne									
— ziarno	9099	10299	11079	11,6	13,5	10,3	680	675	922
Buraki cukrowe									
przemysłowe	20750	21955	21965	306	307	269	56	59	67
Ziemiaki	21569	23516	22674	167	184	147	129	128	154
Buraki pastewne	20105	22892	23185	451	495	416	43	45	54
Kukurydza — zielonka	9529	10703	11024	412	365	366	23	29	30
Koniczyna i lucerna									
— zielonka	7285	7611	8472	292	293	282	22	23	26
Strączkowe — zielonka	8061	8475	8814	240	219	195	31	36	43
Poplony ozime — zielonka	5213	6202	7082	172	159	163	30	39	43
Łąka — zielonka	4465	4758	4885	263	270	274	17	18	18
Pastwisko — zielonka	2735	3220	3411	238	238	232	11	14	15

za prace wykonane przy zaopatrzeniu w środki produkcji, przy remoncie środków trwałych, przy dozorze mienia, przy produkcji pasz itd. (Koszt obornika pozostawiony celowo jako odrębny składnik rodzajowej struktury kosztów, można by także rozdzielić na proste składniki, a zatem wydzielić płace, materiały na remonty i inne składające się na koszt utrzymania zwierząt produkujących obornik). W strukturze rodzajowej występują też niekiedy składniki kosztów na pozór nie związane z daną produkcją jak np. koszt ochrony roślin, czy koszt nawozów mineralnych w strukturze produkcji zwierzęcej, lub pasze treściwe w kosztach produktów roślinnych. Wynika to z podziału na proste składniki kosztu pasz własnych skarmionych zwierzętami, czy też z podziału kosztu pracy koni użytych przy produkcji roślin.

Praktyczna przydatność rodzajowej struktury kosztów jednostkowych polega na wykorzystaniu jej procentowego ujęcia do łatwych rozważań liczbowych (= kalkulacji) co do wpływu zmiany, np. poziomu godzinowych płac, bądź cen poszczególnych środków produkcji na zmianę jednostkowego kosztu danego produktu. Posługujemy się w tym celu wzorem:

$$x = \frac{a \cdot b}{100} \quad \text{gdzie:}$$

x — procentowa zmiana kosztu jednostki produktu,

a — udział procentowy interesującego nas składnika kosztu w strukturze kosztu produktu,

b — procentowa zmiana danego składnika kosztu.

Dla przykładu podajemy obliczenie wpływu podniesienia kosztu pasz treściwych o 40% na jednostkowy koszt produkcji żywca wieprzowego:

$$x = \frac{50,6 \cdot 40}{100} = 20,2\%$$

Z obliczenia wynika, że podniesienie ceny pasz treściwych o 40% spowoduje wzrost kosztu 1 q żywca wieprzowego o 20,24%. W wypadku zmiany cen kilku składników kosztu (środków produkcji) sumuje się ich wpływ na zmianę jednostkowego kosztu produktu o czym nie można zapominać przy regulacji cen produktów i środków produkcji.

Im większy jest udział konkretnego składnika kosztu w strukturze jednostkowego kosztu produktu, tym silniej wpływa zmiana ceny tego składnika na zmianę kosztu produktu.

Dynamika jednostkowych kosztów produkcji 16 Zjednoczeń PPGR w latach 1973/74—1975/76

Średnie jednostkowe koszty produkcji i plony zestawione na tabeli 30 dla 3 lat uwidaczniają stopniowy coroczny wzrost kosztów na 1 ha uprawy wszystkich roślin. Spowodowane to było podniesieniem poziomu płac, cen paliwa i niektórych innych materiałów. Wielkość i kierunek zmian kosztów 1 q poszczególnych ziemiopłodów uzależnione były od poziomu plonów w kolejnych latach. Warunki atmosferyczne w 1974 r. były

Produkcja na 1 ha użytków rolnych w

Wyszczególnienie	1973/74						1974/75	
	roślinna		zwierzęca		razem		roślinna	
	j. zb.	wsk.	j. zb.	wsk.	j. zb.	wsk.	j. zb.	wsk.
Produkcja globalna	38,0	100	22,1	100	60,1	100	39,4	104
Produkcja towarowa	14,1	100	17,9	100	32,0	100	14,9	106

wyraźnie korzystne dla wegetacji roślin i plony wszystkich w zasadzie roślin zebranych w 1974/75 r. były stosunkowo wysokie. Stąd też nastąpiło obniżenie się kosztów produkcji 1 q mimo wspomnianego wyżej wzrostu kosztów na 1 ha. W roku następnym jedynie rzepak wykazał dalszy wzrost plonów, a pszenica ozima i jęczmień ozimy utrzymały się na poziomie poprzedniego roku. Plony pozostałych zbóż uległy obniżeniu do poziomu 1973/74 r., zaś plony okopowych spadły bardzo wyraźnie, powodując znaczny wzrost ich jednostkowych kosztów.

Koszty utrzymania zwierząt wykazały w porównywanym okresie, ogólnie biorąc, nieznaczne zmiany. Wzrosły nieco koszty utrzymania bydła (za wyjątkiem cieląt) i owiec przy niezmiennym koszcie utrzymania trzody chlewnej. Ze względu na intensywne zwiększanie pogłowia zwierząt, wzrost jednostkowych wydajności mleka i przyrostu tuczników zaznaczył się bardzo nieznacznie. Wyraźniejsza poprawa wydajności widoczna jest przy produkcji wełny.

Tendencja obniżania się jednostkowych kosztów produkcji zaznaczyła się lekko przy produkcji cieląt i żywca wieprzowego, natomiast wzrastały stopniowo koszty produkcji żywca wołowego.

Zestawienie produkcji globalnej i towarowej wyrażonych w przeliczeniowych jednostkach zbożowych na 1 ha użytków rolnych (tabela 32) przedstawia zmiany zachodzące w kolejnych latach. Wskaźniki obliczone w stosunku do wielkości 1973/74 przyjętych za 100, uwidaczniają w zakresie produkcji roślinnej utrzymanie się globalnej produkcji na niezmiennym poziomie przy wzroście towarowej produkcji o 4%. W zakresie produkcji zwierzęcej następował szybki wzrost produkcji, przy czym również silniejszy produkcji towarowej niż globalnej. Produkcja roślinna i zwierzęca łącznie wzrosła w 1975/76 r. w stosunku do 1973/74 r. o 4% dla produkcji globalnej i o 14% dla towarowej.

Orientacyjne obliczenie wpływu nowych cen ustalonych w 1976 r. na jednostkowe koszty i opłacalność produktów rolnych — na przykładzie produkcji 1975/76 r.

W celu orientacyjnego określenia wpływu regulacji cen środków produkcji i produktów dokonanej w 1976 r. (po 1 lipca) na opłacalność produktów rolnych, wykonano obliczenie jednostkowych kosztów produkcji

Tabela 32

przeliczeniowych jednostkach zbożowych

1974/75				1975/76					
zwierzęca		razem		roślinna		zwierzęca		razem	
j. zb.	wsk.	j. zb.	wsk.	j. zb.	wsk.	j. zb.	wsk.	j. zb.	wsk.
24,1	109	63,5	106	37,9	100	24,9	113	62,8	104
20,2	113	35,1	110	14,7	104	21,9	122	36,6	114

1975/76 r. przy zastosowaniu nowych cen środków produkcji i porównano je z jednostkowymi kosztami obliczonymi według cen obowiązujących w okresie wytwarzania produkcji 1975/76 roku.

Tabela 33

**Wpływ zmiany cen na jednostkowe koszty i opłacalność
produkcji roślinnej 1975/76 r.
(średnie dla 16 Zjednoczeń PPGR)**

Roślina	Koszt 1 q zł		Wskaź- niki wzrostu kosztów jednost- kowych	Wskaź- niki wzrostu cen produk- tów	Wskaźniki opłacalności	
	ceny 1975/76	nowe ceny ^a			ceny 1975/76	nowe ceny ^a
Pszennica ozima	268	346	1,29	1,33	149	153
Pszennica jara	321	414	1,29	1,33	125	128
Zyto	309	400	1,29	1,50	97	113
Jęczmień ozimy	254	326	1,28	1,33	150	155
Jęczmień jary	305	391	1,28	1,33	125	129
Owies	367	473	1,29	1,50	82	95
Kukurydza — ziarno	195	248	1,27	1,28	236	238
Rzepak	522	662	1,27	1,12	182	160
Groch	619	790	1,28	1,30	336	342
Strączkowe pastewne — ziarno	922	1195	1,30	1,40	149	161
Buraki cukrowe	67	86	1,28	1,12	146	128
Buraki pastewne	54	69	1,28	.	.	.
Ziemniaki	154	201	1,31	1,21	91	85
Kukurydza — zielonka	30	38	1,27	.	.	.
Koniczyna i lucerna — zielonka	26	34	1,31	.	.	.
Strączkowe i inne pastewne w plonie głównym — zielonka	43	54	1,26	.	.	.
Poplony ozime — zielonka	43	58	1,35	.	.	.
Poplony jare — zielonka	48	63	1,31	.	.	.
Łąka zielonka	18	23	1,28	.	.	.
Pastwisko — zielonka	15	19	1,27	.	.	.

^a ustalone w 1976 r. (bez korekt dokonanych w 1977 r.)

Należy podkreślić, że obliczenie to nie jest oczywiście zbyt precyzyjne. Zostało ono wykonane w oparciu o strukturę jednostkowych kosztów poszczególnych produktów zestawione w rodzajowym układzie kosztów (27 składników kosztu), przy zastosowaniu wskaźników wzrostu cen dla poszczególnych rodzajów kosztu. Nieprecyzyjność dokonanych przeliczeń polega na tym, że ze względu na brak szczegółowych danych zastosowano z konieczności wskaźniki zmiany cen dla grup materiałów do remontu, mieszanek pasz treściwych, środków ochrony roślin itp. co mogło spowodować pewne nieścisłości.

Tabela 34

**Wpływ zmiany cen na jednostkowe koszty produkcji zwierzęcej 1975/76 r.
(średnie dla 16 Zjednoczeń PPGR)**

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Koszt jednostkowy zł		Wskaźniki wzrostu		Wskaźniki opłacalności	
		ceny 1975/76	nowe ceny ^a	kosz- tów jedno- stko- wych	cen pro- duk- tów	ceny 1975/76	nowe ceny ^a
Bydło mleczne — mleko	ltr	4,98	6,61	1,33	1,27	82	79
Cieleta — przyrost	kg	28,8	41,1	1,43	1,21	97	83
Jałowizna	szt.	9507	12776	1,34	1,27	94	91
Młode opasy — przyrost	kg	46,4	63,5	1,37	1,19	58	54
Maciory — prosięta	szt.	854	1207	1,41	1,70	41	50
Tucz trzody chlewnej							
— przyrost	kg	29,2	41,3	1,41	1,19	108	91
Owce — wełna	kg	205	281	1,37	.	123	.

^a ustalona w 1976 r. (bez korekt dokonanych w 1977 r.)

Z przedstawionego na tabelach 33 i 34 porównania jednostkowych kosztów produkcji 1975/76 r. obliczonych według faktycznych cen tego roku i według nowych cen ustalonych dla roku następnego, wynika poprawa opłacalności zbóż i roślin strączkowych uprawianych na ziarno. Wyższy wskaźnik wzrostu cen żyta i owsa niż pozostałych zbóż jest niewątpliwie słuszny, niemniej ze względu na zdecydowanie nieopłacalne ceny tych zbóż w okresie przed regulacją, poprawa ich jest jeszcze niedostateczna. Wskaźnik opłacalności żyta, jakkolwiek wykazuje rentowną produkcję daleko jeszcze odbiega od wskaźników opłacalności pszenicy i jęczmienia, zaś produkcja owsa wykazuje w dalszym ciągu nieopłacalność. Pogorszyła się nieco w związku z regulacją cen opłacalność rzepaku i buraków cukrowych, niemniej produkty te pozostały nadal zdecydowanie rentowne. Zdecydowanie nieopłacalne pozostały ziemniaki konsumpcyjne w warunkach niskich plonów 1975 r. Ze względu na wyższy wskaźnik wzrostu jednostkowego kosztu ziemniaków niż ich ceny rentowność ziemniaków uległa pogorszeniu. W tym wypadku, obok potrzebnej, naszym zdaniem, dodatkowej korekty ceny ziemniaków, konieczne jest przede wszystkim zwrócenie pilnej uwagi na wszelkie czynniki wa-

Tabela 35

Struktura kosztów jednostkowych netto w układzie rodzajowym w zł i % na 1 tonę

Wyszczególnienie	Pszemica ozima				Ziemniaki			
	ceny 1975/76		nowe ceny		ceny 1975/76		nowe ceny	
	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%
Place administracji	80	3,0	102	2,9	49	3,2	62	3,1
Place robotników	393	14,7	499	14,4	346	22,5	439	21,9
Nasiona i sadzeniaki	236	8,8	368	10,6	248	16,1	350	17,4
Nasiona na nawozy zielone	10	0,4	13	0,4	2	0,1	3	0,1
Nawozy mineralne	344	12,8	416	12,0	97	6,3	117	5,8
Wapno	18	0,7	36	1,0	5	0,3	10	0,5
Obornik	506	18,9	592	17,1	137	8,9	160	8,0
Środki ochrony roślin	47	1,7	61	1,8	34	2,2	44	2,2
Amortyzacja	379	14,1	511	14,8	232	15,1	313	15,6
Materiały do remontów	125	4,7	187	5,4	82	5,3	123	6,1
Remonty zlecone	58	2,2	76	2,2	29	1,9	38	1,9
Energia elektryczna	27	1,0	30	0,9	17	1,1	19	1,0
Opał	4	0,1	4	0,1	3	0,2	4	0,2
Paliwo i smary	164	6,1	181	5,2	79	5,1	87	4,3
Pasze treściwe z zakupu	2	0,1	4	0,1	2	0,1	3	0,2
Leczenie	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Delegacje	5	0,2	6	0,2	3	0,2	4	0,2
BHP	23	0,9	28	0,8	15	1,0	18	0,9
Socjalne	17	0,6	23	0,7	10	0,7	13	0,6
Transport obcy	31	1,1	40	1,2	19	1,2	25	1,2
Podatek gminny	8	0,3	10	0,3	5	0,3	6	0,3
Renta gruntowa	22	0,8	44	1,3	14	0,9	28	1,4
Inne wydatki	160	6,0	208	6,0	99	6,4	129	6,4
Narzut dla Zjednoczeń	21	0,8	23	0,6	13	0,9	14	0,7
Razem	2680	100,0	3462	100,0	1540	100,0	2009	100,0

Tabela 36

Struktura kosztów jednostkowych netto w układzie rodzajowym w zł i %

Wyszczególnienie	Bydło mleczne na 1000 ltr mleka				Tuczniaki i warchlaki użytkowe na 100 kg przyrostu			
	ceny 1975/76		nowe ceny		ceny 1975/76		nowe ceny	
	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%
Place administracji	173	3,5	220	3,3	66	2,3	84	2,0
Place robotników	1280	25,7	1626	24,6	347	11,9	441	10,7
Nasiona i sadzeniaki	137	2,8	192	2,9	31	1,1	44	1,1
Nasiona na nawozy zielone	4	0,1	5	0,1	0	0,0	0	0,0
Nawozy mineralne	339	6,8	410	6,2	26	0,9	31	0,7
Wapno	10	0,2	20	0,3	0	0,0	0	0,0
Obornik	306	6,2	358	5,4	36	1,2	42	1,0
Środki ochrony roślin	29	0,6	37	0,6	5	0,2	6	0,1
Amortyzacja	603	12,1	814	12,3	180	6,2	243	5,9
Materiały do remontów	261	5,2	391	5,9	92	3,2	138	3,3
Remonty zlecone	75	1,5	98	1,5	22	0,7	28	0,7
Energia elektryczna	59	1,2	65	1,0	22	0,7	24	0,6
Opał	7	0,1	9	0,1	5	0,2	6	0,1
Paliwo i smary	227	4,6	250	3,8	62	2,1	68	1,6
Pasze treściwe z zakupu	578	11,6	942	14,2	1476	50,6	2184	52,9
Mieko chude	—	—	—	—	48	1,6	126	3,1
Pasze inne z zakupu	168	3,4	209	3,2	217	7,4	288	7,0
Inseminacja	45	0,9	67	1,0	—	—	—	—
Leczenie	56	1,1	73	1,1	47	1,6	61	1,5
Delegacje	10	0,2	12	0,2	4	0,1	5	0,1
BHP	51	1,0	61	0,9	19	0,7	23	0,6
Socjalne	36	0,7	49	0,7	14	0,5	19	0,5
Transport obcy	67	1,3	86	1,3	27	0,9	35	0,8
Podatek gminny	16	0,3	19	0,3	6	0,2	7	0,2
Renta gruntowa	48	1,0	96	1,5	17	0,6	34	0,8
Inne wydatki	350	7,0	455	6,9	135	4,6	176	4,3
Narzut dla Zjednoczeń	45	0,9	49	0,7	16	0,5	18	0,4
Razem	4980	100,0	6613	100,0	2920	100,0	4131	100,0

runkujące podniesienie w pgr plonów ziemniaków, o czym była mowa już w poprzednich rozdziałach.

Jednostkowe koszty produktów zwierzęcych w warunkach nowych cen środków produkcji wykazały bardzo duży wzrost (33 do 43%). Spowodowane to zostało przede wszystkim znacznym podniesieniem cen pasz przemysłowych. W warunkach niezbyt jeszcze wysokich wydajności zwierząt, produkcja zwierzęca w państwowych gospodarstwach rolnych nie tylko pozostała nierentowna, ale (za wyjątkiem produkcji prosiąt) nastąpiło pogorszenie jej opłacalności.

Dla przykładu przedstawiamy zestawienie kilku struktur jednostkowych kosztów ujętych w rodzajowym układzie elementów przy cenach środków produkcji i poziomie płac obowiązujących w 1975/76 r. i ustalonych w lipcu 1976 r. Struktury te wyrażone w złotych i w procentach dotyczą w zakresie produkcji roślinnej pszenicy ozimej i ziemniaków, zaś w produkcji zwierzęcej mleka i tuczu trzody chlewnej.

Ogólnie można zauważyć, że wskutek zmiany cen prawie wszystkich elementów kosztu, zmiany proporcji poszczególnych składników nie były duże. Przy wzroście jednostkowego kosztu produkcji pszenicy ozimej o 29,2%, różnice udziału poszczególnych elementów w procentowej strukturze kosztu wahały się od 0 do 1,8 a przy ziemniakach od 0 do 1,3 — przy wzroście kosztu 1 tony o 30,5%. Podobnie przy produkcji mleka, przy wzroście kosztu 1000 litrów o 32,8%, różnice udziału poszczególnych składników kosztu w procentowej strukturze wahały się od 0 do 2,6%, zaś przy tuczu trzody chlewnej od 0 do 2,3% przy wzroście kosztu 1 tony o 41,5%.

Tabela 37

Struktura kosztów jednostkowych netto w układzie kalkulacyjnym w %

Wyszczególnienie	Pszenica ozima		Ziemniaki	
	ceny 1975/76	nowe ceny	ceny 1975/76	nowe ceny
Robotnicy	3,5	3,4	11,3	11,0
Siła pociągowa	6,8	6,5	8,7	8,4
Kombajny i maszyny specjalne	6,4	6,5	6,0	6,2
Nasiona	8,4	10,1	16,1	17,4
Środki ochrony roślin	1,7	1,7	2,2	2,2
Nawozy mineralne	12,2	11,4	6,2	5,7
Nawożenie organiczne	22,8	21,4	11,2	10,4
Koszty wspólne roślinne	7,8	8,0	8,8	8,9
Koszty ogólnogospodarcze	26,6	27,2	29,5	29,8
Stanowisko po motylkowych	3,8	3,8	—	—
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0

Różnice udziału poszczególnych złożonych składników kosztu w strukturze kosztów przedstawionej w układzie kalkulacyjnym były również niewielkie (tabele 37 i 38),

w strukturze kosztu pszenicy ozimej od 0 do 1,70%

„ „ ziemniaków od 0 do 1,30%

„ „ mleka od 0 do 2,60%

„ „ żywca wieprzowego od 0 do 2,40%.

Tabela 38

Struktura kosztów jednostkowych netto w układzie kalkulacyjnym w %

Wyszczególnienie	Bydło mleczne		Tucz trzody chlewnej	
	ceny 1975/76	nowe ceny	ceny 1975/76	nowe ceny
Pasze ogółem	53,1	53,9	67,0	69,4
w tym treściwe	11,8	14,4	51,4	53,5
Ściółka	1,7	1,6	1,0	0,9
Utrzymanie buhaja, inseminacja	0,9	1,0	—	—
Opał	—	—	0,1	0,1
Robotnicy	14,1	13,5	6,1	5,5
Siła pociągowa	4,0	3,8	3,1	2,8
Koszty weterynaryjne	1,1	1,1	1,6	1,5
Utrzymanie środków trwałych	4,3	4,4	2,6	2,5
Koszty pośrednie	20,8	20,7	18,5	17,3
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0

Struktury jednostkowych kosztów obliczone dla produkcji 1975/76 r. według nowych cen będą mogły być porównywane ze strukturami kosztów, które zostaną obliczone dla produkcji roku następnego.

Metoda obliczenia jednostkowych kosztów produkcji zastosowana w skali Zjednoczeń Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej

Dla obliczenia jednostkowych kosztów w skali Zjednoczeń PPGR zastosowano metodę rozdzielczą uorganicznioną stosowaną od wielu lat w IER przy obliczaniu kosztów jednostkowych w państwowych przedsiębiorstwach rolnych.

Istotne różnice przy obliczaniu jednostkowych kosztów w skali Zjednoczeń w porównaniu z obliczeniami w konkretnych przedsiębiorstwach zachodzą jedynie w technice obliczeń przy określaniu miejsca powstawania kosztów, a stąd również w precyzji ustalenia niektórych składników jednostkowych kosztów.

Zasady przyjętej w tym opracowaniu metody rozdzielczej — uorganicznionej są następujące:

a) Koszty bezpośrednie, czyli te nakłady, które są bezspornie dokonywane dla konkretnego produktu lub usługi, przydzielane są bezpośrednio na odpowiednie rachunki produkcyjne (główne) lub za pośrednictwem odpowiednich nośników kosztu.

b) Koszty zestawione na rachunkach rozdzielczych, do których zaliczamy koszt utrzymania budynków, warsztaty naprawcze, park maszynowy oraz takie koszty złożone jak koszt nawożenia organicznego, koszty ogólnoprodukcyjne i koszty ogólnogospodarcze, dopiero na końcu okresu obrachunkowego rozdzielane są między rachunki główne, lub przejściowo między inne rozdzielcze rachunki.

Sposoby podziału rachunków rozdzielczych są różne zależnie od charakteru kosztu. Koszty remontów bieżących rozdzielane są proporcjonalnie do wysokości amortyzacji środków trwałych. Koszt siły pociągowej i koszt kombajnu zbożowego rozdzielany jest przy pomocy nośników kosztu jakim są godziny pracy traktora, czy kombajnu, przydzielone poszczególnym rachunkom.

c) Obciążenie produkcji roślinnej kosztem nawożenia organicznego jest jednym z najbardziej dyskusyjnych zagadnień metodycznych. Sposób podziału kosztu nawożenia organicznego, przyjęty w niniejszym opracowaniu opiera się na poglądzie, że nawożenie organiczne powtarzające się w zasadzie regularnie co kilka lat, jest zabiegiem mającym na celu utrzymanie gleby w stałej żyzności. Nawożenie organiczne traktowane jest więc jako nawożenie gleby a nie rośliny. Zgodnie z tym poglądem stosowanie obornika pod rośliny okopowe, rzepak lub zielonki wynika nie tyle z wymagań tych roślin pod względem konieczności otrzymania obornika „pod korzeń”, ile ze złego znośzenia przez zboża bezpośredniego nawożenia obornikiem (wyleganie). Zgodnie z przyjętą zasadą koszty związane z nawożeniem organicznym rozdzielane są równomiernie na całą powierzchnię nawożonych gruntów ornych i sadów. Jeżeli obornik jest stosowany również na trwałe użytki zielone wówczas ta ilość obornika i odpowiednia część innych kosztów nawożenia zostaje wyłączona z kosztów przypadających na grunty orne i sady. Koszt wapna i pracy przy wapnowaniu gruntów ornych i sadów zaliczone są do rachunku nawożenia organicznego. Wapno stosowane na trwałe użytki zielone przydzielone jest bezpośrednio na ich rachunek.

d) Koszty tzw. „pośrednie”, do których zaliczane są koszty ogólnoprodukcyjne (wspólne) działów produkcyjnych oraz koszty ogólnogospodarcze, rozdzielone zostały przy pomocy następujących kluczy podziałowych.

Od sumy kosztów ogólnogospodarczych odjęte zostały narzuty kosztów ustalone dla zakładów przemysłu rolnego, inwestycji wykonanych sposobem gospodarczym, usług świadczonych poza przedsiębiorstwem, oraz szacunkowo przyjęty narzut kosztów ogólnogospodarczych na trwałe użytki zielone (= 20% kosztów ogólnogospodarczych przypadających na 1 ha użytków rolnych). Pozostałe koszty ogólnogospodarcze są rozdzielone między produkcję roślinną i zwierzęcą proporcjonalnie do ich wartości wyrażonej w przeliczeniowych jednostkach zbożowych. Ten sam klucz

podziałowy stosowany jest przy rozdziale kosztów ogólnogospodarczych między grupy zwierząt. Natomiast podział kosztów ogólnogospodarczych w dziale produkcji roślinnej dokonywany jest proporcjonalnie do wielkości kosztów bezpośrednich poniesionych przy produkcji poszczególnych roślin. Koszty ogólnoprodukcyjne (wspólne) zestawione zostały jedynie dla działu produkcji roślinnej. W produkcji zwierzęcej wszystkie, w zasadzie, koszty zostały bezpośrednio przydzielone do poszczególnych grup zwierząt. Koszty wspólne działu produkcji roślinnej są rozdzielane między produkowane ziemiopłody proporcjonalnie do wielkości kosztów bezpośrednich. Do kosztów bezpośrednich stanowiących klucz podziałowy nie jest zaliczany koszt nasion i koszt nawożenia organicznego.

e) Koszt stanowiska po roślinach motylkowych. Rośliny motylkowe, dzięki gromadzeniu na korzeniach azotu pobieranego z powietrza i innym właściwościom, pozostawiają po sobie dobre stanowiska wpływające na zwiększenie plonów innych roślin, dlatego też zgodnie z zasadami metody rozdzielczej uorganicznej, rośliny następujące po roślinach motylkowych, powinny „zapłacić za to stanowisko. Wartość stanowiska po roślinach motylkowych wyceniona została szacunkowo na 1000 zł, jako równa wartości ugoru czarnego, określonej metodą poniesionych kosztów. Wartość stanowiska odjęta jest od kosztów poniesionych przy produkcji roślin motylkowych, a dodana do kosztów produkcji zbóż i rzepaku, przy uwzględnieniu udziału tych grup roślin w strukturze zasiewów.

f) Obliczenie jednostkowego kosztu wytwarzanych produktów. Jednostkowym kosztem produktu są, jak wiadomo, koszty przypadające na jednostkę produktu (na 1 q, na 1 litr, na 1 kg itp.). Jeżeli dzięki poniesionym nakładom uzyskiwany jest tylko jeden rodzaj produktu wówczas obliczenie jest proste (np. ziemniaki, siano łąkowe itp.). W wypadku uzyskiwania obok produktu głównego również produktów ubocznych dzięki wspólnie ponoszonym nakładom, od sumy poniesionych kosztów odejmowana jest szacunkowa wartość produktu ubocznego (słoma, liście, obornik) a pozostałe koszty dzielone są przez liczbę jednostek produktu głównego (ziarno, korzenie, przyrost żywej wagi tuczników). W wypadku występowania kilku produktów głównych (np. wełna, mleko i żywiec przy chowie owiec) poniesione koszty, po odjęciu wartości produktu ubocznego (obornik) rozdzielane są między produkty główne na zasadzie tzw. produkcji sprzężonej, a więc proporcjonalnie do ich wartości wyrażonej w jednostkach przeliczeniowych.

Technika obliczania jednostkowych kosztów produkcji w skali Zjednoczeń PPGR

Wyjściowy materiał liczbowy do kalkulacji wykonanej w skali Zjednoczeń PPGR stanowiła sprawozdawczość finansowa i rzeczowa roku gospodarczego 1975/76 uzupełniona sprawozdaniami rzeczowymi poprzedniego roku w zakresie nawozów mineralnych i nasion zużytych pod kalkulowane rośliny zebrane w 1975/76.

Sprawozdawczość finansowa PPGR, ujęta w układzie rodzajowym, nie wskazuje, jak wiadomo, miejsc powstawania nakładów produkcyjnych, co jest konieczne dla obliczenia metodą rozdzielczą jednostkowych kosztów poszczególnych produktów.

Podział nakładów, zestawionych rodzajowo w sprawozdaniu z dochodów i nakładów, na miejsca ich powstawania ułatwiają w pewnym stopniu sprawozdanie z zatrudnienia i płac (podział płac między działy), sprawozdanie ze stanu i ruchu środków trwałych (podział amortyzacji między budynki, inwentarz martwy i melioracje), oraz sprawozdania rzeczowe, w których podane jest zużycie pasz treściwych przez poszczególne gatunki zwierząt i zużycie paliwa przez poszczególne rodzaje samobieżnych maszyn.

W celu rozdzielenia wszystkich rodzajów nakładów na miejsca ich powstawania, konieczne było opracowanie odpowiednich kluczy podziałowych na podstawie parametrów i struktur kosztów uzyskanych z reprezentacji badanych przedsiębiorstw w poszczególnych Zjednoczeniach, a mianowicie:

a) Nawozy mineralne. Kluczem do podziału faktycznego zużycia NPK i Ca podanego w sprawozdaniu rzeczowym dotyczącym zużycia nawozów mineralnych pod zbiory w 1975 r. jest zużycie obliczone dla faktycznych powierzchni poszczególnych roślin przy dawkach czystego składnika jakie były stosowane w zbadanej reprezentacji. Cena nawozów mineralnych była korygowana przez porównanie cennikowej wartości z faktyczną wartością zużytych nawozów.

b) Koszt środków ochrony roślin. Wobec braku w sprawozdawczości pgr danych dotyczących wartości zużytych środków ochrony roślin w skali Zjednoczenia, jedyną możliwość stanowiło przeniesienie na skalę Zjednoczeń kosztów ochrony roślin przypadających na 1 ha poszczególnych roślin ustalonych w badanej reprezentacji.

c) Pasze. W oparciu o sprawozdawczość rzeczową przyjęto zużycie pasz treściwych dla poszczególnych gatunków zwierząt z podziałem na mieszanki treściwe i ziarno zbóż oraz innych roślin. Podział pasz treściwych między grupy zwierząt danego gatunku dokonany został przy pomocy klucza podziałowego opartego o dawki pasz treściwych stosowane w reprezentacji przedsiębiorstw. Globalne zużycie innych pasz pochodzących z zakupu ustalono jako różnicę między wartością zakupu pasz (skorygowaną o różnicę zapasów) i wartością zakupionych pasz treściwych. Podział tych pasz między grupy zwierząt dokonano posługując się kluczem opartym o wielkości wynikające z reprezentacji. Na tej samej zasadzie rozdzielono między grupy zwierząt pasze własnej produkcji. Globalne zużycie pasz własnej produkcji (okopowe pastewne i pasze objętościowe suche i soczyste) ustalono w oparciu o sprawozdawczość rzeczową, biorąc pod uwagę produkcję globalną, zużycie na susz i ubytki naturalne. Zużycie ziemniaków i mleka na paszę przyjęto według sprawozdawczości.

d) Wartość zużytego paliwa płynnego i stałego podaną w sprawozdawczości rozdzielono (po odjęciu wartości opału zużytego dla przemysłu rolnego) na odpowiednie rachunki przy pomocy klucza podziałowego

skonstruowanego na podstawie ilości paliwa podanego w sprawozdawczości z podziałem na traktory, kombajny zbożowe, samochody i inne maszyny, oraz ilości zużytych innych paliw i opału ustalonych w oparciu o parametry przyjęte z reprezentacji (parniki, przygotowanie pasz, ogrzewanie biur, warsztaty, szklarnie itp.).

e) Faktyczny koszt amortyzacji podanej w sprawozdawczości z podziałem na budynki i budowle, inwentarz martwy oraz melioracje, po wydzieleniu amortyzacji zakładów przemysłu rolnego i budynków mieszkalnych, rozdzielono między (dostosowane do wymagań kalkulacji) grupy budynków i inwentarza martwego. Klucz podziałowy dla amortyzacji budynków inwentarskich ustalono w oparciu o (wynikający ze szczegółowych badań w przedsiębiorstwach) koszt amortyzacji przypadający na 1 sztukę poszczególnych grup zwierząt. Dla budynków o charakterze ogólnym i innych wykorzystano parametry ustalone w odniesieniu do powierzchni gruntów, stosunku do amortyzacji budynków mieszkalnych, do powierzchni pod szkłem itp. Kluczem podziałowym dla rozdzielania faktycznej amortyzacji inwentarza martwego między odpowiednie grupy maszyn i narzędzi, była amortyzacja obliczona w oparciu o ilościowe stany maszyn i roczne jednostkowe stawki amortyzacyjne.

f) Koszt zużytych materiałów do remontu i innych, po odjęciu materiałów zużytych dla przemysłu rolnego, do remontu budynków mieszkalnych (podane w sprawozdawczości) oraz materiałów zużytych na inwestycje wykonane sposobem gospodarczym, rozdzielony został na materiały do remontu pozostałych budynków, inwentarza, martwego i inne, przy pomocy klucza podziałowego ustalonego w oparciu o dane ze zbieranej reprezentacji przedsiębiorstw. Koszty remontów, na które składają się płace i materiały, rozdzielone zostały między poszczególne grupy budynków i inwentarza martwego proporcjonalnie do wysokości amortyzacji.

g) Koszt remontów wykonanych systemem zleconym, po odjęciu kosztów przypadających na budynki mieszkalne i przemysł rolny (wykazane w sprawozdawczości) rozdzielony został między odpowiednie grupy środków trwałych przy pomocy klucza podziałowego skonstruowanego w oparciu o parametry ustalone w reprezentacji.

h) Fundusz płac rozdzielony został na miejsca powstawania kosztu przy wykorzystaniu danych sprawozdania z zatrudnienia i płac oraz parametrów uzyskanych na podstawie badań prowadzonych w przedsiębiorstwach w zakresie pracochłonności poszczególnych roślin, grup zwierząt, działów usługowych i innych.

i) Nakłady ilościowe siły pociągowej mechanicznej i żywej oraz kombajnów zbożowych, których ogólne wykorzystanie wynika ze sprawozdawczości, rozdzielone zostały między odpowiednie rachunki rozdzielcze i główne w oparciu o parametry opracowane w wyniku szczegółowych badań prowadzonych w przedsiębiorstwach.

*
*   *
*

W związku ze zmianami zachodzącymi w pgr w zakresie organizacji przedsiębiorstw i stosowanych technologii produkcji, dla możliwie realnego obliczania jednostkowych kosztów w makroskali, konieczne są równoległe coroczne badania w wytypowanej reprezentacji przedsiębiorstw celem ustalenia kluczy podziałowych i parametrów, umożliwiających podział odpowiednich elementów kosztu na miejsca ich powstania.

Nakłady na produkcję pszenicy

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	417	536	414	398	332	462
Siła pociągowa	715	850	892	818	828	624
Kombajny	925	785	766	838	1016	599
Nasiona	978	993	950	902	1027	964
Środki ochrony roślin	70	170	280	160	300	190
Nawozy mineralne	754	1458	1154	774	626	1672
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	6337	7345	7119	6781	6791	6803
Koszty ogólnoprodukcyjne	844	980	1045	848	623	845
Koszty ogólnogospodarcze	2132	3209	3313	2758	2709	3160
Koszt stanowiska	446	537	532	343	311	577
Razem koszty brutto	9759	12071	12009	10730	10434	11385
Wartość słomy	1479	1838	2021	1746	1570	1533
Koszt produkcji ziarna	8280	10233	9988	8984	8864	9852
Plon q/ha	26,8	36,8	37,7	32,3	27,9	31,8
Koszt 1 q ziarna	309	278	265	278	318	310
						W pro-
Robotnicy	4,3	4,4	3,5	3,7	3,2	4,0
Siła pociągowa	7,3	7,0	7,4	7,6	7,9	5,5
Kombajny	9,5	6,5	6,4	7,8	9,7	5,3
Nasiona	10,0	8,2	7,9	8,4	9,9	8,5
Środki ochrony roślin	0,7	1,4	2,3	1,5	2,9	1,7
Nawozy mineralne	7,7	12,1	9,6	7,2	6,0	14,7
Nawożenie organiczne	25,4	21,2	22,2	27,0	25,5	20,1
Razem koszty bezpośrednie	64,9	60,8	59,3	63,2	65,1	59,8
Koszty pośrednie	30,5	34,7	36,3	33,6	31,9	35,1
Koszt stanowiska	4,6	4,5	4,4	3,2	3,0	5,1
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję pszenicy

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	374	512	395	362	320	438
Siła pociągowa	672	758	845	812	773	584
Kombajny	849	725	674	774	870	571
Nasiona	793	911	788	668	871	892
Środki ochrony roślin	70	140	300	80	180	150
Nawozy mineralne	640	1214	832	671	591	1385
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	5876	6813	6497	6258	6267	6312
Koszty ogólnoprodukcyjne	763	864	908	766	550	744
Koszty ogólnogospodarcze	1928	2830	2877	2491	2387	2787
Koszt stanowiska	446	537	532	343	311	577
Razem koszty brutto	9013	11044	10814	9858	9515	10420
Wartość słomy	860	1448	1118	1286	933	1053
Koszt produkcji ziarna	8153	9596	9696	8572	8582	9367
Plon q/ha	14,6	33,4	24,0	27,5	15,6	25,2
Koszt 1 q ziarna	558	287	404	312	550	372
						W pro-
Robotnicy	4,1	4,6	3,7	3,7	3,4	4,2
Siła pociągowa	7,5	6,9	7,8	8,2	8,1	5,6
Kombajny	9,4	6,6	6,2	7,9	9,1	5,5
Nasiona	8,8	8,2	7,3	6,8	9,2	8,6
Środki ochrony roślin	0,8	1,3	2,8	0,8	1,9	1,4
Nawozy mineralne	7,1	11,0	7,7	6,8	6,2	13,3
Nawożenie organiczne	27,5	23,1	24,6	29,3	28,0	22,0
Razem koszty bezpośrednie	65,2	61,7	60,1	63,5	65,9	60,6
Koszty pośrednie	29,9	33,4	35,0	33,0	30,8	33,9
Koszt stanowiska	4,9	4,9	4,9	3,5	3,3	5,5
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	406	646	444	479	391	450
Siła pociągowa	715	853	988	825	837	663
Kombajny	925	755	889	675	863	656
Nasiona	528	565	592	595	606	635
Środki ochrony roślin	5	7	12	25	15	30
Nawozy mineralne	654	1139	1123	739	562	1337
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	5711	6518	6711	6229	5936	6063
Koszty ogólnoprodukcyjne	793	877	1030	779	536	746
Koszty ogólnogospodarcze	2002	2873	3266	2532	2330	2794
Koszt stanowiska	446	537	532	343	311	577
Razem koszty brutto	8952	10805	11539	9883	9113	10180
Wartość słomy	1525	1918	1872	1833	1651	1484
Koszt produkcji ziarna	7427	8887	9667	8050	7462	8696
Plon q/ha	23,1	32,0	29,0	28,3	24,4	25,7
Koszt 1 q ziarna	322	278	333	284	306	338
						W pro-
Robotnicy	4,5	6,0	3,9	4,8	4,3	4,4
Siła pociągowa	8,0	7,9	8,6	8,3	9,2	6,5
Kombajny	10,3	7,0	7,7	6,8	9,5	6,5
Nasiona	5,9	5,2	5,1	6,0	6,6	6,2
Środki ochrony roślin	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3
Nawozy mineralne	7,3	10,5	9,7	7,5	6,2	13,1
Nawożenie organiczne	27,7	23,6	23,1	29,3	29,2	22,5
Razem koszty bezpośrednie	63,8	60,3	58,2	63,0	65,2	59,5
Koszty pośrednie	31,2	34,7	37,2	33,5	31,4	34,8
Koszt stanowiska	5,0	5,0	4,6	3,5	3,4	5,7
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję jęczmienia

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	—	524	405	380	—	426
Siła pociągowa	—	842	845	817	—	585
Kombajny	—	751	765	815	—	653
Nasiona	—	757	669	676	—	757
Środki ochrony roślin	—	70	160	60	—	120
Nawozy mineralne	—	1050	837	651	—	1288
Nawożenie organiczne	—	2553	2663	2891	—	2292
Razem koszty bezpośrednie	—	6547	6344	6290	—	6121
Koszty ogólnoprodukcyjne	—	835	898	773	—	731
Koszty ogólnogospodarcze	—	2735	2847	2513	—	2738
Koszt stanowiska	—	537	532	343	—	577
Razem koszty brutto	—	10654	10621	9919	—	10167
Wartość słomy	—	1130	1379	1306	—	1083
Koszt produkcji ziarna	—	9524	9242	8613	—	9084
Plon q/ha	—	30,8	35,0	32,9	—	30,7
Koszt 1 q ziarna	—	309	264	262	—	296
						W pro-
Robotnicy	—	4,9	3,8	3,8	—	4,2
Siła pociągowa	—	7,9	7,9	8,2	—	5,8
Kombajny	—	7,0	7,2	8,2	—	6,4
Nasiona	—	7,1	6,3	6,8	—	7,4
Środki ochrony roślin	—	0,7	1,5	0,6	—	1,2
Nawozy mineralne	—	9,9	7,9	6,6	—	12,7
Nawożenie organiczne	—	24,0	25,1	29,2	—	22,5
Razem koszty bezpośrednie	—	61,5	59,7	63,4	—	60,2
Koszty pośrednie	—	33,5	35,3	33,1	—	34,1
Koszt stanowiska	—	5,0	5,0	3,5	—	5,7
Razem koszty brutto	—	100,0	100,0	100,0	—	100,0

Nakłady na produkcję jęczmienia

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	363	487	395	371	310	415
Siła pociągowa	672	807	799	777	783	585
Kombajny	851	815	735	870	940	656
Nasiona	629	664	617	693	691	738
Środki ochrony roślin	40	90	140	60	190	120
Nawozy mineralne	608	998	766	698	499	1289
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	5641	6414	6115	6360	6075	6095
Koszty ogólnoprodukcyjne	742	825	845	788	547	729
Koszty ogólnogospodarcze	1875	2701	2679	2562	2377	2730
Koszt stanowiska	446	537	532	343	311	577
Razem koszty brutto	8704	10477	10171	10053	9310	10131
Wartość słomy	832	1205	1040	1153	1191	997
Koszt produkcji ziarna	7872	9272	9131	8900	8119	9134
Plon q/ha	20,6	32,9	26,4	29,1	28,8	28,2
Koszt 1 q ziarna	382	282	346	306	282	324
						W pro-
Robotnicy	4,2	4,6	3,9	3,7	3,3	4,1
Siła pociągowa	7,7	7,7	7,9	7,7	8,4	5,8
Kombajny	9,8	7,8	7,2	8,7	10,1	6,5
Nasiona	7,2	6,3	6,1	6,9	7,4	7,3
Środki ochrony roślin	0,5	0,9	1,4	0,6	2,0	1,2
Nawozy mineralne	7,0	9,5	7,5	6,9	5,4	12,7
Nawożenie organiczne	28,4	24,4	26,2	28,8	28,6	22,6
Razem koszty bezpośrednie	64,8	61,2	60,2	63,3	65,2	60,2
Koszty pośrednie	30,1	33,7	34,6	33,3	31,5	34,1
Koszt stanowiska	5,1	5,1	5,2	3,4	3,3	5,7
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję owsa

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	406	512	414	380	317	450
Siła pociągowa	672	807	892	777	782	624
Kombajny	888	785	797	837	905	685
Nasiona	574	575	573	602	588	579
Środki ochrony roślin	75	50	100	60	70	120
Nawozy mineralne	554	1074	951	533	546	1288
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	5647	6356	6390	6080	5870	6038
Koszty ogólnoprodukcyjne	760	833	940	735	527	754
Koszty ogólnogospodarcze	1920	2728	2980	2387	2288	2822
Koszt stanowiska	446	537	532	343	311	577
Razem koszty brutto	8773	10454	10842	9545	8996	10191
Wartość słomy	1006	1033	1109	1379	910	987
Koszt produkcji ziarna	7767	9421	9733	8166	8086	9204
Plon q/ha	18,3	25,8	25,8	31,9	20,2	25,6
Koszt 1 q ziarna	424	365	377	256	400	360
						W pro-
Robotnicy	4,6	4,9	3,8	4,0	3,5	4,4
Siła pociągowa	7,7	7,7	8,2	8,1	8,7	6,1
Kombajny	10,1	7,5	7,3	8,8	10,1	6,7
Nasiona	6,5	5,5	5,3	6,3	6,5	5,7
Środki ochrony roślin	0,9	0,5	0,9	0,6	0,8	1,2
Nawozy mineralne	6,3	10,3	8,8	5,6	6,1	12,6
Nawożenie organiczne	28,3	24,4	24,6	30,3	29,6	22,5
Razem koszty bezpośrednie	64,4	60,8	58,9	63,7	65,3	59,2
Koszty pośrednie	30,5	34,1	36,2	32,7	31,2	35,1
Koszt stanowiska	5,1	5,1	4,9	3,6	3,5	5,7
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję kukurydzy

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł.
Robotnicy	—	—	—	—	—	—
Siła pociągowa	—	—	—	—	—	—
Kombajny	—	—	—	—	—	—
Nasiona	—	—	—	—	—	—
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	—	—	—	—	—	—
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	—	—	—	—	—	—
Koszty ogólnoprodukcyjne	—	—	—	—	—	—
Koszty ogólnogospodarcze	—	—	—	—	—	—
Koszt stanowiska	—	—	—	—	—	—
Razem koszty brutto	—	—	—	—	—	—
Wartość słomy	—	—	—	—	—	—
Koszt produkcji ziarna	—	—	—	—	—	—
Plon q/ha	—	—	—	—	—	—
Koszt 1 q	—	—	—	—	—	—
						W pro-
Robotnicy	—	—	—	—	—	—
Siła pociągowa	—	—	—	—	—	—
Kombajny	—	—	—	—	—	—
Nasiona	—	—	—	—	—	—
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	—	—	—	—	—	—
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	—	—	—	—	—	—
Koszty pośrednie	—	—	—	—	—	—
Koszt stanowiska	—	—	—	—	—	—
Razem koszty brutto	—	—	—	—	—	—

Tabela 45

na ziarno zebranej w 1975 roku

Lublin	Łódź	Olsztyn	Opole	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Zielona Góra	Razem Zjednoczenia
na 1 ha										
—	.	—	806	708	.	—	706	512	815	706
—	.	—	1004	893	.	—	786	790	794	868
—	.	—	891	851	.	—	883	927	844	869
—	.	—	279	230	.	—	281	230	230	237
—	.	—	400	550	.	—	400	350	350	450
—	.	—	1775	1741	.	—	1003	1548	2008	1763
—	.	—	2783	2606	.	—	2956	2552	2603	2620
—	.	—	7938	7579	.	—	7015	6909	7644	7513
—	.	—	1107	1252	.	—	888	957	1131	1151
—	.	—	4676	4268	.	—	2342	3669	3816	4112
—	.	—	349	433	.	—	382	335	284	372
—	.	—	14070	13532	.	—	10627	11870	12875	13148
—	.	—	1856	1707	.	—	2216	2178	1589	1793
—	.	—	12214	11825	.	—	8411	9692	11286	11355
—	.	—	61,9	61,7	.	—	62,2	55,2	50,3	58,2
—	.	—	197	192	.	—	135	176	224	195
centach										
—	.	—	5,7	5,2	.	—	6,6	4,3	6,3	5,4
—	.	—	7,1	6,6	.	—	7,4	6,7	6,2	6,6
—	.	—	6,4	6,3	.	—	8,3	7,8	6,6	6,6
—	.	—	2,0	1,7	.	—	2,6	1,9	1,8	1,8
—	.	—	2,8	4,1	.	—	3,8	2,9	2,7	3,4
—	.	—	12,6	12,9	.	—	9,5	13,1	15,6	13,4
—	.	—	19,8	19,2	.	—	27,8	21,5	20,2	19,9
—	.	—	56,4	56,0	.	—	66,0	58,2	59,4	57,1
—	.	—	41,1	40,8	.	—	30,4	39,0	38,4	40,1
—	.	—	2,5	8,2	.	—	3,6	2,8	2,2	2,8
—	.	—	100,0	100,0	.	—	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję rzepaku

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	492	695	493	515	428	533
Siła pociągowa	799	934	985	899	865	779
Kombajny	1110	1147	1072	1224	1367	856
Nasiona	125	143	133	95	157	114
Środki ochrony roślin	200	550	660	800	400	400
Nawozy mineralne	958	1798	1433	1102	820	2382
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	6162	7820	7439	7526	6699	7356
Koszty ogólnoprodukcyjne	1043	1322	1383	1289	780	1178
Koszty ogólnogospodarcze	2633	4330	4388	4191	3387	4410
Koszt stanowiska	446	537	532	343	311	577
Razem koszty brutto	10284	14009	13742	13349	11177	13521
Wartość słomy	—	—	—	—	—	—
Koszt produkcji ziarna	10284	14009	13742	13349	11177	13521
Plon q/ha	20,1	25,2	28,6	17,4	20,9	29,9
Koszt 1 q ziarna	512	556	480	767	535	452
						W pro-
Robotnicy	4,8	5,0	3,6	3,8	3,8	3,9
Siła pociągowa	7,8	6,7	7,1	6,7	7,7	5,8
Kombajny	10,8	8,2	7,8	9,2	12,3	6,3
Nasiona	1,2	1,0	1,0	0,7	1,4	0,8
Środki ochrony roślin	1,9	3,9	4,8	6,0	3,6	3,0
Nawozy mineralne	9,3	12,8	10,4	8,3	7,3	17,6
Nawożenie organiczne	24,1	18,2	19,4	21,7	23,8	17,0
Razem koszty bezpośrednie	59,9	55,8	54,1	56,4	59,9	54,4
Koszty pośrednie	35,8	40,4	42,0	41,0	37,3	41,3
Koszt stanowiska	4,3	3,8	3,9	2,6	2,8	4,3
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

ozimego zebranego w 1975 roku

Tabela 46

Lublin	Łódź	Olsztyn	Opole	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Zielona Góra	Razem Zjednoczenia
na 1 ha										
537	600	604	474	519	466	482	486	366	458	506
993	862	800	1008	827	795	919	733	1046	730	880
1003	1067	947	1039	1040	1051	928	1055	1021	844	1004
128	167	97	99	91	115	99	152	140	100	112
200	250	500	700	300	350	350	350	300	500	438
1862	1508	1684	2098	1844	1945	2141	1415	1882	2309	1886
2494	2956	2540	2783	2606	3027	2541	2956	2552	2603	2593
7217	7410	7172	8201	7227	7749	7460	7147	7307	7544	7419
1089	1072	1295	1208	1196	1249	1345	949	1071	1138	1211
3493	3172	3683	5101	4078	3616	4135	2505	4103	3839	4088
456	397	569	349	433	316	429	382	335	284	434
12255	12051	12719	14859	12934	12930	13369	10983	12816	12805	13152
12255	12051	12719	14859	12934	12930	13369	10983	12816	12805	13152
17,1	23,6	22,6	22,6	25,4	16,3	29,9	23,1	22,5	26,4	25,2
717	511	563	657	509	793	447	475	570	485	522
centach										
4,4	5,0	4,7	3,2	4,0	3,6	3,6	4,4	2,8	3,6	3,8
8,1	7,1	6,3	6,8	6,4	6,1	6,9	6,7	8,2	5,7	6,7
8,2	8,9	7,5	7,0	8,0	8,1	7,0	9,6	8,0	6,6	7,6
1,0	1,4	0,8	0,7	0,7	0,9	0,7	1,4	1,1	0,8	0,9
1,6	2,1	3,9	4,7	2,3	2,7	2,6	3,2	2,3	3,9	3,3
15,2	12,5	13,2	14,1	14,3	15,1	16,0	12,9	14,7	18,0	14,4
20,4	24,5	20,0	18,7	20,2	23,4	19,0	26,9	19,9	20,3	19,7
58,9	61,5	56,4	55,2	55,9	59,9	55,8	65,1	57,0	58,9	56,4
37,4	35,2	39,1	42,5	40,8	37,6	41,0	31,4	40,4	38,9	40,3
3,7	3,3	4,5	2,3	3,3	2,5	3,2	3,5	2,6	2,2	3,3
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję grochu

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	427	609	444	415	—	497
Siła pociągowa	630	727	932	895	—	629
Kombajny	1123	1057	766	773	—	740
Nasiona	3513	3519	3520	3526	—	3510
Środki ochrony roślin	60	200	100	100	—	110
Nawozy mineralne	510	999	805	497	—	1147
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	—	2292
Razem koszty bezpośrednie	8741	9664	9230	9097	—	8925
Koszty ogólnoprodukcyjne	806	927	908	761	—	743
Koszty ogólnogospodarcze	2036	3034	2880	2473	—	2783
Razem koszty brutto	11583	13625	13018	12331	—	12451
Wartość słomy i stanowiska	1325	2057	2040	1601	—	1282
Koszt produkcji ziarna	10258	11568	10978	10730	—	11169
Plon q/ha	5,2	21,2	17,1	9,8	—	5,2
Koszt 1 q ziarna	1973	546	642	1095	—	2148
						W pro-
Robotnicy	3,7	4,5	3,4	3,4	—	4,0
Siła pociągowa	5,4	5,3	7,2	7,3	—	5,1
Kombajny	9,7	7,8	5,9	6,3	—	5,9
Nasiona	30,4	25,8	27,0	28,6	—	28,2
Środki ochrony roślin	0,5	2,9	0,8	0,8	—	0,9
Nawozy mineralne	4,4	5,9	6,2	4,0	—	9,2
Nawożenie organiczne	21,4	18,7	20,4	23,4	—	18,4
Razem koszty bezpośrednie	75,5	70,9	70,9	73,8	—	71,7
Koszty pośrednie	24,5	29,1	29,1	26,2	—	28,3
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	—	100,0

Tabela 47

zebranego w 1975 roku

	Lublin	Łódź	Olsztyn	Opole	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Zielona Góra	Razem Zjednoczenia
na 1 ha											
	446	450	525	376	472	—	430	371	329	407	501
	802	674	667	823	771	—	759	667	750	622	756
	739	760	701	745	787	—	787	870	805	752	880
	3692	3517	3200	3520	3521	—	3518	3528	3679	3518	3527
	60	70	60	80	80	—	60	80	120	170	127
	896	735	1029	1074	949	—	1021	814	831	989	951
	2494	2956	2540	2783	2606	—	2541	2956	2552	2603	2597
	9129	9162	8722	9401	9186	—	9116	9286	9066	9061	9339
	697	672	844	703	808	—	853	659	658	691	836
	2237	1990	2400	2972	2754	—	2623	1738	2520	2332	2793
	12063	11824	11966	13076	12748	—	12592	11683	12244	12084	12968
	1155	1917	1159	1487	2123	—	1674	2105	1463	2013	1945
	10908	9907	10807	11589	10625	—	10918	9578	10781	10071	11023
	2,7	14,9	2,7	9,8	19,9	—	12,9	20,7	9,2	21,4	17,8
	4040	665	4003	1183	534	—	846	463	1172	471	619
centach											
	3,7	3,8	4,4	2,9	3,7	—	3,4	3,2	2,7	3,4	3,9
	6,7	5,7	5,6	6,3	6,0	—	6,0	5,7	6,1	5,1	5,8
	6,1	6,4	5,9	5,7	6,2	—	6,3	7,4	6,6	6,2	6,8
	30,6	29,8	26,7	26,9	27,6	—	27,9	30,2	30,0	29,1	27,2
	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	—	0,5	0,7	1,0	1,4	1,0
	7,4	6,2	8,6	8,2	7,5	—	8,1	7,0	6,8	8,2	7,3
	20,7	25,0	21,2	21,3	20,5	—	20,2	25,3	20,8	21,6	20,0
	75,7	77,5	72,9	71,9	72,1	—	72,4	79,5	74,0	75,0	72,0
	24,3	22,5	27,1	28,1	27,9	—	27,6	20,5	26,0	25,0	28,0
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	—	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję strączkowych

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	410	466	411	361	300	433
Siła pociągowa	685	753	907	802	765	607
Kombajny	948	740	887	775	901	590
Nasiona	2305	2146	1973	2076	2292	2159
Środki ochrony roślin	50	200	240	100	100	100
Nawozy mineralne	426	878	836	537	555	952
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	7302	7736	7917	7542	7575	7133
Koszty ogólnoprodukcyjne	738	783	978	731	527	638
Koszty ogólnogospodarcze	1864	2566	3099	2377	2288	2390
Razem koszty brutto	9904	11085	11994	10650	10390	10161
Wartość słomy i stanowiska	1852	1278	1568	1341	1469	1898
Koszt produkcji ziarna	8052	9807	10426	9309	8921	8263
Plon q/ha	8,3	8,6	19,9	14,9	12,0	6,0
Koszt 1 q ziarna	970	1140	524	625	743	1377
						W pro-
Robotnicy	4,1	4,2	3,4	3,4	2,9	4,3
Siła pociągowa	6,9	6,8	7,6	7,5	7,4	6,0
Kombajny	9,6	6,7	7,4	7,3	8,7	5,8
Nasiona	23,3	19,4	16,4	19,5	22,0	21,2
Środki ochrony roślin	0,5	1,8	2,0	0,9	1,0	1,0
Nawozy mineralne	4,3	7,9	7,0	5,0	5,3	9,4
Nawożenie organiczne	25,0	23,0	22,2	27,2	25,6	22,5
Razem koszty bezpośrednie	73,7	69,8	66,0	70,8	72,9	70,2
Koszty pośrednie	26,3	30,2	34,0	29,2	27,1	29,8
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję buraków

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	4851	4777	4530	3543	3097	5377
Siła pociągowa	1387	1489	1647	1432	1448	1169
Kombajny, maszyny specjalne	834	470	673	672	1209	668
Nasiona	396	449	396	450	446	450
Środki ochrony roślin	750	800	700	800	600	700
Nawozy mineralne	1002	1991	1601	1153	923	2473
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	11698	12529	12210	10941	10385	13129
Koszty ogólnoprodukcyjne	2585	2458	2727	2158	1463	2472
Koszty ogólnogospodarcze	6529	8050	8647	7015	6353	9255
Razem koszty brutto	20812	23037	23584	20114	18201	24856
Wartość liści	2881	3675	3646	4500	3982	3340
Koszt produkcji korzeni	17931	19362	19938	15614	14219	21516
Plon q/ha	200	255	253	312	277	232
Koszt 1 q korzeni	90	76	79	50	51	93
						W pro-
Robotnicy	23,3	20,7	19,2	17,6	17,0	21,6
Siła pociągowa	6,7	6,5	7,0	7,1	8,0	4,7
Kombajny, maszyny specjalne	4,0	2,0	2,8	3,4	6,6	2,7
Nasiona	1,9	1,9	1,7	2,2	2,5	1,8
Środki ochrony roślin	3,6	3,5	3,0	4,0	3,3	2,8
Nawozy mineralne	4,8	8,7	6,8	5,7	5,1	10,0
Nawożenie organiczne	11,9	11,1	11,3	14,4	14,6	9,2
Razem koszty bezpośrednie	56,2	54,4	51,8	54,4	57,1	52,8
Koszty pośrednie	43,8	45,6	48,2	45,6	42,9	47,2
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję buraków

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	5033	5276	5073	3913	3319	5578
Siła pociągowa	2102	2010	2083	1916	2038	1812
Kombajny, maszyny specjalne	834	470	673	672	1209	668
Nasiona	512	425	509	510	517	430
Środki ochrony roślin	120	600	220	400	350	250
Nawozy mineralne	949	1705	1447	1087	808	2138
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	12028	13039	12668	11389	10903	13168
Koszty ogólnoprodukcyjne	2648	2596	2830	2268	1552	2486
Koszty ogólnogospodarcze	6688	8502	8974	7373	6742	9308
Razem koszty brutto	21364	24137	24472	21030	19197	24962
Wartość liści	960	792	856	993	1251	670
Koszt produkcji korzeni	20404	23345	23616	20037	17946	24292
Plon q/ha	533	440	476	551	695	372
Koszt 1 q korzeni	38	53	50	36	26	65
						W pro-
Robotnicy	23,6	21,8	20,7	18,6	17,3	22,3
Siła pociągowa	9,8	8,3	8,5	9,1	10,6	7,3
Kombajny, maszyny specjalne	3,9	1,9	2,8	3,2	6,3	2,7
Nasiona	2,4	1,8	2,1	2,4	2,7	1,7
Środki ochrony roślin	0,6	2,5	0,9	1,9	1,8	1,0
Nawozy mineralne	4,4	7,1	5,9	5,2	4,2	8,6
Nawożenie organiczne	11,6	10,6	10,9	13,7	13,9	9,2
Razem koszty bezpośrednie	56,3	54,0	51,8	54,1	56,8	52,8
Koszty pośrednie	43,7	46,0	48,2	45,9	43,2	47,2
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	2511	3412	2467	2702	2138	2771
Siła pociągowa	2001	2232	2678	2140	2245	1820
Kombajny, maszyny specjalne	1506	1388	1155	2331	1452	1230
Sadzeniaki	3958	3693	3681	3877	3830	2454
Środki ochrony roślin	450	300	550	400	600	600
Nawozy mineralne	734	1302	813	666	764	1736
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	13638	14880	14007	15007	13691	12903
Koszty ogólnoprodukcyjne	2110	2228	2284	2340	1447	1941
Koszty ogólnogospodarcze	5330	7296	7241	7605	6284	7268
Razem koszty brutto	21078	24404	23532	24952	21422	22112
Plon q/ha	161	146	133	169	169	164
Koszt 1 q kłębów	131	167	177	148	127	135
						W pro-
Robotnicy	11,9	14,0	10,5	10,8	10,0	12,5
Siła pociągowa	9,5	9,2	11,4	8,6	10,5	8,2
Kombajny, maszyny specjalne	7,1	5,7	4,9	9,3	6,8	5,6
Sadzeniaki	18,8	15,1	15,6	15,5	17,9	11,1
Środki ochrony roślin	2,1	1,2	2,3	1,6	2,8	2,7
Nawozy mineralne	3,5	5,3	3,5	2,7	3,5	7,9
Nawożenie organiczne	11,8	10,5	11,3	11,6	12,4	10,4
Razem koszty bezpośrednie	64,7	61,0	59,5	60,1	63,9	58,4
Koszty pośrednie	35,3	39,0	40,5	39,9	36,1	41,6
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję kukurydzy

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	534	609	493	452	406	711
Siła pociągowa	925	1010	1165	975	1018	857
Maszyny specjalne	149	136	154	270	207	97
Nasiona	276	278	299	322	277	299
Środki ochrony roślin	300	500	500	400	300	350
Nawozy mineralne	1015	1522	1332	1028	660	2380
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	5677	6608	6606	6338	5530	6986
Koszty ogólnoprodukcyjne	857	974	1086	887	521	1046
Koszty ogólnogospodarcze	2163	3192	3444	2885	2262	3916
Razem koszty brutto	8697	10774	11136	10110	8313	11948
Plon q/ha	320	378	345	486	497	375
Koszt 1 q zielonki	27	29	32	21	17	32
						W pro-
Robotnicy	6,1	5,6	4,4	4,5	4,9	6,0
Siła pociągowa	10,7	9,4	10,4	9,6	12,3	7,2
Maszyny specjalne	1,7	1,3	1,4	2,7	2,5	0,8
Nasiona	3,2	2,6	2,7	3,2	3,3	2,5
Środki ochrony roślin	3,4	4,6	4,5	3,9	3,6	2,9
Nawozy mineralne	11,7	14,1	12,0	10,2	7,9	19,9
Nawożenie organiczne	28,5	23,7	23,9	28,6	32,0	19,2
Razem koszty bezpośrednie	65,3	61,3	59,3	62,7	66,5	58,5
Koszty pośrednie	34,7	38,7	40,7	37,3	33,5	41,5
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję konicyzny i lucerny

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	508	704	511	510	415	537
Siła pociągowa	864	915	1052	844	870	704
Maszyny specjalne	149	136	154	270	207	97
Nasiona	658	522	635	775	801	997
Środki ochrony roślin	20	50	50	40	60	50
Nawozy mineralne	499	994	668	450	348	886
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	5176	5874	5733	5780	5363	5563
Koszty ogólnoprodukcyjne	598	722	726	600	382	541
Koszty ogólnogospodarcze	1510	2364	2302	1951	1659	2027
Razem koszty brutto	7284	8960	8761	8331	7404	8131
Wartość stanowiska	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Koszt produkcji zielonki	6284	7960	7761	7331	6404	7131
Plon q/ha	267	269	270	322	327	272
Koszt 1 q zielonki	24	30	29	23	20	26
						W pro-
Robotnicy	7,0	7,9	5,8	6,1	5,6	6,6
Siła pociągowa	11,9	10,2	12,0	10,2	11,7	8,6
Maszyny specjalne	2,0	1,5	1,8	3,2	2,8	1,2
Nasiona	9,0	5,8	7,2	9,3	10,8	12,3
Środki ochrony roślin	0,3	0,6	0,6	0,5	0,8	0,6
Nawozy mineralne	6,9	11,1	7,6	5,4	4,7	10,9
Nawożenie organiczne	34,0	28,5	30,4	34,7	36,0	28,2
Razem koszty bezpośrednie	71,1	65,6	65,4	69,4	72,4	68,4
Koszty pośrednie	28,9	34,4	34,6	30,6	27,6	31,6
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję zielonek z roślin strączkowych i innych

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	417	548	417	366	305	474
Siła pociągowa	777	833	971	788	846	702
Maszyny specjalne	149	136	154	270	207	97
Nasiona	1105	834	1215	651	664	1135
Środki ochrony roślin	—	40	20	—	50	50
Nawozy mineralne	537	985	816	547	478	1186
Nawożenie organiczne	2478	2553	2663	2891	2662	2292
Razem koszty bezpośrednie	5463	5929	6256	5513	5212	5936
Koszty ogólnoprodukcyjne	551	656	709	560	379	597
Koszty ogólnogospodarcze	1390	2148	2248	1819	1647	2236
Razem koszty brutto	7404	8733	9213	7892	7238	8769
Wartość stanowiska	543	354	588	1000	220	533
Koszt produkcji zielonki	6861	8379	8625	6892	7018	8236
Plon q/ha	172	184	190	259	288	196
Koszt 1 q zielonki	40	46	45	27	24	42
						W pro-
Robotnicy	5,6	6,3	4,5	4,6	4,2	5,4
Siła pociągowa	10,5	9,5	10,5	10,0	11,7	8,0
Maszyny specjalne	2,0	1,6	1,7	3,4	2,8	1,1
Nasiona	14,9	9,5	13,2	8,3	9,2	12,9
Środki ochrony roślin	—	0,5	0,2	—	0,7	0,6
Nawozy mineralne	7,3	11,3	8,9	6,9	6,6	13,5
Nawożenie organiczne	33,5	29,2	28,9	36,7	36,8	26,2
Razem koszty bezpośrednie	73,8	67,9	67,9	69,9	72,0	67,7
Koszty pośrednie	26,2	32,1	32,1	30,1	28,0	32,3
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 54

pastewnych w plonie głównym zebranych w 1975 roku

Lublin	Łódź	Olsztyn	Opole	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Zielona Góra	Razem Zjednoczenia
na 1 ha										
445	450	509	377	384	440	430	389	330	421	441
1078	905	890	954	832	771	842	781	790	708	610
188	151	124	178	136	170	146	141	132	117	131
1020	754	1210	723	1006	945	1196	676	838	954	1044
60	30	50	80	—	50	50	40	30	40	35
989	811	1188	1148	1139	1074	1232	755	1099	1084	1055
2494	2956	2540	2783	2606	3027	2541	2956	2552	2603	2536
6274	6057	6511	6243	6103	6477	6437	5738	5771	5925	6052
654	587	781	621	658	679	753	495	552	556	640
2099	1737	2223	2625	2242	1966	2316	1306	2116	1877	2122
9027	8381	9515	9489	9003	9122	9506	7539	8439	8358	8814
533	272	582	233	516	326	523	277	380	361	487
8494	8109	8933	9256	8487	8796	8983	7262	8059	7997	8327
192	251	198	259	179	209	209	210	197	188	195
44	32	45	36	47	42	43	35	41	43	43
centach										
4,9	5,4	5,3	4,0	4,3	4,8	4,5	5,2	3,9	5,0	5,0
11,9	10,8	9,4	10,1	9,2	8,5	8,9	10,3	9,4	8,4	9,2
2,1	1,8	1,3	1,9	1,5	1,9	1,5	1,9	1,6	1,4	1,5
11,3	9,0	12,7	7,6	11,2	10,3	12,6	9,0	9,9	11,4	11,8
0,7	0,3	0,5	0,8	—	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4
11,0	9,7	12,5	12,1	12,7	11,8	13,0	10,0	13,0	13,0	12,0
27,6	35,3	26,7	29,3	28,9	33,2	26,7	39,2	30,2	31,2	28,8
69,5	72,3	68,4	65,8	67,8	71,0	67,7	76,1	68,4	70,9	68,7
30,5	27,7	31,6	34,2	32,2	29,0	32,3	23,9	31,6	29,1	31,3
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję poplonów ozimych

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin	
							W zł
Robotnicy	385	426	375	316	258	379	
Siła pociągowa	883	842	1118	813	896	779	
Maszyny specjalne	149	136	154	270	207	97	
Nasiona	1800	1794	1800	1800	1804	1800	
Srodki ochrony roślin	—	—	30	—	—	50	
Nawozy mineralne	371	1283	1000	381	615	1195	
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—	
Razem koszty bezpośrednie	3588	4481	4477	3580	3780	4300	
Koszty ogólnoprodukcyjne	524	693	798	506	397	595	
Koszty ogólnogospodarcze	1323	2270	2531	1643	1725	2228	
Razem koszty brutto	5435	7444	7806	5729	5902	7123	
Plon q/ha	150	182	172	184	211	158	
Koszt 1 q zielonki	36	41	45	31	28	45	
							W pro-
Robotnicy	7,1	5,7	4,8	5,5	4,4	5,3	
Siła pociągowa	16,3	11,3	14,3	14,2	15,2	10,9	
Maszyny specjalne	2,7	1,8	2,0	4,7	3,5	1,4	
Nasiona	33,1	24,1	23,1	31,4	30,6	25,3	
Srodki ochrony roślin	—	—	0,4	—	—	0,7	
Nawozy mineralne	6,8	17,3	12,8	6,7	10,4	16,8	
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—	
Razem koszty bezpośrednie	66,0	60,2	57,4	62,5	64,1	60,4	
Koszty pośrednie	34,0	39,8	42,6	37,5	35,9	39,6	
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Nakłady na produkcję poplonów jarych

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	—	341	306	253	221	355
Siła pociągowa	—	757	932	650	732	585
Maszyny specjalne	—	68	77	135	103	48
Nasiona	—	1515	1529	1040	1548	1531
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	—	398	345	198	244	477
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	—	3079	3189	2276	2848	2996
Koszty ogólnoprodukcyjne	—	403	495	351	261	349
Koszty ogólnogospodarcze	—	1322	1569	1140	1136	1305
Razem koszty brutto	—	4804	5253	3767	4245	4650
Plon q/ha	—	128	257	115	167	115
Koszt 1 q zielonki	—	38	20	33	25	40
						W pro-
Robotnicy	—	7,1	5,8	6,7	5,2	7,6
Siła pociągowa	—	15,8	17,7	17,2	17,3	12,6
Maszyny specjalne	—	1,4	1,5	3,6	2,4	1,0
Nasiona	—	31,5	29,1	27,6	36,5	32,9
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	—	8,3	6,6	5,3	5,7	10,3
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	—	64,1	60,7	60,4	67,1	64,4
Koszty pośrednie	—	35,9	39,3	39,6	32,9	35,6
Razem koszty brutto	—	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję łąk (wyrażoną

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	427	853	493	587	442	533
Siła pociągowa	799	946	1072	1229	1019	740
Maszyny specjalne	149	136	154	270	207	97
Nasiona	—	—	—	—	—	—
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	636	1110	1253	1078	1518	1338
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	2011	3045	2972	3164	3186	2708
Koszty ogólnoprodukcyjne	589	786	886	898	640	645
Koszty ogólnogospodarcze	1003	1388	1414	1947	2267	1118
Razem koszty brutto	3603	5219	5272	6009	6093	4471
Plon q/ha	247	252	273	300	256	280
Koszt 1 q zielonki	15	21	19	20	24	16
						W pro-
Robotnicy	11,8	16,3	9,4	9,8	7,3	11,9
Siła pociągowa	22,2	18,1	20,3	20,5	16,7	16,6
Maszyny specjalne	4,1	2,6	2,9	4,5	3,4	2,2
Nasiona	—	—	—	—	—	—
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	17,7	21,3	23,8	17,9	24,9	29,9
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	55,8	58,3	56,4	52,7	52,3	60,6
Koszty pośrednie	44,2	41,7	43,6	47,3	47,7	39,4
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na produkcję zielonej masy

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Robotnicy	96	146	89	108	88	107
Siła pociągowa	252	252	280	244	245	234
Maszyny specjalne	—	—	—	—	—	—
Nasiona	—	—	—	—	—	—
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	774	1308	1244	1445	1336	1600
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	1122	1706	1613	1797	1669	1941
Koszty ogólnoprodukcyjne	329	440	481	511	336	462
Koszty ogólnogospodarcze	1003	1388	1415	1947	2267	1118
Razem koszty brutto	2454	3534	3509	4255	4272	3521
Plon q/ha	217	208	238	319	273	232
Koszt 1 q zielonki	11	17	15	13	16	15
						W pro-
Robotnicy	3,9	4,1	2,5	2,5	2,1	3,0
Siła pociągowa	10,3	7,2	8,0	5,7	5,7	6,6
Maszyny specjalne	—	—	—	—	—	—
Nasiona	—	—	—	—	—	—
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	—	—
Nawozy mineralne	31,5	37,0	35,5	34,0	31,3	45,5
Nawożenie organiczne	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	45,7	48,3	46,0	42,2	39,1	55,1
Koszty pośrednie	54,3	51,7	54,0	57,8	60,9	44,9
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na bydło

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
						W zł
Pasze ogółem	7586	10600	9545	8761	8364	10339
w tym treściwe	2350	2492	2030	1919	2391	2115
Ściółka	203	327	310	206	150	338
Inseminacja	180	147	129	155	140	170
Robotnicy	2497	2447	2612	2656	2468	2650
Siła pociągowa	670	830	881	635	685	717
Koszty weterynaryjno-hodowlane	250	213	268	146	191	212
Utrzymanie budynków	916	940	860	574	522	872
Razem koszty bezpośrednie	12302	15504	14605	13133	12520	15298
Koszty pośrednie	3851	3908	4324	4320	4795	3993
Razem koszty brutto	16153	19412	18929	17453	17315	19291
Wartość obornika	3009	3003	3000	3006	3002	3006
Razem koszty netto	13144	16409	15929	14447	14313	16285
Przyrost (ubytek) wartości	—205	—203	—239	—169	—158	—364
Koszt produkcji mleka	13349	16612	16168	14616	14471	16649
Mleczność roczna ltr	3076	3335	3115	3103	3233	3118
Koszt netto 1 litra mleka	4,34	4,98	5,19	4,71	4,48	5,34
						W pro-
Pasze	47,0	54,6	50,4	50,2	48,3	53,6
Ściółka	1,3	1,7	1,6	1,2	0,9	1,8
Inseminacja	1,1	0,8	0,7	0,9	0,8	0,9
Robotnicy	15,5	12,6	13,8	15,2	14,2	13,7
Siła pociągowa	4,1	4,3	4,7	3,6	4,0	3,7
Koszty weterynaryjno-hodowlane	1,5	1,1	1,4	0,8	1,1	1,1
Utrzymanie budynków	5,7	4,8	4,6	3,3	3,0	4,5
Razem koszty bezpośrednie	76,2	79,9	77,2	75,2	72,3	79,3
Koszty pośrednie	23,8	20,1	22,8	24,8	27,7	20,7
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na cielęta

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
W zł na 1						
Pasze ogółem	2682	3494	4123	3220	3584	4132
w tym treściwe	1566	1593	1571	1260	1573	1390
Ściółka	127	136	129	128	125	141
Opał	37	53	55	64	57	50
Robotnicy	642	538	722	689	531	644
Siła pociągowa	100	125	132	95	103	108
Koszty weterynaryjno-hodowlane	42	35	45	24	32	35
Utrzymanie budynków	239	272	308	233	158	359
Razem koszty bezpośrednie	3869	4653	5514	4453	4590	5469
Koszty pośrednie	1022	1226	1382	1433	1801	1472
Razem koszty brutto	4891	5879	6896	5886	6391	6941
Wartość obornika	300	300	300	300	300	300
Koszt przyrostu	4591	5579	6596	5586	6091	6641
Przyrost roczny 1 sztuki kg	157	203	196	202	240	228
Koszt netto 1 kg przyrostu	29,2	27,5	33,7	27,7	25,4	29,1
Waga sztuki z urodzenia kg	30	31	32	32	31	31
Waga sztuki odchowanej kg	183	181	173	180	182	185
Koszt sztuki z urodzenia	750	775	800	800	775	775
Koszt sztuki odchowanej	5218	4900	5552	4900	4610	5256
Przyrost dzienny 1 sztuki kg	0,431	0,555	0,536	0,555	0,658	0,626
Koszt netto 1 kg żywca	28,5	27,1	32,1	27,2	25,3	28,4
W pro-						
Pasze	54,8	59,4	59,8	54,7	56,1	59,5
Ściółka	2,6	2,3	1,9	2,2	1,9	2,0
Opał	0,8	0,9	0,8	1,1	0,9	0,7
Robotnicy	13,1	9,2	10,5	11,7	8,3	9,3
Siła pociągowa	2,0	2,1	1,9	1,6	1,6	1,6
Koszty weterynaryjno-hodowlane	0,9	0,6	0,6	0,4	0,5	0,5
Utrzymanie budynków	4,9	4,6	4,5	4,0	2,5	5,2
Razem koszty bezpośrednie	79,1	79,1	80,0	75,7	71,8	78,8
Koszty pośrednie	20,9	20,9	20,0	24,3	28,2	21,2
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na jałowiznę

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
W zł na 1						
Pasze ogółem	4307	7456	6453	5901	5520	6722
w tym treściwe	1359	1780	1703	1425	1692	1429
Ściółka	152	164	155	103	75	169
Robotnicy	678	724	902	885	699	852
Siła pociągowa	427	533	573	435	464	456
Koszty weterynaryjno-hodowlane	150	123	161	88	115	127
Utrzymanie budynków	286	388	436	233	158	387
Razem koszty bezpośrednie	6000	9393	8680	7645	7031	8713
Koszty pośrednie	1046	1133	1339	1291	1414	1140
Razem koszty brutto	7046	10526	10019	8936	8445	9853
Wartość obornika	1837	1825	1861	1879	1889	1880
Razem koszty netto	5209	8701	8158	7057	6556	7973
Przyrost wartości	2129	2833	2864	2609	2701	2390
W pro-						
Pasze	61,1	70,8	64,4	66,0	65,3	68,2
Ściółka	2,2	1,5	1,5	1,2	0,9	1,7
Robotnicy	9,6	6,9	9,0	9,9	8,3	8,7
Siła pociągowa	6,1	5,1	5,7	4,9	5,5	4,6
Koszty weterynaryjno-hodowlane	2,1	1,2	1,6	1,0	1,4	1,3
Utrzymanie budynków	4,1	3,7	4,4	2,6	1,9	3,9
Razem koszty bezpośrednie	85,2	89,2	86,6	85,6	83,3	88,4
Koszty pośrednie	14,8	10,8	13,4	14,4	16,7	11,6
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na młode bydło

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
W zł na 1						
Pasze ogółem	6233	7933	6687	6454	6227	8166
w tym treściwe	2949	2739	2590	2414	2721	2948
Ściółka	51	109	103	77	50	113
Robotnicy	696	900	902	984	1025	956
Siła pociągowa	334	415	440	317	342	358
Koszty weterynaryjno-hodowlane	117	100	125	68	89	99
Utrzymanie budynków	302	435	480	261	150	416
Razem koszty bezpośrednie	7733	9892	8737	8161	7883	10108
Koszty pośrednie	1716	1791	1960	2052	2320	1697
Razem koszty brutto	9449	11683	10697	10213	10203	11805
Wartość obornika	1800	1800	1800	1800	1800	1800
Koszt przyrostu	7649	9883	8897	8413	8403	10005
Przyrost roczny 1 sztuki kg	192	220	201	214	231	182
Koszt netto 1 kg przyrostu	39,8	44,9	44,3	39,3	36,4	55,0
Waga sztuki wstawionej kg	180	178	173	175	175	180
Waga sztuki sprzedanej kg	401	430	394	404	442	405
Koszt sztuki wstawionej	5130	4824	5553	4760	4427	5112
Koszt sztuki sprzedanej	13926	16139	15343	13760	14146	17487
Przyrost dzienny 1 sztuki kg	0,527	0,603	0,551	0,586	0,632	0,500
Koszt netto 1 kg żywca	34,7	37,5	38,9	34,1	32,0	43,2
W pro-						
Pasze	66,0	67,9	62,5	63,2	61,0	69,2
Ściółka	0,5	0,9	1,0	0,7	0,5	1,0
Robotnicy	7,4	7,7	8,4	9,6	10,0	8,1
Siła pociągowa	3,5	3,6	4,1	3,1	3,4	3,0
Koszty weterynaryjno-hodowlane	1,2	0,9	1,2	0,7	0,9	0,8
Utrzymanie budynków	3,2	3,7	4,5	2,6	1,5	3,5
Razem koszty bezpośrednie	81,8	84,7	81,7	79,9	77,3	85,6
Koszty pośrednie	18,2	15,3	18,3	20,1	22,7	14,4
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 62

opasowe w 1975/76 roku

Lublin	Łódź	Olsztyn	Opole	Poznań	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Zielona Góra	Razem Zjednoczenia
sztukę rocznie										
7694	7549	7540	6732	7149	6896	7703	7476	7243	8927	7494
3154	3433	2628	2881	2543	3067	2504	3316	2547	3062	2778
99	51	105	92	110	38	117	52	122	114	99
905	711	877	972	476	910	823	995	958	970	832
504	388	387	348	364	327	394	278	308	369	372
139	123	110	96	87	93	102	89	92	89	101
285	271	467	379	288	271	327	240	339	339	357
9626	9093	9486	8619	8474	8535	9471	9130	9062	10808	9255
2095	1659	1523	1773	1630	1856	1452	1334	1557	1796	1692
11721	10752	11009	10392	10104	10391	10923	10464	10619	12604	10947
1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
9921	8952	9209	8592	8304	8591	9123	8664	8819	10804	9147
245	238	183	219	185	249	167	205	189	205	197
40,5	37,6	50,3	39,2	44,9	34,5	54,6	42,3	46,7	52,7	46,4
175	175	175	175	175	202	170	170	175	180	177
390	399	371	426	402	402	402	405	402	412	405
5057	4672	4567	4672	5145	4888	4845	3808	4252	5436	4974
13764	13094	14426	14511	15337	11788	17512	13748	14853	17662	15553
0,671	0,653	0,501	0,600	0,507	0,682	0,458	0,562	0,517	0,562	0,539
35,3	32,8	38,9	34,1	38,1	29,3	43,6	33,9	36,9	42,9	38,4
centach										
65,6	70,2	68,5	64,8	70,7	66,4	70,6	71,4	68,2	70,9	68,4
0,9	0,5	1,0	0,9	1,1	0,4	1,1	0,5	1,1	0,9	0,9
7,7	6,6	8,0	9,4	4,7	3,7	7,5	9,5	9,0	7,7	7,6
4,3	3,6	3,5	3,3	3,6	3,1	3,6	2,7	2,9	2,9	3,4
1,2	1,2	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,7	0,9
2,4	2,5	4,2	3,6	2,9	2,6	3,0	2,3	3,2	2,7	3,3
82,1	84,6	86,2	82,9	83,9	82,1	86,7	87,3	85,3	85,8	84,5
17,9	15,4	13,8	17,1	16,1	17,9	15,3	12,7	14,7	14,2	15,5
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na chlewnię

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
W zł na 1						
Pasze ogółem	5814	7288	7935	8269	9417	8574
w tym treściwe	4749	5195	4222	6319	7323	5601
Ściółka	127	136	129	128	125	141
Opał	9	11	6	7	16	27
Utrzymanie knura	464	627	587	682	926	987
Robotnicy	1133	1360	1083	1476	1677	1497
Siła pociągowa	170	231	232	175	205	201
Koszty weterynaryjno-hodowlane	250	213	268	146	191	212
Utrzymanie środków trwałych	724	752	630	380	353	590
Razem koszty bezpośrednie	8691	10618	10870	11263	12910	12229
Koszty pośrednie	969	1487	1382	2021	1414	1561
Razem koszty brutto	9660	12105	12252	13284	14324	13790
Wartość obornika	945	949	945	949	962	969
Razem koszty netto	8715	11156	11307	12335	13362	12821
Przyrost (ubytek) wartości macior	—10	—369	—448	—128	—514	—63
Koszt produkcji prosiąt	8725	11525	11755	12463	13876	12884
Liczba odchowanych prosiąt	9,0	16,1	12,8	17,9	13,0	17,0
Koszt 1 prosięcia	969	716	918	696	1067	758
W pro-						
Pasze	60,2	60,2	64,8	62,2	65,7	62,2
Ściółka	1,3	1,1	1,1	1,0	0,9	1,0
Opał	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2
Utrzymanie knura	4,8	5,2	4,8	5,1	6,5	7,2
Robotnicy	11,7	11,2	8,8	11,1	11,7	10,8
Siła pociągowa	1,8	1,9	1,9	1,3	1,4	1,5
Koszty weterynaryjno-hodowlane	2,6	1,8	2,2	1,1	1,3	1,5
Utrzymanie budynków	7,5	6,2	5,1	2,9	2,5	4,3
Razem koszty bezpośrednie	90,0	87,7	88,7	84,8	90,1	88,7
Koszty pośrednie	10,0	12,3	11,3	15,2	9,9	11,3
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na tucz trzody

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
	W zł na 1 sztukę					
Pasze ogółem	2373	2683	3621	2620	2683	3329
w tym treściwe	2118	2233	2332	2268	2335	2258
Ściółka	25	46	43	26	25	47
Opał	3	4	2	4	7	9
Robotnicy	237	255	274	292	219	279
Siła pociągowa	123	153	165	117	139	136
Koszty weterynaryjno-hodowlane	83	71	89	49	64	80
Utrzymanie budynków	133	159	134	60	52	111
Razem koszty bezpośrednie	2977	3371	4328	3168	3189	3991
Razem koszty pośrednie	753	829	950	1004	961	945
Razem koszty brutto	3730	4200	5278	4172	4150	4936
Wartość obornika	238	229	233	241	238	239
Razem koszty netto	3492	3971	5045	3931	3912	4697
Przyrost roczny kg	125	148	145	153	135	157
Koszt netto kg przyrostu	27,9	26,8	34,8	25,7	29,0	29,9
Waga sztuki wstawionej kg	13	14	13	15	14	13
Waga sztuki sprzedanej kg	104	111	107	110	104	111
Koszt sztuki wstawionej	969	716	918	696	1067	758
Koszt sztuki sprzedanej	3508	3316	4189	3137	3677	3688
Przyrost dzienny 1 sztuki kg	0,344	0,405	0,398	0,419	0,369	0,431
Koszt netto 1 kg żywca	33,7	29,9	39,1	28,5	35,4	33,2
	W pro-					
Pasze	63,6	63,9	68,6	62,8	64,7	67,4
Ściółka	0,7	1,1	0,8	0,6	0,6	1,0
Opał	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2
Robotnicy	6,3	6,1	5,2	7,0	5,3	5,7
Siła pociągowa	3,3	3,6	3,1	2,8	3,3	2,8
Koszty weterynaryjno-hodowlane	2,2	1,7	1,7	1,2	1,5	1,6
Utrzymanie budynków	3,6	3,8	2,6	1,4	1,2	2,2
Razem koszty bezpośrednie	79,8	80,3	82,0	75,9	76,8	80,9
Koszty pośrednie	20,2	19,7	18,0	24,1	23,2	19,1
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nakłady na owce

Wyszczególnienie	Białystok	Bydgoszcz	Gdańsk	Katowice	Kielce	Koszalin
W zł na 1 sztukę						
Pasze ogółem	808	1089	1005	853	695	1118
w tym treściwe	431	474	453	362	277	458
Ściółka	74	78	75	75	71	81
Robotnicy	187	206	171	197	186	177
Siła pociągowa	57	73	78	54	67	63
Koszty weterynaryjno-hodowlane	83	71	89	49	64	71
Utrzymanie budynków	64	109	116	56	42	100
Razem koszty bezpośrednie	1273	1626	1534	1284	1125	1610
Koszty pośrednie	394	378	440	403	371	387
Razem Koszty brutto	1667	2004	1974	1687	1496	1997
Wartość obornika	148	157	154	158	169	157
Razem koszty netto	1519	1847	1820	1529	1327	1840
Koszt przyrostu	908	992	1072	915	531	1085
Koszt produkcji wełny	611	855	748	614	796	755
Wełna od 1 sztuki rocznie kg	3,55	4,09	3,63	3,18	3,90	3,43
Koszt produkcji 1 kg wełny	172	209	206	193	204	220
W pro-						
Pasze	48,5	54,4	50,9	50,6	46,5	56,0
Ściółka	4,5	3,9	3,8	4,4	4,7	4,0
Robotnicy	11,2	10,3	8,7	11,7	12,4	8,9
Siła pociągowa	3,4	3,6	3,9	3,2	4,5	3,1
Koszty weterynaryjno-hodowlane	5,0	3,5	4,5	2,9	4,3	3,6
Utrzymanie budynków	3,8	5,4	5,9	3,3	2,8	5,0
Razem koszty bezpośrednie	76,4	81,1	77,7	76,1	75,2	80,6
Koszty pośrednie	23,6	18,9	22,3	23,9	24,8	19,4
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 65

[illegible]

ВОПРОСЫ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

СЕБЕСТОИМОСТЬ И РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В ПОЛЬШЕ

СОДЕРЖАНИЕ

ЗДИСЛАВ ГРОХОВСКИ — Метод исчисления единичной себестоимости, рентабельности и доходности продукции	7
РИШАРД БЖЕЗИК, ХАННА ШЕФС — Анализ себестоимости, рентабельности и доходности сельскохозяйственной продукции в единоличных хозяйствах за 1971—1976 гг.	21
ЗОФИЯ НАЛЕНЧ, ГРАЖИНА ДОМБКОВСКА, МАРИЯ МАТАК — Единичная себестоимость сельскохозяйственных продуктов в государственных сельских хозяйствах в 1975/1976 г.	50

PROBLEMS OF AGRICULTURAL ECONOMICS

COSTS AND PROFITABILITY OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN POLAND

CONTENTS

ZDZISŁAW GROCHOWSKI — Method for Calculating Unit Costs, Profits and Incomes in Agricultural Production	7
RYSZARD BRZEZIK, HANNA SCHEFFS — Analysis of Costs, Profits and Incomes in Private Peasant Farming in the Years 1971—1976	21
ZOFIA NAŁĘCZ, GRAŻYNA DĄBKOWSKA, MARIA MATAK — Unit Costs of Agricultural Products in State Farms in 1975/76	50

ZAGADNIENIA EKONOMIKI ROLNEJ

KOSZTY I OPLACALNOŚĆ PRODUKCJI ROLNEJ W POLSCE

SPIS TREŚCI

ZDZISŁAW GROCHOWSKI — Metoda obliczania kosztów jednostkowych, opłacalności i dochodowości produkcji	7
RYSZARD BRZEZIK, HANNA SCHEFFS — Analiza kosztów, opłacalności i dochodowości produkcji rolnej w gospodarce indywidualnej w latach 1971—1976	21
ZOFIA NAŁĘCZ, GRAŻYNA DĄBKOWSKA, MARIA MATAK — Jednostkowe koszty produktów rolniczych w Państwowych Przedsiębiorstwach Gospodarki Rolnej 1975/76 r.	50